मध्यमकालीन खर्च संरचना

(आ.व. २०७९/८० - २०८१/८२)

Medium Term Expenditure Framework

(Fiscal Year 2022/23 - 2024/25)

चन्दननाथ नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

खलङ्गा बजार, जुम्ला, कर्णाली प्रदेश, नेपाल

२०७९

मध्यमकालीन खर्च संरचना (आ.व. २०७९/८० -२०८१/८२)

प्रकाशक : **चन्दननाथ नगरपालिका**
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

सर्वाधिकार : प्रकाशकमा

प्रकाशन मिति : २०७९

प्राविधिक सहयोग:

Reorienting Public Finance for SDGs Acceleration and Leveraging Additional Resources in Nepal Project

सम्पर्कका लागि : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
खलंगा बजार जुम्ला, कर्णाली प्रदेश,नेपाल
फोन नं.: ०८७-५२०६७८
ईमेल: cmjumla@gmail.com

चन्दननाथ नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

जुम्ला

कर्णाली प्रदेश, नेपाल ।

प सं : २०७८/७९

च नं :

मिति : २०७९/४/१९

मन्तव्य

अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ लगायत अन्य सङ्घीय ऐन समेतले सङ्घ तथा प्रदेशसहित स्थानीय तहहरूले अनिवार्यरुपमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेसँगै चन्दननाथ नगरपालिकाले पनि यो दिगो विकास लक्ष्यमैत्री मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गरेको छ ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनाले विद्यमान अवस्था, सम्भावना, अवसर र चुनौतीहरुको विश्लेषण र बर्तमान समस्या र अवसरहरुहरूलाई व्यवस्थित रुपमा संवोधन गर्न तर्जुमा गरिने आवधिक योजनालाई वार्षिक योजनासँग जोडी सर्वाङ्गीण विकासको दीर्घकालीन सोचतर्फ उन्मुख गराउने भएकाले मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तर्जुमा गर्नु कानुनी दायित्व मात्र नभई नगरपालिका स्वयम्का लागि पनि विशेष महत्व र आवश्यकताको विषयका रुपमा रहेको छ । यसर्थ, यस मध्यमकालीन खर्च संरचनाले यस नगरपालिकाको आवधिक योजना र वार्षिक योजनाका बीचमा पुलको रुपमा कार्य गरी आवधिक योजनाका लक्ष्य उद्देश्यहरू हासिल गर्नेतर्फ नगरपालिकाको वित्त व्यवस्थापनलाई डोहोऱ्याउने अपेक्षा गरेको छ ।

मध्यकालीन खर्च संरचना सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन सफल सिद्ध भएको एउटा महत्वपूर्ण औजार भएको नाताले यसले दिगो विकासका लक्ष्यहरूमा प्राथमिकताका साथ लगानी बढाउन महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने अपेक्षा गरेको छु, जसबाट अघिल्लो शताब्दीको उत्तरार्द्धदेखि निरन्तर बढ्दै गएको विपद् तथा जलवायुजन्य जोखिम एवम् विकासशील देशहरूमा देखिनेखालका कमजोर प्रकृतिको विकासबाट सिर्जना हुन सक्ने समस्याहरू सम्बोधनका लागि यस मध्ययमकालीन खर्च संरचनाले नगरपालिकाले परिचालन गर्ने सार्वजनिक वित्तलाई दिगो विकास लक्ष्य तथा नगरपालिकाका समस्याहरूको सम्बोधन गर्नेतर्फ सही किसिमले अगाडि बढाउन सक्ने अपेक्षा गरेको छु ।

अन्त्यमा, यो दिगो विकास लक्ष्यमैत्री मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्न लागी पर्ने सम्पूर्ण कर्मचारी, सघाउने पदाधिकारी, संयुक्त राष्ट्र संङ्घीय विकास कार्यक्रम तथा विज्ञ टोलीलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

राजु सिंह कठायत

नगर प्रमुख

चन्दननाथ नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

जुम्ला

कर्णाली प्रदेश, नेपाल ।

प सं : २०७८/७९

च नं :

मिति : २०७९/४/१९

प्राक्कथन

अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ ले स्थानीय तहले सार्वजनिक खर्चको विवरण तयार गर्दा आगामी तीन वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपणसहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ ले मध्यमकालीन खर्च संरचनामा आगामी तीन वर्षको समष्टिगत वित्त खाका, बजेट तथा कार्यक्रमको खाका र नतिजा खाका समावेश गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । सम्बन्धित सबै कानुनी व्यवस्थाहरूलाई सम्बोधन गर्दै स्थानीय तहको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ मा आधारित रही तर्जुमा गरिएको हुनाले यस दस्तावेजले स्थानीय तहको कानुनी दायित्व निर्वाह गर्नमा टेवा पुऱ्याउनुका अतिरिक्त नगरपालिकाले सञ्चालन गर्ने बहुवर्षीय आयोजना तथा कार्यक्रमहरूका लागि बजेट सुनिश्चित गर्न समेत महत्वपूर्ण योगदान गर्ने अपेक्षा गरेको छु ।

विगत दशकहरूमा जलवायुजन्य विषमता एवम् विपद्का अन्य घटना, तिनका आवृत्ति तथा सघनता निरन्तर बढ्दै गएको छ र यसको असर यस स्थानीय तहमा पनि निरन्तर बढ्दो रुपमा महसुस गरिएको छ । यी घटनाहरूले दिगो विकासको आवश्यकता र महत्वलाई अझ बढी प्रगाढ बनाउँदै लगेको सन्दर्भमा दिगो विकास लक्ष्यमैत्री मध्यमकालीन खर्चसंरचना तर्जुमा गर्नु एउटा सान्दर्भिक काम हो भन्ने मलाई लागेको छ।

दिगो विकासको आवश्यकता र महत्व प्रगाढ हुँदै गएको परिप्रेक्ष्यमा संयुक्त राष्ट्रसंघले विश्वको साझा हितका लागि दिगो विकास लक्ष्य जारी गरेको छ र यसको परिपालना गर्न नेपाल सरकारले पूर्ण प्रतिबद्धता समेत गरेको छ । यसभन्दा बाहेक, दिगो विकास लक्ष्यहरू विश्वका साझा हितका विषय हुनुका साथै स्थानीय सरकारका काम, कर्तव्य, अधिकार तथा जिम्मेवारीसँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित विषयहरू रहेका हुनाले दिगो विकास लक्ष्यमैत्री मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तर्जुमाले यस नगरपालिकाका सम्पूर्ण विकास प्रयासलाई दिगो विकास उन्मुख गराउन महत्वपूर्ण टेवा पुऱ्याउन सक्ने अपेक्षा गरेको छु ।

दिगो विकास लक्ष्यमैत्री मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तर्जुमाबाट यस नगरपालिकामार्फत् खर्च गरिने सार्वजनिक वित्तलाई दिगो विकास लक्ष्य उन्मुख बनाउन सहयोग पुग्ने र दिगो विकास लक्ष्य उन्मुख सार्वजनिक खर्चले विकास प्रयासहरूलाई दिगो बनाउने विश्वास लिएको छु ।

अन्तमा, यस चन्दननाथ नगरपालिकाको दिगो विकास लक्ष्यमैत्री मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तर्जुमाका लागि सहयोग गर्ने संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय विकास कार्यक्रम लगायतका राष्ट्र सङ्घीय निकायहरू, प्राविधिक सहयोग प्रदान गर्ने एसडिआइसि एवम् सम्बन्धित विज्ञहरूलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

....

क्षेत्र बहादुर बुढ्थापा

नि.प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

विषयसूची

परिच्छेद एक : परिचय १
१.१ पृष्ठभूमि १
१.२ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा १
१.३ मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको उद्देश्य २
१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका आधारहरू २
१.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना र दिगो विकास लक्ष्य ३
१.६ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया ४
परिच्छेद दुई : मध्यमकालीन खर्च संरचना ८
२.१ पृष्ठभूमि ८
२.२ चूनौति तथा अवसर ८
२.३ सौंच, उद्देश्य तथा रणनीति ९
२.४ मध्यमकालीन आर्थिक खाका ११
२.५ मध्यमकालीन नतिजा खाका ११
२.६ मध्यमकालीन बजेट खाका १२
२.७ बजेट विनियोजन र प्रक्षेपणको बाँडफाँट १४
२.८ विषय क्षेत्रगत बाँडफाँट १५
परिच्छेद तीन : आर्थिक क्षेत्र १७
३.१ कृषि तथा खाद्य सुरक्षा १७
३.१.१ पृष्ठभूमि १७
३.१.२ समस्या तथा चूनौति १७
३.१.३ सौंच १७
३.१.४ उद्देश्य १७
३.१.५ रणनीति १८
३.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य १८
३.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान १८
३.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण १९
३.१.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान १९
३.२ सिंचाई १९
३.२.१ पृष्ठभूमि १९
३.२.२ समस्या तथा चुनौति १९
३.२.३ सोच १९
३.२.४ उद्देश्य २०
३.२.५ रणनीति २०
३.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य २०
३.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान २०
३.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण २०
३.२.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान २१
३.३ पशु सेवा २१
३.३.१ पृष्ठभूमि २१
३.३.२ समस्या तथा चूनौति २१
३.३.३ सोच २१
३.३.४ उद्देश्य २१
३.३.५ रणनीति २२
३.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य २२
३.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान २२
३.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण २३
३.३.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान २३

३.४ उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय २३
३.४.१ पृष्ठभूमि २३
३.४.२ समस्या तथा चूनौति २४
३.४.३ सोँच २४
३.४.४ उद्देश्य २४
३.४.५ रणनीति २४
३.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य २४
३.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान २५
३.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण २५
३.४.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान २५
३.५ पर्यटन तथा संस्कृति २६
३.५.१ पृष्ठभूमि २६
३.५.२ समस्या तथा चूनौति २६
३.५.३ सोँच २६
३.५.४ उद्देश्य २६
३.५.५ रणनीति २६
३.५.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य २६
३.५.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान २७
३.५.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण २७
३.५.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान २७
३.६ भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्त २७
३.६.१ पृष्ठभूमि २७
३.६.२ समस्या तथा चूनौति २८
३.६.३ सोच २८
३.६.४ उद्देश्य २८
३.६.५ रणनीति २८
३.६.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य २८
३.६.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान २९
३.६.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण २९
३.६.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान २९
३.७ श्रम तथा रोजगारी ३०
३.७.१ पृष्ठभूमि ३०
३.७.२ समस्या तथा चनौति ३०
३.७.३ सोँच ३०
३.७.४ उद्देश्य ३०
३.७.५ रणनीति ३०
३.७.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ३१
३.७.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ३१
३.७.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ३१
३.७.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान ३१
३.८ गरिबी निवारण ३२
३.८.१ पृष्ठभूमि ३२
३.८.२ समस्या तथा चनौति ३२
३.८.३ सोँच ३२
३.८.४ उद्देश्य ३२
३.८.५ रणनीति ३२
३.८.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ३२
३.८.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ३३
३.८.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ३३
३.८.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान ३३

परिच्छेद चार : सामाजिक क्षेत्र ३४
४.१ शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य ३४
४.१.१ पृष्ठभूमि ३४
४.१.२ समस्या तथा चूनौति ३४
४.१.३ सोच ३४
४.१.४ उद्देश्य ३४
४.१.५ रणनीति ३५
४.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ३५
४.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ३५
४.१.९ अनुमान तथा जोखिम ३६
४.२ स्वास्थ्य तथा पोषण ३६
४.२.१ पृष्ठभूमि ३६
४.२.२ समस्या तथा चूनौति ३६
४.२.३ सोँच ३७
४.२.४ उद्देश्य ३७
४.२.५ रणनीति ३७
४.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ३७
४.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ३८
४.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ३८
४.२.९ जोखिमपक्ष तथा अनुमान ३९
४.३ खानेपानी तथा सरसरफाई ३९
४.३.१ पृष्ठभूमि ३९
४.३.२ समस्या तथा चूनौति ३९
४.३.३ सोँच ३९
४.३.४ उद्देश्य ३९
४.३.५ रणनीति ३९
४.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ४०
४.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ४०
४.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ४०
४.३.९ जोखिमपक्ष तथा अनुमान ४०
४.४ महिला, बालबालिका, सामाजिक संरक्षण र समावेशीकरण ४१
४.४.१ पृष्ठभूमि ४१
४.४.२ समस्या तथा चूनौति ४१
४.४.३ सोच ४१
४.४.४ उद्देश्य ४१
४.४.५ रणनीति ४२
४.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ४२
४.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ४२
४.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ४३
४.४.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान ४३
४.५ युवा तथा खेलकुद ४३
४.५.१ पृष्ठभूमि ४३
४.५.२ समस्या तथा चूनौति ४४
४.५.३ सोँच ४४
४.५.४ उद्देश्य ४४
४.५.५ रणनीति ४४
४.५.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ४४
४.५.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ४४
४.५.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ४५
४.५.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान ४५

परिच्छेद पाँचः पूर्वाधार क्षेत्र ४६
५.१ बस्ती विकास, आवास, भवन तथा शहरी विकास ४६
५.१.१ पृष्ठभूमि ४६
५.१.२ समस्या तथा चूनौति ४६
५.१.३ सोँच ४६
५.१.४ उद्देश्य ४६
५.१.५ रणनीति ४६
५.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ४७
५.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ४७
५.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ४७
५.१.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान ४७
५.२ सडक, पुल तथा यातायात ४८
५.२.१ पृष्ठभूमि ४८
५.२.२ समस्या तथा चूनौति ४८
५.२.३ सोच ४८
५.२.४ उद्देश्य ४८
५.२.५ रणनीति ४८
५.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ४८
५.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ४९
५.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ४९
५.२.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान ४९
५.३ जलस्रोत, विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा ४९
५.३.१ पृष्ठभूमि ४९
५.३.२ समस्या तथा चूनौति ५०
५.३.३ सोँच ५०
५.३.४ उद्देश्य ५०
५.३.५ रणनीति ५०
५.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ५०
५.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ५१
५.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ५१
६.३.९ जोखिम पक्ष तथा अनूमान ५१
५.४ सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि ५२
५.४.१ पृष्ठभूमि ५२
५.४.२ समस्या तथा चूनौती ५२
५.४.३ सोँच ५२
५.४.४ उद्देश्य ५२
५.४.५ रणनीति ५२
५.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ५२
५.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ५३
५.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ५३
५.४.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान ५३
परिच्छेद छ : वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन ४६५४
६.१ वन, हरियाली तथा जैविक विविधता ५४
६.१.१ पृष्ठभूमि ५४
६.१.२ समस्या तथा चूनौति ५४
६.१.३ सोँच ५४
६.१.४ उद्देश्य ५४
६.१.५ रणनीति ५४
६.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ५५
६.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ५५

६.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ५५
६.१.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान ५५
६.२ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन ५६
६.२.१ पृष्ठभूमि ५६
६.२.२ समस्या तथा चुनौति ५६
६.२.३ सोँच ५६
६.२.४ लक्ष्य र उद्देश्य ५६
६.२.५ रणनीति ५६
६.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ५६
६.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ५७
६.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ५७
६.२.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान ५७
६.३ विपद् जोखिम व्यवस्थापन र जलवायु परिवर्तन अनुकुलन ५७
६.३.१ पृष्ठभूमि ५७
६.३.२ समस्या तथा चूनौति ५८
६.३.३ सोँच ५८
६.३.४ उद्देश्य ५८
६.३.५ रणनीति ५८
६.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ५८
६.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ५९
६.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ५९
६.३.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान ५९
परिच्छेद सात : संगठन तथा संस्थागत शुसासन ४६६०
७.१ नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन ६०
७.१.१ पृष्ठभूमि ६०
७.१.२ समस्या तथा चूनौति ६०
७.१.३ सोँच ६०
७.१.४ उद्देश्य ६०
७.१.५ रणनीति ६०
७.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ६०
७.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ६१
७.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ६१
७.१.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान ६१
७.२ संगठन, मानव संशाधन र सेवा प्रवाह ६१
७.२.१ पृष्ठभूमि ६१
७.२.२ समस्या तथा चूनौति ६२
७.२.३ सोँच ६२
७.२.४ उद्देश्य ६२
७.२.५ रणनीति ६२
७.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ६२
७.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ६२
७.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ६३
७.२.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान ६३
७.३ राजस्व तथा स्रोत परिचालन ६३
७.३.१ पृष्ठभूमि ६३
७.३.२ समस्या तथा चूनौति ६३
७.३.३ सोँच ६४
७.३.४ उद्देश्य ६४
७.३.५ रणनीति ६४
७.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ६४

७.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ६४
७.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ६४
७.३.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान ६५
७.४ तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन ६५
७.४.१ पृष्ठभूमि ६५
७.४.२ समस्या तथा चूनौति ६५
७.४.३ सोच ६५
७.४.४ उद्देश्य ६५
७.४.५ रणनीति ६५
७.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य ६६
७.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान ६६
७.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण ६६
७.४.९ जोखिमपक्ष तथा पूर्वानूमान ६६
अनुसूची १ : मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी कार्यदल गठन ६७
अनुसूची २ : मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तर्जुमा सम्बन्धी मार्गदर्शन ६८
अनुसूची ३ : तीन आर्थिक वर्षको खर्च तथा स्रोतको अनुमान, कार्यक्रम तथा आयोजनागत बजेट, प्राथमिकीकरण र सांकेतीकरण ७४

परिच्छेद एक : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता र वित्तीय सुशासन जस्ता विषयहरू सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनका मुख्य अवयवहरू हुन् । मध्यमकालीन खर्च संरचनाले आवधिक योजना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमबीच अन्तरसम्बन्ध कायम गरी सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन सहयोग गर्दछ । आवधिक योजनाले लिएका समष्टिगत तथा विषयगत लक्ष्य र उद्देश्य हासिल गर्न सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको महत्वपूर्ण भूमिका हुन्छ । यसले स्रोत व्यवस्थापन र अपेक्षित नतिजाको खाका समेत प्रस्तुत गर्दछ ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रमुख उद्देश्य प्राथमिकताका आधारमा सार्वजनिक स्रोतको बाँडफाँट गरी खर्चको प्रभावकारिता बढाउनु हो । मध्यमकालीन खर्च संरचनाले विकास योजनाको लक्षित नतिजा हासिल गर्नको निमित्त उपलब्ध स्रोत साधनको प्रभावकारी विनियोजन र परिचालन, पारदर्शी र मितव्ययी खर्च प्रणाली, वित्तीय सुशासन जस्ता पक्षमा सुधार ल्याउन महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दछ ।

अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ ले संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी कार्यान्वयन गर्न अनिवार्य गरेको छ । यस सन्दर्भमा यस नगरपालिकाको कार्यपालिका, विषयगत समिति, कार्यदल, विषयगत शाखा र वडा कार्यालय र सेवा केन्द्रसँग राय परामर्श, नगरपालिकामा उपलब्ध अन्य सूचना र चालु आर्थिक वर्षको वार्षिक कार्यक्रमलाई आधार मानेर आगामी तीन वर्षको खर्चको प्रक्षेपणसहित पहिलो पटक चन्दननाथ नगरपालिकाको मध्यमकालीन खर्च संरचना (२०७९/८०-२०८१/८२) तयार गरिएको छ ।

१.२ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा

मध्यमकालीन खर्च संरचनाले सरकारसँग उपलब्ध सिमित स्रोत-साधनको वस्तुनिष्ठ आँकलन गर्ने र योजनाको प्राथमिकताको क्षेत्रमा मध्यम अवधिको लागि बाँडफाँट गर्ने गर्दछ । यस संरचनामा मुख्यतः समष्टिगत आर्थिक खाका, नतिजा खाका र बजेट खाका गरी तीन वटा अवयवहरू समावेश गरिएको हुन्छ । चालु आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमको उपलब्धिको आधारमा उत्पादन, रोजगारी, आय र लगानी लगायतका परिसूचक समावेश गरी मध्यमकालीन आर्थिक खाका (Medium Term Fiscal Framework - MTFF) निर्धारण गरिन्छ । स्थानीय तहलाई संघ तथा प्रदेशबाट प्राप्त हुने अनुदान, आन्तरिक आय, आन्तरिक ऋण तथा अन्य स्रोत समेत आँकलन गरी क्षेत्रगत प्राथमिकता अनुरूप विषयगत शाखा र अन्तर्गतका निकायहरूसँग सम्बन्धित नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न कार्यक्रम तथा आयोजनागत रूपमा खर्चको अनुमान सहितको मध्यमकालीन बजेट खाका (Medium Term Budgetary Framework - MTBF) तयार गरिन्छ । यो खाका तयार गर्दा बजेटको कार्यान्वयनबाट तीन वर्षमा प्राप्त हुने प्रतिफलको पनि अनुमान गरी मध्यमकालीन नतिजा खाका (Medium Term Result Framework – MTRF) तयार गरिन्छ ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनामा पहिलो आर्थिक वर्षमा बजेटको वास्तविक स्रोत र खर्चको अनुमान हुन्छ भने त्यसपछिका दुई आर्थिक वर्षका लागि स्रोत र खर्चको प्रक्षेपण गरिन्छ । पहिलो वर्षको बजेट कार्यान्वयन भएपछि उपलब्धि समीक्षा गरी बाँकी दुई वर्षको प्रक्षेपित अनुमान परिमार्जन एवम् थप एक वर्षको बजेट

प्रक्षेपण गरिन्छ। यसरी मध्यमकालीन खर्च संरचनामा चक्रीय हिसाबले प्रत्येक वर्ष तीन वर्षको बजेटको आँकलन गर्नुपर्ने हुन्छ। यसप्रकार मध्यमकालीन खर्च संरचनाले बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई बढी यथार्थपरक र वस्तुनिष्ठ बनाउन महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ।

१.३ मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको उद्देश्य

चन्दननाथ नगरपालिकाको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरेको यो पहिलो प्रयास हो । यस मध्यमकालीन खर्चसंरचनाबाट नगरपालिकाको समग्र विकासको प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रमहरूको निरन्तरता र लगानी तथा कार्यान्वयनको सुनिश्चिततताको माध्यमद्धारा दिगो विकास लक्ष्य हासिल हुने अपेक्षा गरिएको छ । यस मध्ययमकालीन खर्च संरचनाले नगरको दीर्घकालीन सोँच ***"सदभाव, शान्त र समुन्नत नगर, अर्गानिक उत्पादन, पर्यटकीय गन्तब्य सम्वृद्धिको मुल आधार"***, ले प्रदेश तथा राष्ट्रिय लक्ष्य र दिगो विकासका लक्ष्य प्राप्तिमा योगदान पु¥याउने विश्वास लिइएको छ । यस मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई सरल र यथार्थपरक बनाउन विषय क्षेत्रगत उपलब्धिका आधारमा मध्यमकालीन लक्ष्य निर्धारण गरी सोही बमोजिम स्रोत तथा खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिएको छ। यसबाट नगरलाई आगामी आर्थिक वर्षहरूको बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई बढी यथार्थ परक र वस्तुनिष्ठ बनाउन सहयोगी हुने अपेक्षा गरिएको छ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मुख्य उद्देश्य उपलब्ध स्रोत साधनलाई नीति, आवधिक योजना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम बीच तालमेल गराई सार्वजनिक खर्च प्रणालीमा सुधार ल्याई वित्तीय अनुशासन कायम गर्नु हो । यसका अतिरिक्त मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तयारीबाट देहायअनुसारको उद्देश्य हासिल हुने अपेक्षा गरिएको छ :

क) नीति, आवधिक योजना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम बीच तादाम्यता कायम गरी स्रोत-साधनको विनियोजनलाई उपलब्धिमूलक बनाउनु।

ख) मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई दिगो विकासमैत्री वनाई नेपालले निर्धारण गरेका लक्ष्य सन २०३० सम्ममा प्राप्त गर्न सहयोग गर्ने।

ग) आयोजना तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण गरी प्राथमिकता प्राप्त आयोजना तथा कार्यक्रमको लागि स्रोतको सुनिश्चितता गर्नु।

(घ) नगरपालिकामा उपलब्ध हुने मध्यम अवधिको आन्तरिक र बाह्य स्रोतको वास्तविक अनुमान गरी बजेट तर्जुमालाई ययार्थपरक बनाउनु।

(ङ) दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्न सार्वजनिक खर्चलाई बढी प्रभावकारी र कुशल बनाई लक्षित प्रतिफल सुनिश्चित गर्नु।

१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका आधारहरू

मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्दा संविधानले व्यवस्था गरेका प्रावधानहरू एवं स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रभित्रका आर्थिक, सामाजिक, वातावरणीय तथा राजनीतिक पक्षसँग सम्बन्धित विभिन्न नीति, ऐन, नियमको कार्यान्वयन तथा दीर्घकालीन योजना, आवधिक योजना, विषयगत रणनीतिक योजना र दिगो विकासको लक्ष्य हासिल गर्ने पक्षलाई ध्यान दिनु आवश्यक छ। सो बमोजिम यस मधमकालीन खर्च संरचना तयार गर्दा देहाय बमोजिम उल्लिखित लगायत अन्य पक्षलाई आधार लिइएको छ :

- नेपालको संविधान,
- दिगो विकासका लक्ष्यको अवस्था र मार्गचित्र (२०१५-२०३०),

- अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४,
- राष्ट्रिय दीर्घकालिन सोँच, २१०० तथा पन्ध्रौं राष्ट्रिय योजना (२०७६/७७-२०८१/८२),
- कर्णाली प्रदेशको पहिलो आवधिक योजना (२०७६/७७-२०८१/८२),
- नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम (आ.व.२०७८/७९),
- नगरका अन्य विषय क्षेत्रगत नीति र योजनाहरू
- नगरको पार्श्वचित्र (प्रोफाईल)

१.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना र दिगो विकास लक्ष्य

दिगो विकास लक्ष्य गरिबीको अन्त्य, समग्र पर्यावरण तथा पृथ्वीको संरक्षण र सबै मानिसको शान्ति एवम् समृद्धि हासिल गर्ने उद्देश्यले संयुक्त राष्ट्र सङ्घको १५औं साधारण सभाद्वारा विश्वको साझा, दिगो र सुरक्षित भविष्यका लागि ग्रहण गरिएको विश्वव्यापी लक्ष्य हो। सहस्राव्दी विकास लक्ष्य(MDGs) मा आधारित रही तर्जुमा गरिएको दिगो विकास लक्ष्य(SDGs)मा सन् २०३० सम्ममा हासिल गर्ने गरी १७ वटा विश्वव्यापी लक्ष्यहरू, १६९ परिमाणात्मक गन्तव्य र २३२ वटा सूचक निर्धारण गरिएका छन् । यी दिगो विकास लक्ष्यहरू सङ्घीय सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय सरकारका काम, कर्तव्य अधिकार तथा दायित्वसँग प्रत्यक्ष, परोक्ष रुपमा सम्बन्धित रहेका छन् । नेपालको दीर्घकालीन सोँच "**समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली"** सँग सम्बन्धित राष्ट्रिय लक्ष्यहरू पनि दिगो विकास लक्ष्यसँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित छन्; यसर्थ पनि सबै तहका सरकारहरूले दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्तीमा योगदान गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ । यसका अतिरिक्त, दिगो विकास लक्ष्यलाई देशको आवधिक तथा वार्षिक योजनामा समाहित गरी कार्यान्वयन गर्ने प्रतिबद्धता विश्वका अन्य राष्ट्रहरूका साथै नेपालले पनि व्यक्त गरेको छ ।

नेपालमा चौधौं आवधिक विकास योजना देखि दिगो विकास लक्ष्य तथा यसका सूचकहरूले स्थान पाएपछि देशको आर्थिक, सामाजिक र पर्यावरणीय क्षेत्रमा दिगो विकास लक्ष्य तथा यसका सूचकहरूसँग सामन्जस्यता कायम गर्दै तहगत रुपमा आन्तरिकीकरण सुरु भएको हो । नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा कार्यक्रम तथा आयोजनालाई दिगो विकासको लक्ष्यअनुसार सांकेतीकरण गर्ने गरिएको छ । केही वर्षयता मध्यमकालीन खर्च संरचनामा समेत दिगो विकासको लक्ष्यलाई मुलप्रवाहीकरण गरी यसका सूचकको लक्ष्य हासिल गर्न सघाऊ पुऱ्याउने आयोजनालाई उच्च प्राथमिकता दिने थालिएको पाईन्छ । दिगो विकास लक्ष्यलाई सङ्घीय, प्रादेशिक तथा स्थानीय तहका योजनामा समावेश गर्न दिग्दर्शनहरू तयार भएका छन् जसबाट दिगो विकास लक्ष्य स्थानीय स्तरमा समेत आन्तरिकीकरण हुदै जाने अपेक्षा गरिएको छ ।

कार्यक्रम र आयोजनाको निर्धारित लक्ष्य हासिल गर्न र कार्यान्वयनका दौरान देखिन सक्ने कमजोरीलाई समय सापेक्ष सुधार गर्न अनुगमन र मूल्याङ्कनको निर्धारित ढाँचा तयार पारी लागु गर्नुपर्ने हुन्छ । दिगो विकासको लक्ष्य हासिल गर्न सरकारको एकल प्रयासले मात्र सम्भव नहुने भएकोले सरकारी, निजी, सहकारी र विकास साझेदारबीच सहकार्य गर्न जरुरी हुन्छ ।

स्थानीय सरकारले पनि योजना तर्जुमा तथा आयोजना पहिचान र प्राथमिकीकरण गर्दा दिगो विकास लक्ष्यलाई ध्यान दीने अभ्यास क्रमिक रुपमा बढीरहेको छ । चन्दननाथ नगरपालिकाले आफनो नीति कार्यक्रममा बेरोजगारी प्रतिशतलाई दिगो विकास लक्ष्यको सूचक अनुसार वार्षिक रुपमा कम गर्दै जाने लक्ष्य लिएको देखिन्छ ।

नगरपालिकाको चालु आर्थिक वर्षको प्रतिब्यक्ति आय ७०० अमेरिकी डलर रहेकोमा आगामी ३ वर्षमा प्रतिब्यक्ति आय वृद्धि गरी आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को अन्त्यमा प्रतिव्यक्ति औषत आय ८५० अमेरिकी डलर पुऱ्याउने लक्ष्य सहित मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गरी वार्षिक बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिएको छ । जुन दिगो विकास लक्ष्यको सूचकलाई आधार मानेर तयार गरिएको हो । उत्पादनशील उद्योग, निर्माण क्षेत्र, पर्यटन, व्यापार, होटल तथा रेष्टुरेण्ट, सूचना तथा सञ्चार प्रविधि र कृषि क्षेत्रमा रोजगारीका अवसरहरू देखिएका तथा प्राथमिकतामा राखिएका छन् । मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा र सो अनुरुप वार्षिक बजेट तर्जुमा गर्दा यस अघिका लक्ष्य प्राप्तिको समीक्षाका साथै दिगो विकास लक्ष्यका बढी भन्दा बढी सूचकहरूलाई कार्यान्वयन गर्ने कार्यक्रमहरू लागु गर्दै जानु अपरिहार्य भएको छ ।

१.६ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया

यो दिगो विकासमैत्री मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्दा संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले तयार गरेको “स्थानीय तहको मध्यमकालीन खर्च संरचना दिग्दर्शन २०७८, (परिमार्जित)”, “स्थानीय तहको बजेट तथा कार्यक्रममा दिगो विकास लक्ष्यको सांङ्केतीकरण स्रोत पुस्तिका, २०७९”, “स्थानीयतहको दिगो विकास लक्ष्यमैत्री मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्न सहयोगी स्रोत पुस्तिका, २०७९” र स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शनलाई आधारमानी सो अवधारणा, मार्गदर्शन तथा औजारहरू उपयोग गरी यो मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गरिएको छ । यस मध्यमकालीन खर्च संरचना देहाय बमोजिमको चरण तथा प्रक्रिया अबलम्बन तर्जुमा गरिएको छ :

चरण- १: तयारी चरण

प्रक्रिया १: प्राविधिक सहयोगकालागि टोली परिचालन

यस नगरपालिकाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको लागि मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्न छनौट भएको प्राविधिक टोलीलाई परिचालन गरियो । यसका लागि मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको समय सीमा, सम्पन्न गर्नुपर्ने कार्य, नगरपालिका र परामर्शदाताको जिम्मेवारी स्पष्ट गरियो ।

प्रक्रिया २: नीतिगत, कानूनी दस्तावेज, दिग्दर्शन एवं अन्य उपयोगी सन्दर्भ सामग्री संकलन तथा समीक्षा

नगरपालिकासँग औपचारिक परिचय र मार्गनिर्देशनमा स्थानीय तहको योजना, श्रोत प्रक्षेपण र सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित नीति, कानून, दिग्दर्शन र कार्यविधि लगायतका सान्दर्भिक दस्तावेज संकलन एवं अध्ययन गरियो । दस्तावेजहरूको अध्ययनबाट मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सन्दर्भमा व्यवस्था गरिएका महत्वपूर्ण तथा सान्दर्भिक व्यवस्था पहिचान तथा विश्लेषण गरियो । मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सन्दर्भमा अध्ययन एवं समीक्षा गरिएका प्रमुख सन्दर्भ सामग्री देहायबमोजिम रहेका छन्:

- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायीत्व ऐन, २०७६ तथा नियमावली, २०७७
- अन्तर-सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण कार्यविधि,
- नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको वित्तीय हस्तान्तरणको अभ्यास,
- नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार एवम् सम्बन्धित स्थानीय सरकारको वित्तीय ऐनहरू,
- नेपाल सरकारको क्षेत्रगत नीति, कानून, मार्गदर्शन र मापदण्ड,

- स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित),
- स्थानीय सरकारको बजेट तथा योजना तर्जुमा हाते किताब, २०७७,
- नेपाल सरकारको दीर्घकालीन सोँच, पन्ध्रौं राष्ट्रिय योजना, प्रदेश तथा नगरपालिकाका आवधिक योजनाहरू,
- नेपाल सरकारद्धारा जारी कोभिड १९ प्रतिकार्य एवम् पुनर्लाभ सम्बन्धी निर्देशिका
- संघ तथा प्रदेशको सान्दर्भिक नीति, कानून तथा प्रतिवेदन
- चन्दननाथ नगरपालिकाका सान्दर्भिक नीति, कानून तथा प्रतिवेदन आदि ।

प्रक्रिया ३: मध्यमकालीन खर्च संरचनाको ढाँचा, औजार र कार्ययोजना तर्जुमा

स्थानीय तहको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी सम्बन्धी दिग्दर्शनमा उल्लेखित विधि, औजार एवम् कार्ययोजना सम्बन्धमा तयारी बैठकको आयोजना गरी छलफल गरियो । छलफलका आधारमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी विधि तथा प्रक्रिया औजार र दस्तावेजको ढाँचाको तयार गरियो । साथै, बैठकमा आएका सुझाब तथा पृष्ठपोषणका आधारमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी कार्ययोजना तर्जुमा र परिमार्जन गरियो ।

चरण- २: लेखाजोखा चरण

प्रक्रिया ४: अभिमूखीकरण तथा प्रारम्भिक कार्यशालाको आयोजना

जुम्ला जिल्लाको चन्दननाथ नगरपालिकामा मिति २०७९ जेष्ठ २० गते प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र सम्पुर्ण शाखा प्रमुखहरूको सहभागितामा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा, ढाँचा, प्रक्रिया, र संस्थागत व्यवस्थाको सम्बन्धमा छलफल गरी साझा बुभाइ तयार गर्ने उद्देश्यले अभिमूखिकरण आयोजना गरियो । सोही कार्यशालाबाट प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको संयोजकत्वमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यदल गठन गरियो र कार्यपालिका पदाधिकारीहरूलाई पुनः मध्यमकालीन खर्च संरचनाका बारेमा अभिमूखीकरण गर्ने निर्णय गरियो । सोही अनुसार मिति २०७९ जेष्ठ २२ गते स्थानीय सरकारका निर्वाचित जनप्रतिनिधि नगरप्रमुख, उपप्रमुख, वडा अध्यक्षहरू, कार्यपालिका सदस्यहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र शाखा प्रमुखहरूको सहभागीतामा मध्यमकालीन खर्च संरचना र योजना तर्जुमाका बारेमा अभिमूखीकरण तथा छलफल कार्यक्रम सम्पन्न गरियो । कार्यशालामा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा, विधि तथा प्रक्रिया औजार, संस्थागत व्यवस्था र कार्ययोजना प्रस्तुत गरी यस सम्बन्धमा स्पष्टता तथा बुभाईमा एकरुपता कायम गरियो । सोही कार्यशालामा योजनाको स्वीकृति र यस सम्बन्धमा स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति, विषयगत समिति, कार्यदल र विषयगत शाखाको जिम्मेवारी तथा भूमिका समेत स्पष्ट गरियो । मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका लागि विषयगत शाखाहरूलाई उप क्षेत्रगत योजना तयारीका लागि जानकारी गरियो र सोही अनुसार आवश्यक कार्य सम्पादन गरियो । कार्यदलको विवरण ***अनुसूची १*** मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

प्रक्रिया ५: विषयगत समिति तथा शाखासँग परामर्शको आयोजना

विषयगत उप-क्षेत्रहरूको त्रिवर्षीय सोँच, उद्देश्य, रणनीतिक योजना र वार्षिक योजनाको उपलब्धि समीक्षाकालागि विषयगत समिति/एकाइसँग परामर्श तथा छलफल गरियो । यस परामर्शबाट प्रमुख उपलब्धी, चालु आयोजना, सालबसाली आयोजना तथा कार्यक्रम, विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार

भएका आयोजना, सम्भाव्यता अध्ययन र लागत अनुमान विवरण तयार गरियो । सो छलफलबाट विषय क्षेत्रगत योजनाको सूची तयार र हरेक आयोजनाको उप-क्षेत्रगत रुपमा श्रोत आवश्यकता निर्धारण गरियो।

प्रक्रिया ६: श्रोत तथा खर्चको अनुमान र त्रिवर्षीय प्रक्षेपण

स्थानीय तहको राजश्व बाँडफाँड, अन्तर-सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण लगायतका विभिन्न श्रोतबाट उपलब्ध रकमलाई विगत आर्थिक वर्षहरूको श्रोतको उपलब्धताका आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको श्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरियो । विगत आर्थिक वर्षहरूको खर्च सहित नगर गौरवका आयोजना, चालु तथा बहुवर्षीय आयोजना र आवधिक, विषयगत क्षेत्र रणनीतिका अनुसारका प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाको कार्यान्वयनमा आवश्यक पर्ने श्रोतलाई मध्यनजर गरी खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरियो । श्रोत तथा खर्च प्रक्षेपणका आधारमा तीन वर्षको बजेट सीमा निर्धारण गरियो । यसरी निर्धारित तयार बजेट सीमालाई प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका लागि उपलब्ध गराइयो ।

चरण - ३: तयारी चरण

प्रक्रिया ७ : क्षेत्रगत योजना तर्जुमा

विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका लागि विषयगत शाखासँग छलफल तथा वैठक गरियो विषयगत शाखा/एकाइका कर्मचारी तथा विषयगत समितिका पदाधिकारीहरूको सहभागिता रहेको छलफलबाट प्रत्येक उप-क्षेत्रका आगामी तीन वर्ष सञ्चालन गरिने आयोजना तथा कार्यक्रको पहिचान गर्ने, प्राथमिकता निर्धारण गर्ने, लागत अनुमान यकिन गर्ने र आगामी तीन आर्थिक वर्षको लागि स्रोत आवश्यकता निर्धारण गर्ने र प्राथमिकताक्रम, दिगो विकास लक्ष्य, लैङ्गिक तथा जलवायु संकेतका आधारमा कार्यक्रम तथा आयोजना तथा उप-क्षेत्रको साँकेतीकरण गरियो ।

प्रक्रिया ८ : विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको दस्तावेज तयारी

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शनका आधारमा उप-क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयारीका लागि विषयगत शाखा/एकाइलाई सुदृढ परियोजनाबाट सहयोग तथा सहजीकरण गरियो । उप-क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदालाई विषयगत क्षेत्र योजना तर्जुमा कार्यशालाको निष्कर्षको आधारमा तयार गरियो । विषयगत शाखा/शाखा/एकाइ उप-क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई एकीकृत गरी विषयगत क्षेत्र मध्यमकालीन संरचना तयार गरियो ।

प्रक्रिया ९ : मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयारी

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको निर्धारित ढाँचामा विषयगत क्षेत्रका मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई एकीकृत गरी मध्यमकालीन खर्च संरचनाको एकीकृत मस्यौदा दस्तावेज तयार गरियो । मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यदल र बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिसँग रायपरामर्श गरी मध्यमकालीन खर्च संरचनाको उपरोक्त दस्तावेज तयार गरियो । विषयगत क्षेत्र मध्यमकालीन खर्च संरचनाको विवरण, विषयगत क्षेत्र योजना र वार्षिक विकास कार्यक्रम समीक्षाबाट प्राप्त उपलब्धि विवरण तथा क्षेत्रगत रणनीतिक र लक्ष्यलाई आधार लिइएको थियो । मध्यमकालीन खर्च संरचनाको दस्तावेजमा स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८ (परिमार्जित) को व्यवस्था बमोजिम समष्टिगत मध्यमकालीन वित्तीय खाका, मध्यमकालीन नतिजा खाका र मध्यमकालीन बजेट खाकाको साथै विषयत क्षेत्रको स्थिति, नतिजा खाका, वित्तीय योजना र कार्यक्रम/आयोजनाको सारंस समावेश गरिएको छ ।

प्रक्रिया १० : मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा प्रस्तुति तथा छलफल कार्यशाला

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रस्तुति, छलफल तथा आवश्यक सुझाब संकलनका उद्देश्यले २०७९ असार २ गते मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा प्रति नगर कार्यपालिका कार्यालयमा हस्तान्तरण गरिएको थियो । मस्यौदा प्रतिवेदनका मुख्य पक्षहरू प्रस्तुत गरी आवश्यक थप सूचना तथा तथ्याङ्क संकलनकासाथै विषयगत क्षेत्र तथा उप-क्षेत्रगत मुख्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको विस्तृत विवरण तयार गरियो ।

प्रक्रिया ११ : मध्यमकालीन खर्च संरचनाको परिमार्जित मस्यौदा तयारी

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा प्रस्तुति तथा छलफल कार्यशाला तथा नगरपालिकाका शाखाहरूबाट प्राप्त सुझाबहरू समेटी मस्यौदा दस्तावेजलाई आवश्यक परिमार्जन गरियो । यस क्रममा मस्यौदा दस्तावेजमा नपुग भएका सूचना तथा तथ्याङ्कहरू विभिन्न शाखाबाट संकलन गरी परिमार्जित दस्तावेज तयार गरियो ।

प्रक्रिया १२ : मध्यमकालीन खर्च संरचनाको स्वीकृति

उपरोक्त चरण र प्रक्रिया अनुसार तयार बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिबाट पेश भएको मध्यमकालीन खर्च संरचना उपर कार्यपालिकामा आवश्यक छलफल र स्वीकृति पश्चात नगर सभामा पेश गरी अनुमोदन भएको छ ।

परिच्छेद दुई : मध्यमकालीन खर्च संरचना

२.१ पृष्ठभूमि

नेपालमा दशौं योजना देखि नै मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तर्जुमा र कार्यान्वयन गरी प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा साधन र स्रोतको विनियोजन गर्ने पद्धतिको शुरुवात गरिएको हो । सामाजिक तथा आर्थिक विकास र समृद्धिकालागि सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । यसका लागि साधन स्रोतको विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता तथा वित्तीय अनुशासनका तीनै पक्ष उत्तिकै प्रभावकारी हुनुपर्दछ । यी तीनवटै पक्षहरूमा सुधार गर्ने उपाय तथा औजारको रुपमा मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई लिइन्छ ।

सङ्घीय संरचना अनुरुप अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन सम्बन्धी सङ्घीय कानूनले संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा आ-आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्रका विषयहरूमा हुने सार्वजनिक खर्चको अनुमानित विवरण तयार गरी आगामी तीन आर्थिक वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । उक्त विवरणमा चालु खर्च, पूँजीगत खर्च र वित्तीय व्यवस्थाका लागि आवश्यक पर्ने रकम समेत खुलाउनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । उपरोक्त संवैधानिक तथा कानूनी व्यवस्था अनुसार यस गरपालिकाले तय गरेको दीर्घकालिन सोँच सहितको आवधिक योजना तयार गर्न आवश्यक छ ।

नेपाल सरकारले घोषणा गरेको समृद्ध नेपालः सुखी नेपालीको दीर्घकालीन सोँचअनुरुप तयार चालु पन्ध्रौं योजना, कर्णाली प्रदेश सरकारको दीर्घकालीन योजना र नगरको नीति तथा कार्यक्रमलाई आत्मसात गर्ने प्रयास गरिएको छ । योजना तथा विकास उपलब्धिको सफलता वित्तीय सङ्घीयताको कुशल व्यवस्थापन, तीब्र आर्थिक वृद्धि एवम् विकास कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा निर्भर रहन्छ । मध्यमकालीन खर्च संरचनाले यसतर्फ नगरपालिकालाई मार्गदर्शन गर्नेछ ।

आर्थिक वर्ष (२०७९/८०-२०८१/८२) का लागि तुर्जमा गरिएको मध्यमकालीन खर्च संरचनाले नेपाल सरकारले गरेको प्रतिवद्धता अनुसार दिगो विकासका १७ वटा लक्ष्य लाई स्थानीय तहबाट नै प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गराउने उद्देश्यका साथ विषयगत क्षेत्र, उप-क्षेत्रहरू र योजनाहरूको सोँच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति र प्राथमिकतामा नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकार र नरपालिकाको घोषणा, प्रतिवद्धता, विगत आर्थिक वर्षका वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र दिगो विकास लक्ष्यको मार्गचित्रलाई मुख्य आधारका रुपमा लिइएको छ । नगरका प्राथमिकता तथा विकास कार्यक्रम र स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र भित्र संलग्न कार्यसूची अनुसारका कार्यक्रम तथा आयोजनालाई यस संरचनामा समेट्ने प्रयास गरिएकोछ ।

२.२ चूनौति तथा अवसर

संविधानले प्रत्याभूत गरेका मौलिक हकको कार्यान्वयन, दिगो विकास लक्ष्य, पन्ध्रौ योजना, कर्णाली प्रदेशको दीर्घकालीन योजना, वार्षिक कार्यक्रम र योजनाको उद्देश्य हासिल गर्न, उत्पादन, रोजगारी र आयमा समन्यायिक वृद्धि, नागरिकको जीवनस्तरमा गुणात्मक सुधार, धार्मीक पर्यटन प्रवर्द्धन, गरिबी न्यूनीकरण गरी मर्यादित जीवनयापनको वातावरण सिर्जना गर्दै समतामूलक तथा उन्नत समाजको निर्माण गर्नुलाई यस नगरपालिकाले प्रमुख चूनौतिको रुपमा लिएको छ ।

यस नगरलाई व्यवस्थित बजारीकरण, सुबिधायुक्त र सुरक्षित बसोबास, स्वच्छ खानेपानी तथा उर्जाको उपलब्धता, सरसफाई सुबिधा र सूचना प्रविधि, कृषि तथा वनजन्य उद्यमको विविधिकरण गरी उत्पादन र

उत्पादकत्वमा वृद्धिका साथै उत्पादनशील रोजगारीमा अभिवृद्धि र जनसाङ्ख्यिक लाभको उपयोग पनि यस नगर विकासको चूनौतिको रुपमा रहेका छन् । वित्तीय सङ्घीयताको मर्म अनुरुप स्थानीय तहको जिम्मेवारी पुरा गर्न साधन स्रोतको अनुमान, प्राथमिकताका क्षेत्रमा लगानी, मानव संशाधन र संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्नु र स्थानीय सरकारमा उपलब्ध सार्वजनिक खर्चको कुशल, समन्यायिक र नतिजामूलक व्यवस्थापन गरी विनियोजन दक्षता, कार्यान्वयन कुशलता र प्रभावकारी वित्तीय अनुशासन कायम गर्नु समेत चूनौतिपूर्ण छ ।

संविधानको व्यवस्था अनुसार तीनै तहमा निर्वाचित सरकारहरू क्रियाशिल हुनु, नीति, कानून, योजना र मापदण्ड निर्माणभई कार्यान्वयनमा जानु, अन्तर स्थानीय सरकारहरू बीच दिगो विकास, उत्थानशीलता, समृद्धि र सुशासनका क्षेत्रमा प्रगति हासिल गर्ने दिशामा प्रतिस्पर्धी भावनाको विकास हुनु अहिलेका प्रमुख अवसरहरू हुन् । यस नगरपालिकामा स्थानीय विशेषतामा आधारित तुलनात्मक लाभका क्षेत्रको पहिचान तथा योजना निर्माण, मानव पूँजी निर्माण, सार्वजनिक सेवा प्रवाह सुधार, पूर्वाधार विकास, स्थानीय उत्पादन, रोजगारी र आयआर्जन वृद्धिको माध्यमद्वारा समावेशी स्थानीय अर्थतन्त्र विकास, गरिबी निबारण, प्राकृतिक, भौगोलिक, पर्यावरणीय, सामाजिक तथा सांस्कृतिक विविधताको उपयोग आदि अवसरहरू सिर्जना भएका छन् ।

वैदेशिक रोजगारी तथा अध्ययनबाट फर्किएका युवामार्फत विश्वस्तरको ज्ञान, सीप, अनुभव तथा प्रविधि हस्तान्तरण, वित्तीय सेवा र स्थानीय स्रोत परिचालन गरी नगरपालिकामा उद्यमशीलता विकास, रोजगारी उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्दै आर्थिक सामाजिक रुपान्तरणको दिशामा अगाडी बढ्न यस मध्यमकालीन खर्च संरचना उत्प्रेरित गरेको छ ।

२.३ सौँच, उद्देश्य तथा रणनीति

मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्दा चन्दननाथ नगरपालिकाको दीर्घकालीन सौँच, नगरका प्राप्त उपलब्धीहरू, वार्षिक र आवधिक योजनालाई प्रमुख आधारको रुपमा लिइएको छ । नगर विकासको सौँच, लक्ष्य उद्देश्य तथा रणनीतिलाई यस मध्यमकालीन खर्च संरचनामा समावेश गरिएको छ । आयोजनामा उल्लेख नभएका विवरण नगरको समावेशी स्थानीय आर्थिक विकास योजना र अन्य क्षेत्रगत रणनीतिक योजनाहरूका साथै चालु आर्थिक वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, पन्ध्रौं राष्ट्रिय योजना, कर्णाली प्रदेश सरकारका दीर्घकालीन योजना एवं संघ, प्रदेश र नगरका विषयगत नीतिको समेत उपयोग गरिएको छ । मध्यमकालीन खर्च संरचनाको समष्टिगत सौँच, लक्ष्य, उद्देश्य तथा रणनीति देहाय बमोजिम रहेकोछ ।

२.३.१ दीर्घकालीन सौँच

नगरको दीर्घकालीन सौँच देहायअनुसार रहेको छ :

"सदभाव, शान्त र समुन्नत नगर, अर्गानिक उत्पादन, पर्यटकीय गन्तब्य सम्वृद्धिको आधार"

२.३.२ नगर विकासको लक्ष्य

नगरको दीर्घकालीन सौँचको आधारमा नगरको विकासको लक्ष्य देहायअनुसार छन् :

१. नगरबासीको जीवनस्तरमा गुणात्मक सुधार मार्फत जीवनयापन सहज तुल्याउने ।

२. सार्वजनिक प्रशासनलाई संस्थागत विकास मार्फत चुस्त, पारदर्शी, जवाफदेही र उत्तरदायी बनाई प्रभावकारी सेवा प्रवाह गर्ने ।

३. लैङ्गिक, जातीय, वर्गीय तथा सामाजिक बहिष्करणमा परेका समुदायको मुल प्रवाहीकरण गर्ने ।

४. दिगो विकासकालागि सार्वजनिक निजी साझेदारी प्रवर्द्धन गर्ने ।

५. विज्ञान, प्रविधि, र सूचना तथा सञ्चार क्षेत्रको उच्चतम उपयोग गर्ने ।
६. व्यावसायिक तथा प्राविधिक शिक्षा मार्फत स्वःरोजगारी सृजना गर्ने ।
७. जनशक्ति विकास, ज्ञान तथा प्रविधिमा आधारित अर्थतन्त्रको विकास गर्ने ।
८. सन्तुलित पर्यावरण तथा समावेशी र उत्थानशील पूर्वाधार विकास गर्ने ।

२.३.३ नगर विकासको उद्देश्य

१. आर्थिक अवसरहरूलाई विविधीकृत, समावेशी र उत्थानशील बनाई आर्थिक वृद्धिको गतिलाई तीव्रता दिनु ।
२. भवन तथा पूर्वाधार संरचनालाई सुरक्षित तथा सुव्यवस्थित बनाउँदै सेवा तथा सुबिधामा नगरबासीको सहज पहुँच स्थापित गर्नु ।
३. नगरको प्राकृतिक सौन्दर्य तथा सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण तथा संवर्द्धन गरी चन्दननाथ नगरपालिकालाई उत्कृष्ठ पर्यटकीय गन्तव्यका रूपमा स्थापित गर्नु ।
४. नगरबासीमा सामाजिक सद्भाव, सहिष्णुता एवम् सहअस्तित्वको विकास गरी नगरलाई एक सुसस्कृत नगरका रूपमा स्थापित गर्नु ।
५. नगरको विकास र समुन्नतिका लागि आवश्यक नीति तथा कानूनको तर्जुमा, संस्थागत संरचनाको निर्माण र दक्ष मानव संसाधन मार्फत सुशासन प्रत्याभूती गर्नु ।
६. नगर क्षेत्रको सन्तुलित तथा समन्यायिक विकास गर्नु ।

२.३.४ नगर विकासको रणनीति

नगरको विकासको सोँच, लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न देहायअनुसारका प्रमुख रणनीतिहरू अवलम्बन गरिएका छन् :

१. समावेशी र सन्तुलित विकास अभ्यासलाई प्रवर्द्धन गर्ने ।
२. स्थानीय स्रोत साधनको अधिकतम प्रयोग र व्यबस्थापन गर्ने ।
३. दिगो विकास, फोहोरमैला प्रशोधन र समुचित व्यवस्थापन तथा प्रदूषण नियन्त्रणमा नविनतम प्रविधिको प्रयोगका लागि निजी, सार्वजनिक साझेदारीको गर्ने ।
४. उन्नत बीऊ विजन र आधुनिक कृषि प्रविधिको उच्चतम प्रयोगबाट आधुनिक कृषि प्रणाली तथा पशुपालन व्यवसाय प्रवर्द्धन गरी उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्ने ।
५. सहकारी औद्योगीकरण मार्फत नगरको सामाजिक आर्थिक रुपान्तरण गरी आत्मनिर्भर, दिगो, स्वतन्त्र, उन्नतशील र फराकिलो अर्थतन्त्र निर्माण गर्ने र धार्मिक पर्यटन प्रवर्द्धनको माध्यमबाट आर्थिक सम्वृद्धि हासिल गर्ने ।
६. सामाजिक समावेशीताका आधारमा समुदायमा रहेका विपन्न र सिमान्तकृत समुदायका व्यक्तिहरूको आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक रुपमा सशक्तिकरण मार्फत आत्मनिर्भर बनाईने ।
७. सार्वजनिक सेवालाई पारदर्शी, जवाफदेही, दिगो र परिणाममुखी बनाउदै नागरिकलाई सूचना, सेवा र अवसरमा विभेद रहित पँहुच अभिवृद्धि गर्न अधिकतम रुपमा विद्युतीय सूचना प्रणाली (E–Governance) र नगरलाई डिजीटलाईज गर्ने ।
८. प्रकृतिमा आधारित विकास निर्माण अभ्यास मार्फत विपद् उत्थानशील पूर्वाधारको विकास गर्ने ।
९. स्वःरोजगार सृजना, सामाजिक तथा नैतिक रूपमा जिम्मेवार, सिर्जनशील, प्रतिस्पर्धी, उत्पादनशील प्राविधिक शिक्षालय स्थापना र प्रवर्द्धन गर्ने ।
१०. स्वस्थ्य र उत्पादनशील नागरिक तयार गर्न सर्बसुलभ गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको प्रत्याभूति गर्ने ।

११. अन्तर-सरकार, सहकारी, निजी क्षेत्र, समुदाय र नागरिकबीच अर्थपूर्ण समन्वय, साझेदारी र सहकार्यको अभिवृद्धि गर्ने ।

२.४ मध्यमकालीन आर्थिक खाका

"समृद्ध नेपाल र सुखी नेपाली" को राष्ट्रिय सौँच तथा संकल्प र चन्दननाथ नगरपालिकाको विकासको सौँच तथा लक्ष्य अनुरुप आगामी तीन आर्थिक वर्षको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रमुख लक्ष्य तथा नतिजा सूचक निर्धारण गरिएको छ । सो अनुसार ३ वर्षको समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य देहाय बमोजिम रहेको छ ।

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाई	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
१.	वार्षिक उत्पादन	रु. लाखमा	१८०५७	१८५०८	१८९५८	१९९०५	२०९००
१.१	कृषि	रु. लाखमा	५४१७	५५५२	५६८७	५९७१	६२७०
१.२	गैर कृषि (उद्योग र सेवा)	रु. लाखमा	३६११	३७०१	३७९१	३९८१	४१८०
२	औषत पारिवारिक आय	रु हजारमा	४१०	४१८	४२५	४७५	५०५
३	उद्योग व्यापार व्यवसाय	संख्या	१०५८	१०८४	११३९	११९६	१२५५
४.	औपचारिक क्षेत्रमा रोजगारी सिर्जना	कार्यदिन	४१९४	४२३२	४२९८	४४५०	४५५०
५.	आधारभूत खाद्य सुरक्षाको स्थितिमा रहेका परिवार	प्रतिशत	४०	४२	४३	४७	५०

स्रोत: विषयगत शाखा विवरण

२.५ मध्यमकालीन नतिजा खाका

नेपाल सरकारकारको पन्ध्रौ योजना, कर्णाली प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना तथा नगरपालिकाको वर्तमान आवधिक विकास योजनाले लिएको समष्टिगत तथा विषयगत अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न सहयोग पुग्ने गरी आगामी तीन आर्थिक वर्षको समष्टिगत नतिजा खाका निर्धारण गरिएको छ । सो खाका विगत आर्थिक वर्षहरूको उपलब्धि र चालु आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को अनुमानित उपलब्धिको आधारमा आगामी आ.व. २०७९/८० को लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ । नतिजा खाकाको दोश्रो र तेश्रो वर्षको लक्ष्य वर्तमान योजना र विगत वर्षहरूको उपलब्धिको आधारमा निर्धारण गरिएको छ । मध्यमकालीन समष्टिगत नतिजा देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.सं	सूचक/लक्ष्य	एकाई	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	*मध्यमकालीन लक्ष्य*		
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
१	प्रतिव्यक्ति खाद्यान्न उत्पदन (केजी)	के.जी.	१६५	१६७	१६८	१७३	१७५
२	आफ्नो आयको दुई तिहाइभन्दा बढी खानामा खर्च गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	३०	२५	२०	१५	१०
३	आफ्नो उत्पादन र वर्षभरी खानपुग्ने परिवार	प्रतिशत	३०	३१	३३	३५	४०
४	कुल खेतीयोग्य भूमिमध्ये वर्षैभरी सिचाइ सुबिधा उपलब्ध जमीन	प्रतिशत	३५	३६	३८	४०	४२
५	साक्षरता दर	प्रतिशत	६५	६७	७०	७५	८०
६	आधारभूत तह (१-८) खुद भर्ना	प्रतिशत	८५	८७	९०	९५	१००

क.सं	सूचक/लक्ष्य	एकाई	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
	दर						
७	माध्यमिक तह (९-१२) खुद भर्ना दर	प्रतिशत	७५	७७	८०	८५	९०
८	संस्थागत सुत्केरी गराउने गर्भवती महिला	प्रतिशत	९७	९७	९८	९९	१००
९	५ वर्षमुनिको बाल मृत्युदर (प्रतिहजार जीवित जन्म)	जना	१००	९५	९०	८५	८०
१०	आधारभूत खानेपानी सुविधा पुगेका घरपरिवार	प्रतिशत	९५	९६	९७	९८	९९
११	जीवनमा शारिरीक तथा यौन हिंसा भोगका महिला	प्रतिशत	१२	१०	८	५	३
१२	विषयगत समितिमा महिला प्रतिनिधित्व	प्रतिशत	२९.३०	३०.३०	३१.७०	३१.७०	३३
१३	भवनसहिंता अनुसार निर्माण भएका आवास घर	प्रतिशत	५	५	१०	१५	२०
१४	सुरक्षित आवासमा बसोबास गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	२५.१५	२७	३०	३५	४०
१५	स्वच्छ उर्जामा पहुँच प्राप्त घरपरिवार	प्रतिशत	८०	८४	९०	९५	१००
१६	इन्टरनेट र इमेल लगायत सूचना प्रविधिमा पहूँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत	७०	७५	८०	९०	९५
१८	नगरपालिकाको नीति, कानून, निर्णय र सेवा प्रवाहबाट सन्तुष्ट सेवाग्राही	प्रतिशत	७०	७०	७५	८०	८५
१९	कुल बजेटमा आन्तरिक स्रोतको हिस्सा	प्रतिशत	२	२.३३	५	८	१०
२०	कम्प्युटरमा अभिलेख राख्ने र विद्युतीय माध्यमबाट रिर्पोटिङ गर्ने वडाहरू	संख्या	४	४	६	८	१०
२१	नीति, कानून, कार्यविधि र मापदण्ड पालना	प्रतिशत	४५	४५	५५	६५	७५
२२	निर्धारित ढाँचामा त्रैमासिक रुपमा प्रगति तथा खर्चको विवरण पेश गर्ने वडा र शाखा/एकाइ	प्रतिशत	३०	३५	४०	५०	६०

स्रोत: विषयगत शाखा विवरण प्रतिवेदन

२.६ मध्यमकालीन बजेट खाका

नगरपालिकाको त्रिवर्षीय बजेट खाका तर्जुमा गर्दा वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम, दिगो विकास लक्ष्यको मार्गचित्र, क्रमागत तथा विस्तृत अध्ययन भएका आयोजना तथा कार्यक्रम, स्थानीय प्राथमिकता, विनियोजन कुशलता, अनुमान योग्यता र वित्तीय सुशासनलाई मुख्य आधार लिइएको छ। नगरपालिकाको प्रथम प्रयासमा तयार यस मध्यमकालीन खर्च संरचनामा वित्तीय सङ्घीयताको कार्यान्वयन, स्थानीय आर्थिक स्थायित्व र रोजगारी, तीब्र सामाजिक तथा आर्थिक विकास र सन्तुलित विकासका लागि विकास आयोजना तथा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिइएको छ। माथि उल्लिखित समष्टिगत नतिजा खाका तथा विषय क्षेत्रगत नतिजा प्राप्त हुने खर्च तथा स्रोतको अनुमान गरिएको छ।

यस नगरपालिकाको चालु तथा विस्तृत अध्ययन् भएका, तुलनात्मक लाभका आयोजना तथा कार्यक्रमका नभएकाले सालवासालीका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको बजेट सीमा र सोको आधारमा विषयगत बजेट खाका तर्जुमा गरिएको छ । मध्यमकालीन स्रोत अनुमान गर्दा आन्तरिक आय तथा राजस्व परिचालनको विगत प्रवृत्ति, कोभिड १९ महामारी र अन्य विपद्बाट स्रोत परिचालनमा परेको चाप र आगामी वर्षहरूमा पर्न सक्ने असर तथा प्रभाव, स्रोतको आवश्यकता लगायतका पक्षहरूलाई ध्यान दिइएको छ । त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान र स्रोतको बाँडफाँट सहितको विषयगत शाखा, उपशाखा, एकाईलाई प्रदान गरिएको बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन **अनुसूची २** मा प्रस्तुत छ ।

चालु आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को बजेट राजस्व तथा विनियोजन र बैशाख मसान्त सम्मको उपलब्धीका आधारमा खर्च संरचनाको पहिलो वर्षको आय तथा ब्यय अनुमान गरिएको छ । दोस्रो र तेस्रो वर्षको प्रक्षेपण गर्दा नगरपालिका सम्भावित लक्ष्य, कार्यक्रम र सो अनुसार संचालन हुने कार्यक्रम तथा हासिल गर्ने नतिजालाई प्रमुख आधार मानिएको छ । आन्तरिक श्रोत, राजस्व बाँडबाँट, उपलब्ध हुने स्रोत र आवश्यकता समेतका आधारमा अन्य कार्यक्रम तथा साधारण प्रशासनका लागि खर्च अनुमान गरिएको छ । नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने रकम र आन्तरिक श्रोत समेतका आधारमा नगरपालिकालाई प्राप्त हुने राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ । नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट हस्तान्तरण हुने वित्तीय समानीकरण, सशर्त अनुदान, समपुरक र विशेष अनुदान रकम नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको मध्यमकालीन खर्च संरचनामा उल्लेखित रकम तथा सोको प्रक्षेपणको आधारमा आँकलन तथा अनुमान गरिएको छ ।

बजेटका स्रोतहरू	२०७६/७७ को यथार्थ	२०७७/७८ को यथार्थ	२०७८/७९ को अनुमान	प्रक्षेपण			३ वर्षको प्रक्षेपण जम्मा
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२	
राजस्व तथा अनुदान	४३२३५०	६०३१५५	६३९३६६	६१५६५४	६७६३७७	७४३३७७	२०३५४०८
आन्तरिक आय	३७३३८	११४४४७	११४५१०	१५०००	१७२५०	१९८३८	५२०८८
राजस्व बाँडफाँडबाट प्राप्त आय	**४०१४५**	**६६४१२**	**६६११३**	**८००८८**	**८८०९७**	**९६९०६**	**२६५०९१**
नेपाल सरकार (भ्याट र अन्तशुल्क)	*४०१४५*	*६६४१२*	*६६११३*	*८००८८*	*८८०९७*	*९६९०६*	*२६५०९१*
प्रदेश सरकार (सबारी कर, घरजग्गा रजिष्ट्रेशन, मनोरञ्जन कर आदि)	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
रोयल्टी बाँडफाँटबाट प्राप्त राजस्व	**०**	**०**	**०**	**८४**	**०**	**०**	**८४**
वन रोयल्टी	*0*	*0*	*0*	*८४*	*0*	*0*	*८४*
खानी तथा खनिज रोयल्टी	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
पर्वतारोहण रोयल्टी	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
विद्युत रोयल्टी	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
पानी तथा अन्य प्राकृतिक स्रोत	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
नेपाल सरकार वित्तीय हस्तान्तरण	**३४४८४०**	**३८२४५०**	**३८५६१०**	**४०४३००**	**४४४७३०**	**४८९२०३**	**१३३८२३३**
वित्तीय समानीकरण अनुदान	*१३०३००*	*१२६८००*	*१३४९००*	*१४२५००*	*१५६७५०*	*१७२४२५*	*४७१६७५*
सशर्त अनुदान	*२१४५४०*	*२५५६५०*	*२२१४१०*	*२३९८००*	*२६३७८०*	*२९०१५८*	*७९३७३८*
समपुरक अनुदान	*0*	*0*	*२९३००*	*0*	*0*	*0*	*0*
विशेष अनुदान	*0*	*0*	०	*२२०००*	*२४२००*	*२६६२०*	*७२८२०*
प्रदेश सरकार वित्तीय हस्तान्तरण	**१००२७**	**३९८४६**	**५८१३३**	**५११८२**	**५६३००**	**६१९३०**	*१६९४१२*
वित्तीय समानीकरण अनुदान	*१००२७*	*९८४६*	*१५१०२*	*१५१०२*	*१६६१२*	*१८२७३*	*४९९८८*
सशर्त अनुदान	*0*	*१२०००*	*२७५३१*	*२६०८०*	*२८६८८*	*३१५५७*	*८६३२५*

बजेटका स्रोतहरू	२०७६/७७ को यथार्थ	२०७७/७८ को यथार्थ	२०७८/७९ को अनुमान	प्रक्षेपण			३ वर्षको प्रक्षेपण जम्मा
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२	
समपुरक अनुदान	०	१४०००	१२०००	१००००	११०००	१२१००	३३१००
विशेष अनुदान	०	४०००	३५००	०	०	०	०
अन्य अनुदान	०	०	०	०	०	०	०
अन्तर स्थानीय तहबाट साझेदारी रकम	०	०	१५०००	१५०००	१५०००	१५०००	४५०००
जनसहभागिता	०	०	०	०	०	०	०
जम्मा खर्च	४७२१०८	४४७६३०	३५६६६९	३७७९०९	४०१२७२	४२६९७२	१२०६१५३
चालु खर्च	३२७८३६	३०३३५८	२१२३९७	२३३६३७	२५७०००	२८२७००	७७३३३७
पुँजीगत खर्च	१४४२७२	१४४२७२	१४४२७२	१४४२७२	१४४२७२	१४४२७२	४३२८१६
बचत (+ वा -)	-३९७५८	१५५५२५	२८२६९७	२३७७४५	२७५१०५	३१६४०५	८२९२५४
वित्तीय व्यवस्था	२६०९९	९६०८९	७९९९३	५००००	५५०००	६०५००	१६५५००
नगद/बैंक मौज्दात	२६०९९	९६०८९	७९९९३	५००००	५५०००	६०५००	१६५५००
आन्तरिक ऋण	०	०	०	0	0	0	०

२.७ बजेट विनियोजन र प्रक्षेपणको बाँडफाँट

आगामी तीन वर्षको बजेट अनुमान र प्रक्षेपणको विभिन्न आधारमा गरिएको तुलनात्मक विवरण देहायबमोजिम रहेको छ।

क. प्राथमिकताक्रमको आधारमा बाँडफाँट

कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्राथमिकताक्रम बमोजिम तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

प्राथमिकताक्रम	आयोजना/कार्यक्रम संख्या	२०७९/८०को व्यय अनुमान		२०८०/८१ को खर्च प्रक्षेपण		२०८१/८२ को खर्च प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
P1	३१	२७४७३७	४५%	३०१८२७	४५%	३३१७८०	४५%
P2	१०	३४०९१७	५५%	३७४५५०	५५%	४११५९७	५५%
जम्मा	४१	६१५६५४	१००%	६७६३७७	१००%	७४३३७७	१००%

ख. दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा बाँडफाँट

दिगो विकास लक्ष्य बमोजिम आगामी तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

संकेत नम्बर	दिगो विकासका लक्ष्यहरू	आयोजना/कार्यक्रम संख्या	२०७९/८० को व्यय अनुमान		२०८०/८१ को खर्च प्रक्षेपण		२०८१/८२ को खर्च प्रक्षेपण	
			रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	गरिबीको अन्त्य	२	१५३९	०%	१६९१	०%	१८५८	०%
२	शुन्य भोकमरी	८	२१५४७	३%	२३६७४	४%	२६०१८	३%
३	स्वस्थ्य जीवन	१	६१५६५	१०%	६७६३८	१०%	७४३३८	१०%
४	गुणस्तरीय शिक्षा	५	१४७७५७	२४%	१६२३३०.१	२४%	१७८४११	२४%
५	लैङ्गिक समानता	४	८३३५	१%	९१४६	१%	१००५१	१%
६	सफा पानी र स्वच्छता	१	४६५७	१%	५१२१	१%	५७३४	१%
७	आधुनिक उर्जामा पहुँच	५	८३११	१%	९१२८	१%	१००३५	१%
८	समावेशी आर्थिक वृद्धि र मर्यादित काम	२	१०७७४	२%	११८३७	२%	१३००९	२%
९	उद्योग, नविन खोज र पूर्वाधार	२	८४९६०	१४%	९३३४०	१४%	१०२५८६	१४%

संकेत नम्बर	दिगो विकासका लक्ष्यहरू	आयोजना/ कार्यक्रम संख्या	२०७९/८० को व्यय अनुमान		२०८०/८१ को खर्च प्रक्षेपण		२०८१/८२ को खर्च प्रक्षेपण	
			रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१०	असमानता न्यूनीकरण	२	९००	०%	१०००	०%	११००	०%
११	दिगो शहर र समुदाय	१	१२३१३१	२०%	१३५२७५	२०%	१४८६७५	२०%
१२	दिगो उपभोग र उत्पादन	१	१५००	०%	१६४३	०%	१७००	०%
१३	जलबायु परिवर्तन अनुकुलन	२	१५३९२	३%	१६९१०	३%	१८५८५	३%
१४	जलमुनिको जीवन	०		०%		०%		०%
१५	जमीन माथिको जीवन	१	७६९६	१%	८४५५	१%	९२९२	१%
१६	शान्ति, न्यायपूर्ण र सशक्त समाज	२	११३२८१	१८%	१२४४५४	१८%	१३६७८२	१८%
१७	लक्ष्य प्राप्तिका लागि साझेदारी	२	४३०९	१%	४७३५	१%	५२०३	१%
	जम्मा	४१	६१५६५४	१००%	६७६३७७१०%	१००%	७४३३७७	१००%

घ. लैङ्गिक संकेतको आधारमा बाँडफाँट

लैङ्गिक संकेत बमोजिम तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

लैङ्गिक संकेत	आयोजना/ कार्यक्रम संख्या	२०७९/८० को व्यय अनुमान		२०८०/८१ को खर्च प्रक्षेपण		२०८१/८२ को खर्च प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
निर्दीष्ट	१३	७२३१४	३%	७९३१५.१	३%	८६९७१	३%
सहयोगी	१८	३१७३८६	११%	३४८८४१	११%	३८३५५३	११%
तटस्थ	१०	२४६२६१६	८६%	२७०५५०८	८६%	२९७३५०९	८६%
जम्मा	४१	**२८५२३१६**	**१००%**	**३१३३६६४**	**१००%**	**३४४४०३३**	**१००%**

ङ. जलवायु संकेतको आधारमा बाँडफाँट

जलवायु संकेत बमोजिम तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

लैङ्गिक संकेत	आयोजना /कार्यक्रम संख्या	२०७८/७९ को व्यय अनुमान		२०७९/८० को खर्च प्रक्षेपण		२०८०/८१ को खर्च प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
अत्यन्तै सान्दर्भिक	८	५९३९३	१०%	६५३१४	१०%	७१७५१	१०%
सान्दर्भिक	१९	१५८२३३	२६%	१७३७९९	२६%	१९१०००	२६%
तटस्थ	१४	३९८०२८	६४%	४३७२६४	६४%	४८०६२६	६४%
जम्मा	**४१**	**६१५६५४**	**१००%**	**६७६३७७**	**१००%**	**७४३३७७**	**१००%**

२.८ विषय क्षेत्रगत बाँडफाँट

विषय क्षेत्रगत आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट, खर्च तथा स्रोतको अनुमान, कार्यक्रम तथा आयोजनागत बजेट, प्राथमिकीकरण र सांकेतीकरण सम्बन्धी विवरण **अनुसूची ३** समावेश गरिएको छ । विषय क्षेत्रगत रुपमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तल प्रस्तुत तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

उप-क्षेत्र	२०७९/८० को व्यय अनुमान			२०८०/८१ को खर्च प्रक्षेपण			२०८१/८२ को खर्च प्रक्षेपण		
	कूल	चालु	पुँजीगत	कूल	चालु	पुँजीगत	कूल	चालु	पुँजीगत
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	१०७७४	८६१९	२१५५	११८३७	९४७०	२३६७	१३००९	१०४०७	२६०२
सिंचाई	२७७०	५५४	२२१६	३०४४	६०९	२४३५	३३४५	६६९	३३४६
पशु सेवा	४९२५	३९४०	९८५	५४११	४३२९	१०८२	५९४७	४७५८	११८९
उद्योग, व्यापार व्यावसाय	४६१७	२७७०	१८४७	५०७३	३०४४	२०२९	५५७५	३३४५	२२३०
पर्यटन तथा संस्कृति	६१५७	३६९४	२४६३	६७६४	२०२९	४७३५	७४३४	२२३०	५२०४
भूमि व्यवस्था, सहकारी, वित्त	१५३९	१२३१	३०८	१६९१	१३५३	३३८	१८५८	१४८६	३७२
श्रम, रोजगारी	३८८६	१४७८	२४०८	४२८२	१६१७	२६६५	४७१२	१३३६	३३७६
गरिबी निवारण	७३१	२१९	५१२	७९१	२३७	५५४	८६३	२५९	६०४
शिक्षा, कला, भाषा साहित्य	१४७७५७	१२५५९३	२२१६४	१६२३३०	१३७९८१	२४३५०	१७८४११	१५१६४९	२६७६२
स्वास्थ्य तथा पोषण	६१५६५	४९२५२	१२३१३	६७६३८	५४११०	१३५२८	७४३३८	५९४७०	१४८६८
खानेपानी तथा सरसफाइ	६१५७	१०८१	५०७६	६७६४	११८९	५५७६	७४३४	१३१७	६११७
महिलाबालिकासमावेशी	९२३५	८३१२	९२४	१०१४६	९१३१	१०१५	१११५१	१००३६	१११५
युवा, खेलकुद तथा नवप्रवर्तन	३०७८	९२३	२१५५	३३८२	१०१५	२३६७	३७१७	१११५	२६०२
बस्ती आवास, भवन शहरी	१२३१३१	१२३१३	११०८१८	१३५२७५	१३५२८	१२१७४८	१४८६७५	१४८६८	१३३८०८
सडक तथा यातायात	८१८८२	८१८८	७३६९४	८९९५८	८९९६	८०९६२	९८८६९	९८८७	८८९८२
जलश्रोत विद्युत् वैक..ऊर्जा	३६९४	३६९	३३२५	४०५५	४०६	३६५०	४४६०	४४६	४०१४
सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि	३०७८	१२३१	१८४७	३३८२	१३५३	२०२९	३७१७	१४८७	२२३०
वन, पार्क, हरियाली, भूसंरक्षण र नदी नियन्त्रण	७६९६	१५३९	६१५७	८४५५	१६९१	६७६४	९२९२	१८५८	७४३४
वातावरणफाहोरमैला व्यवस्थ	६१५७	१८४७	४३१०	६७६४	२०२९	४७३५	७४३४	२२३०	५२०४
विपद जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन	९२३५	५५४१	३६९४	१०१४६	६०८८	४०५८	१११५१	६६९१	४४६०
नीति, कानून, न्याय सुशासन	२४६३	२४६३	०	२७०६	२७०६	०	२९७४	२९७४	०
संगठन, संशाधन र क्षमता वि	११०८१८	११०८१८	०	१२१७४८	१२१७४८	०	१३३८०८	१३३८०८	०
राजस्व राजस्व परिचालन	१५३९	१३८५	१५४	१६९१	१५२२	१६९	१८५८	१६७२	१८६
तथ्याङ्क योजना विकास परि.	२७७०	२७७०	०	३०४४	३०४४	०	३३४५	३३४५	०
कूल जम्मा	६१५६५४	३५६१३३	२५९५२१	६७६३७७	३८९२२२	२८७१५५	७४३३७७	४२७३४४	३१६७०४

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को विनियोजन र पछिल्लो दुई वर्षको प्रक्षेपण विषय क्षेत्रगत नतिजा, विषय क्षेत्रगत कार्यक्रम तथा आयोजनाको विवरण, अपेक्षित उपलब्धि र विषय क्षेत्रगत अनुमानित बजेट **परिच्छेद ३** देखि **परिच्छेद ७** सम्म प्रस्तुत गरिएको छ ।

परिच्छेद तीन : आर्थिक क्षेत्र

३.१ कृषि तथा खाद्य सुरक्षा

३.१.१ पृष्ठभूमि

चन्दननाथ नगरपालिका जुम्ला जिल्ला सदरमुकाममा स्थित ऐतिहासिक, प्राकृतिक स्रोत तथा धार्मिक सांस्कृतिक सम्पदा र उद्योग, रोजगारी सृजना, प्राविधिक शिक्षाका क्षेत्रमा सम्भावना युक्त नगर हो । यहाँ केशर खेती, जडिबुटी, अन्नबाली, तरकारी, फलफूल खेती तथा दलहन बालीको उत्पादन हुने गर्दछ । हाल यस चन्दननाथ नगरपालिकामा ५०० हेक्टरमा कृषि खेती गरिएको छ । ७० प्रतिशत जनसंख्या कृषिमा आधारित रहेका छन् । यस नगरपालिकामा १५० कृषक समूह छन् भने ३७५० कृषकहरू समूहमा आवद्ध भई व्यावसायिक कृषिमा संलग्न रहेका छन् । अझै पनि परम्परागत एवम् व्यावसायिक उत्पादनले उत्पादनशिलतामा वृद्धिहुन सकेको छैन । जुम्लाको प्राङ्गारिक स्याउ फल्ने र नेपालकै पहिलो प्राङ्गारिक जिल्ला घोषणा भई प्राङ्गारिक खेतीपातीको सुरुवात गरेको छ । स्याउ र सिमिमा यस नगरको कृषि क्षेत्रको उच्च सम्भाव्यता रहेको छ । पछिल्लो समय जीविकोपार्जनमुखी रहेको कृषि क्षेत्रले क्रमशः व्यावसायिक खेती गरिरहेको देखिन्छ । कृषि जीविकोपार्जन तथा रोजगारीको मुख्य आधारको रूपमा रहेको छ । यस नगरपालिकामा उत्पादन हुने प्राङ्गारिक स्याउ, सिमी, आलु तरकारी तथा बिउ उत्पादनलाई व्यावसायिक गर्ने र रैथाने बाली जौं, मकै, चिनो, कागुनो, फापर, मार्सी आदी बालीहरूको सरक्षण प्रवर्द्धन तथा उपभोग गरी खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा टेवा पुर्याइएको छ भने पछिल्लो समय व्यावसायिक अर्गानिक स्याउ खेतीमा कृषकहरूको आकर्षण बढेको देखिन्छ ।

३.१.२ समस्या तथा चूनौति

उच्च हिमाली क्षेत्र र जलवायु परिवर्तनको नकारात्मक प्रभावले कृषि क्षेत्रमा आशातित उपलब्धी हासिल गर्न चुनौतिपुर्ण रहेको छ । बजार केन्द्रित बसाइसराइका कारण उच्च जनसंख्या वृद्धिदर, बजार क्षेत्रमा घना बस्ती, बजार क्षेत्रमा खेतीयोग्य जग्गाको खण्डीकरण गरी आवास निर्माण तथा गाँउस्तरमा जग्गाको बढ्दो बाँझोको कारणले गर्दा कृषि उत्पादनमा कमी, साना खण्डित र भु-उपयोगको अवस्था, उत्पादनमा विविधिकरण, प्रतिस्पर्धी र बजारमुखी हुन सकेको छैन । उत्पादनका सामग्रीहरूको प्रर्याप्त आपूर्ति नहुनु, उत्पादित वस्तुलाई लामो समयसम्म भण्डारण गरी राख्न पर्याप्त चिस्यान केन्द्रको कमी रहेको छ । महँगो हवाई यातायात र लामो दुरीका यातायातबाट ढुवानी गर्दा स्थानीय उत्पादन बिग्रने र उचित मुल्य नपाउनु प्रमुख चुनौति रहेका छन् । कृषि उपजको उत्पादन मुल्य र उपभोक्ता मुल्यबीच अन्तर उच्च रहने गरेको छ । यसकालागि स्थानीय सरकारबाट स्थानीय उत्पादित कृषिजन्य उत्पादनहरूको संकलन, भण्डारण र बजारीकरणको व्यवस्थित अभ्यासमा कमी रहेको छ ।

३.१.३ सौँच

"कृषि उपजमा अर्गानिक उत्पादन, व्यावसायिक र सम्मानित कृषि व्यवसाय"

३.१.४ उद्देश्य

१. आधुनिक कृषि प्रणाली मार्फत अर्गानिक कृषि उपज उत्पादनमा लाई व्यावसायीकरण गर्नु,
२. कृषि उपजहरूको संकलन, भण्डार र बजारीकरण गरी उचित मुल्य कायम गर्नु,

३. असँगठित किसानहरूलाई वर्गीकरण र सँगठित गरी बहुउद्देश्यीय संस्थाहरूको विकासमार्फत् कृषिको व्यावसायिकरण गर्दै कृषि उद्यमहरूको प्रवर्द्धन गर्नु,

४. अध्ययन अनुसन्धानका आधारमा रैथाने कृषि उपजको संरक्षण, सम्वर्द्धन र व्यावसायीकरण गर्नु ।

३.१.५ रणनीति

१. सामुहिक खेती प्रणालीलाई प्रवर्द्धन र प्रोत्साहन गर्ने ।

२. कृषिमा प्रदान गरिने अनुदान र सहुलियतका कार्यक्रमहरूलाई एकीकृत गरी व्यवस्थापन गर्ने,

३. अन्तर स्थानीय तहहरू र निजी क्षेत्रको समेत सहकार्यमा कृषिउपज संकलन, भण्डारण र प्रशोधनकालागि कृषि पूर्वाधारको विकासलाई तिब्रता दिने ।

३.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
प्रतिव्यक्ति खाद्यान्न उत्पादन	केजी	१६२	१६५	१६८	१७३	१७५
आफ्नो आयको दुई तिहाइभन्दा बढी खानामा खर्च गर्ने जनसंख्याको	प्रतिशत	४०	३०	२०	१५	१०
सानास्तरका खाद्य उत्पादकको औसत आय	रु हजार	८०	१००	११०	१२०	१३०
कृषि क्षेत्रमा संलग्न समूह र सहकारी	संख्या	१५०	२००	४००	४५०	५००
कुल कृषि भूमिमध्ये खेति गरिएको भूमि	प्रतिशत	५०	५२	६०	७०	८०
स्थानीय उत्पादनले पूरा गर्ने तरकारी तथा कृषि उपजहरूको माग	प्रतिशत	६०	६५	७०	७५	८०
स्याउ उत्पादन	क्वीन्टल	१०००	११००	१२००	१३००	१४००
सिमी उत्पादन	क्वीन्टल	७०	७५	८०	८५	९०

३.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

यस नगरको उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा कृषि तथा खाद्य सुरक्षा उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	१०७७४	८६१९	२१५५	०	१४५२	६४९९	१०२४	१८००
२०८०/८१	११८३७	९४६९	२३६७	०	१६०३	७३०७	११२६	१८००
२०८१/८२	१३००९	१०४०७	२६०२	०	१७७२	८१९८	१२३९	१८००

३.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको कृषि तथा खाद्य सुरक्षाउप-क्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुललागत (रु. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	कृषि यान्त्रीकरण आयोजना	कृषिको लागत घटाई कृषि व्यवसायमा प्रोत्साहन गर्नु ।	सालवसाली	१८२०	५ वटा समूहलाई मिनीटिलर वितरण गरी उत्पादनमा वृद्धिभएको हुनेछ ।
२	स्याउ ओखर साना व्यवसायी कृषि उत्पादन केन्द्र पकेट विकास कार्यक्रम	स्याउ र ओखरको क्षत्र विस्तार गरी व्यावसायिकरण गर्नु ।	सालवसाली	२७५५२	१५ हेक्टरमा स्याउ र ओखरको क्षेत्र विस्तार गरी ७५ जनालाई व्यावसायिकरुपमा विकास भएको हुनेछ ।
३	कृषि विकास कार्यक्रम	कृषिलाई व्यावसायिकरण गरि आयआर्जनमा वृद्धिगर्ने	सालवसाली	६२४८	१२०० जना कृषकलाई विउविजन उपलब्ध गराई आयआर्जमा वृद्धि भएको हुनेछ ।

३.१.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

स्थानीय सरकारको वार्षिक नीति, योजना तथा कार्यक्रम बीच सामाञ्जस्यता, समन्वय र सहकार्यमा कृषि पूर्वाधार, प्रविधि तथा सीप विकास हुनेछ । नगरको ग्रामीण क्षेत्रमा वैदेशिक रोजगारबाट प्राप्त पूँजी कृषि व्यवसायमा परिचालन हुनेछ । बेरोजगार युवाहरू कृषिमा आधारित व्यवसायमा आकर्षिक हुनेछन् । कृषि, प्रविधि, मल, गुणस्तरीय बीउ तथा कृषि सामाग्री, भरपर्दो सिंचाई प्रणाली, कृषि प्रसार, कृषि भूमिको संरक्षण र एकीकृत व्यवस्थापन गर्न नसकिएमा अपेक्षित नतिजा हासिल नहुने जोखिम रहन्छ । यसैगरी उच्च हिमपात, जलवायु परिवर्तन र प्रकोपको असरको जोखिम सम्भावना अधिक रहन सक्दछ ।

३.२ सिंचाई

३.२.१ पृष्ठभूमि

यो नगर उच्च हिमाली जिल्लामा स्थित भए पनि चन्दननाथ नगरपालिकाका केही वडामा सिंचाई योग्य जमीन रहेका छन् । नगरमा तिला नदी, जगाड खोला, उमगाड खोला, जवानदी सिंचाईकालागि मुख्य स्रोत हुन् । भिरालो जग्गा भएका ठाँउहरूमा हिँउ पोखरीबाट सञ्चित पानीबाट सिंचाई गर्ने अभ्यास गरिएको छ । नगरपालिकाका कुल ३५ प्रतिशत जमीनमा सिंचाईको सुबिधा उपलब्ध रहेको छ । सिंचाई सुबिधा विस्तारका लागि सबै तहका सरकारहरूको साथ तथा सहयोग हुँदै आएको छ ।

३.२.२ समस्या तथा चुनौति

यस नगरको उर्वर कृषि भूमि र फाँटहरू बजार तथा आवास विस्तारका कारण मासिँदै जाँदा कृषियोग्य जग्गा घट्दोक्रममा रहको छ । यस क्षेत्रको भिरालो जमिनमा उचित सिंचाई सुबिधाको कमी रहेको छ । सिंचाई सुबिधाको न्यायोचित वितरण तथा सहज उपलब्धताको कमी रहेको छ । सिंचाई आयोजनाको दिगो उपयोग, मर्मतसम्भार र समुचित व्यवस्थापनमा कमी रहेको छ । समथर फाँट भन्दा माथिको सुख्खा क्षेत्रमा सिंचाई सुबिधाकालागि वैकल्पिक सिंचाई सुबिधाको व्यवस्था हुन सकेको छैन ।

३.२.३ सोच

“सिंचाईमा सहजता र दिगो व्यवस्थापन”

३.२.४ उद्देश्य

१. सिंचाई प्रणालीहरूको समुचित संरक्षण, संवर्द्धन र व्यवस्थापन गरेर दिगो तथा लाभदायी उपयोग गर्नु ।

२. सिंचाई सुबिधाको पहुँच नभएका भिरालो क्षेत्रमा हिउपोखरी संकलन, लिफ्ट सिंचाई मार्फत सिंचाई सुनिश्चित गर्नु ।

३.२.५ रणनीति

१. प्राकृतिक सिंचाईका स्रोत र मुहानहरूको संरक्षण, संवर्द्धन र दिगो व्यवस्थापन गर्ने ।

२. ग्रामीण र भिरालो क्षेत्रमा लिफ्ट तथा अन्य प्रविधिमा आधारित सिंचाई प्रणालीको प्रवर्द्धन गर्ने ।

३.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
कुल खेतीयोग्य भूमिमध्ये वर्षैभरी सिंचाईसुबिधा उपलब्ध भूमि	प्रतिशत	३३	३४	३५	३८	४०
बाह्रै महिना सञ्चालनमा रहेका सिंचाई आयोजना	संख्या	१	२	२	३	४

३.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

यस नगरमा उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा सिंचाई उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	२७७०	५५४	२२१६	०	०	१२७०	०	१५००
२०८०/८१	३०४४	६०९	२४३५	०	०	१५४४	०	१५००
२०८१/८२	३३४५	६६९	२६७६	०	०	१८४५	०	१५००

३.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	कार्यक्रम /आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	सिंचाई संरचना निर्माण तथा मर्मत संभार कार्यक्रम	वर्षभरी सिंचाई सुबिधा विकास र विस्तार गर्नु ।	सालवसाली	९१५९	कुल खेति योग्य जमिनको ४० % क्षेत्रमा सिंचाई सुबिधा बिस्तार हुनेछ ।

३.२.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

नगरको वार्षिक नीति, बजेटमा सिंचाई प्रवर्द्धनकालागि बजेटको व्यवस्था सुनिश्चित भई समयमा आयोजना सम्पन्न भएका हुनेछ । संघ, प्रदेश र स्थानीय तह वीच समन्वय र सहकार्यमा विकास हुनेछ । प्रविधि तथा नविनतम खोज ताथ विकास गरेर सिंचाई व्यवस्थापन गर्न नसकिएमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुने जोखिम रहन्छ ।

३.३ पशु सेवा

३.३.१ पृष्ठभूमि

कर्णाली प्रदेश अर्न्तरगत जुम्ला जिल्लाको सदरमुकाम चन्दननाथ नगरपालिका जिल्लाकै मुख्य केन्द्रमा अवस्थित नगरपालिका हो । यहाँ अधिकांश न्यून आयस्तर भएका बस्ती रहेका छन् । उनिहरूको कृषि कर्मबाट बाह्रैमहिना छाकटार्न नसकेपनि अझै कृषि पेशामा ७०% जनसंख्या संलग्न रहेका छन् । यहाँ लगानी पश्चात बिभिन्न कृषि तथा पशुपंछी पालन व्यवसायलाई संचालनमाल्याई न्यूनआय भएका कृषकहरूको जीवनस्तर सुधारमा टेवा पुग्ने देखिन्छ । बदलिँदो आहार व्यवहार र बढ्दो शहरीकरण एवम् बढ्दो पौष्टिक खाद्य प्रदार्थहरूको उपभोग आदि कारणले पशुजन्य प्रदार्थहरूको उपभोगमा क्रमिक रुपले वृद्धि भएको हुदाँ स्थानीय बजारमा यसको माग दिनानुदिन बढ्दो छ । पशुपालन व्यवसायबाट पशुजन्य प्रदार्थको आयात प्रतिस्थापन मात्र नभई क्षेत्रीय र विश्वबजार सँग प्रतिस्पर्धा गरी राष्ट्रिय आयमा वृद्धि गर्न सकिने प्रवल सम्भावना रहेको छ । पशुपालन व्यवसायलाई थप आधुनिकीकरण र व्यवस्थित तरिकाबाट संचालन पश्चात बजारको माग अनुसार पशुजन्य प्रदार्थको उत्पादन गरी उपभोक्ता समक्ष पुर्‍याउन सकेमा कृषकको जीवनस्तरमा सुधार भई आर्थिक उन्नति हुने देखिन्छ ।

३.३.२ समस्या तथा चूनौति

व्यवस्थित र व्यावसायिक रूपमा पशुपालन गर्ने कृषकलाई पशुसेवा सम्बन्धमा प्राविधिक सेवा तथा परामर्श र सहयोगको कमी रहेको छ । भौतिक पूर्वाधारको कमजोर अवस्था जसले गर्दा आधुनिक तरिकाले पशुपालन नगरी परम्परागत विधिबाट पशुपालन गर्नुपर्ने, पशु उपचारकालागि सजिलै औषधी उपलब्ध नहुने र उपलब्ध भएका प्रविधि एवम् औषधीपनि महङ्गो हुने, पशुपालनको लागि सजिलै दाना तथा मिनरल जस्ता खनीज तत्वहरू उपलब्ध नहुनु, हिउँदे समयमा पशु आहाराको कमी हुने गरेको छ । नगरका वडाहरूमा सम्भाव्यताको आधारमा व्यावसायिक पशुपालन तथा पकेटक्षेत्रको विस्तार हुन सकेको छैन । स्पष्ट ऐन, कानून नभएकोले अनुदानमा वितरण गरिएका पशुहरू हानी नोक्सानी हुने गरेको र कानूनी दायरामा ल्याउन सकिएको छैन । उन्नत नश्लका पशुपन्छीपालन, पशुपन्छीकालागि बीमा अनुदान, सहुलियतपूर्ण ऋणको व्यवस्था कार्यान्वयन प्रभावकारी नभएको साथै पशुपालनबाट मासु, दूध, अण्डामा निर्भर हुन सकिएको छैन । पशुपालन व्यवसायमा युवा उद्यमशीलताकालागि उत्प्रेरणा तथा आकर्षक कार्यक्रमको अभाबमा रहेको छ भने केवल निर्वाहमुखी पशुपालनको अभ्यासको व्यापकता रहेको छ । पशुआहारकालागि उन्नत घाँसको बीउ तथा डालेघाँसको उत्पादनमा कमी रहेको छ ।

३.३.३ सोच

"उन्नत पशुपालन व्यवसाय र सम्मानित व्यवसायी"

३.३.४ उद्देश्य

१. गुणस्तरिय पशु तथा पशु जन्य प्रदार्थको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिगरी खाद्य सुरक्षा तथा पोषण स्थितिमा सुधार ल्याउनु,
२. पशु पालन व्यवसायलाई आधुनिक, प्रतिस्पर्धी र वातावरण मैत्री बनाई आन्तरिक मागको आपुर्ती, आयात प्रतिस्थापन गर्दै क्रमशः निर्यात प्रर्वद्धन गर्नु

३. पशुपालन व्यवसायलाई मर्यादित र सम्मानजनक र नाफामूलक व्यवसायका रूपमा स्थापित गर्न नगरमा पुर्वाधार सहितका पकेट क्षेत्रहरू विकास र कृषक समूह, कृषि सहकारी र व्यवसायीहरूको क्षमता विकास गर्नु ।
४. पशुपालन क्षेत्रका मूल्य शृंखलाहरू सबलीकरण गरी रोजगारी र आयआर्जनको अवसर विस्तार गर्नु ।

३.३.५ रणनीति

१. पशुपालन व्यवसाय सम्बन्धी नयाँ ज्ञान, सीप र प्रविधि कृषक तथा पशुपालन व्यवसायी समक्ष हस्तान्तरण गर्दै लौजाने ।
२. स्थानीय जातका पशुपन्छीको संरक्षण र उन्नत जातका पशुपन्छी पालनलाई प्रोत्साहन दिई दुध, अण्डा र मासु उत्पादनमा वृद्धिगरी आत्मनिर्भरता हासिल गर्ने।
३. भू-बनोट तथा सुहाँउदो हावापानीको आधारमा सम्भाव्यता अध्ययन् गरी पकेट क्षेत्रको विस्तार गर्ने ।
४. पशुजन्य प्रदार्थको उत्पादनको प्रशोधन र गुणस्तरमा सुधार ल्याई प्याकेजिङ्ग तथा लेवलिङ्ग गरी बजारीकरणको सुनिश्चितता गर्ने ।
५. पशु सेवामा प्राविधिक सेवा केन्द्रको स्थापना एवम् भौतिक पूर्वाधार र जनशक्ति विकास गर्ने ।
६. पशु आहारालाई आपूर्ति गर्न र दानामा लाग्ने लागत/खर्च घटाउन उन्नत जातका घाँसखेतीलाई प्रोत्साहन गर्ने ।

३.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
व्यावसायिक पशु पालनमा संलग्न कृषक	संख्या	११७	१३०	१४३	१५७	१७२
व्यवसायिक फर्मको संख्या	संख्या	६३	७०	७७	८४	९२
बार्षिक दुध उत्पादन	मे.टन.	४	४.५	४.८	५.२५	५.८
बार्षिक मासु उत्पादन	मे.टन.	७	७.७	८.४	९.३	१०.२५
बार्षिक अण्डा उत्पादन (हजारमा)	संख्या	५०००	५५००	६०५०	६११०	६७२१
बार्षिक उन उत्पादन	मे.टन.	०.५	०.६	०.७	०.८	०.९
बार्षिक छाला उत्पादन	संख्या	२१५	२३६	२८३	३११	३५०
पशुपक्षी	संख्या	२३०२१	२३४३९	२३८३९	२४२३२	२४६३२

३.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

यस नगरमा उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा पशुपालनउप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	४९२५	३९४०	९८५	०	०	४९२५	०	०
२०८०/८१	५४११	४३२९	१०८२	०	०	५४११	०	०

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८१/८२	५९४७	४७५८	११८९	०	०	५९४७	०	०

३.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र. सं.	कार्यक्रम /आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	व्यावसायिक फर्म प्रवर्द्धन र युवा स्वरोजगार कार्यक्रम (२५%लागत साझेदारी)	व्यवस्थित पशु व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्नु र स्वरोजगार मार्फत आयआर्जनमा वृद्धि गर्नु	सालवसाली	३२०५	१० वटा व्यावसायिक फर्महरू प्रवर्द्धन गरी आयआर्जनमा वृद्धिगर्ने
२	बाखा, भेडा, कुखुरा चल्लापकेट तथा प्याकेज कार्यक्रम	पकेट क्षेत्र स्थापना र प्रवर्द्धन गर्ने	सालवसाली	७८०९	पकेट क्षेत्र स्थापना भई १५० जनालाई रोजगारी सृजना गरि कृषको जीवनस्तरमा सुधार गर्ने
३	पशु सेवा प्रसार, उपचार तथा अन्य पशु स्वास्थ्य शिविर कार्यक्रम	पशुपन्छी उपचार सेवा, प्राविधिक ज्ञान, प्रविधि विकास र विस्तार गर्नु	सालवसाली	५२१६९	व्यावसायिक कृषक र पशुपंक्षीजन्य उत्पादनमा २५ प्रतिशतले वृद्धि गर्ने ।

३.३.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

पूर्वाधार, प्रविधि तथा सीप विकास कार्यक्रमहरू तर्जुमा हुनेछ । वैदेशिक रोजगारबाट प्राप्त पूँजी पशुपंक्षी पालन व्यवसायमा परिचालित हुनेछ । वेरोजगार युवाहरूलाई कृषिमा आधारित व्यवसायमा आकर्षित हुनेछन् । प्रविधि, पशु प्रसार, चरण क्षेत्र र आहार, पशुपंक्षी उपचार एकीकृत व्यवस्थापन गर्न नसकिएमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुने जोखिम रहन्छ ।

३.४ उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय

३.४.१ पृष्ठभूमि

स्थानीय अर्गानिक उत्पादन, प्रशोधन तथा निर्माण क्षेत्रसँग सम्बन्धित उद्योगहरू र थोक तथा खुद्रा व्यापारले यस क्षेत्रको अर्थतन्त्रलाई चलायमान बनाएको छ । यस नगरपालिका हाल सम्म औपचारिकरुपमा ७५ वटा साना उद्योगहरू दर्ता भएका छन् । स्थानीय कच्चा पदार्थलाई संकलन, प्रशोधन र बजारीकरण गर्ने उद्देश्यले जडीबुटी उद्योग, स्याउ प्रशोधन मार्फत जाम, जेली, चानार पेय पदार्थ प्रशोधन गर्दै आएका छन् । स्थानीय उद्योग-व्यवसाय तथा व्यापार क्षेत्रले कृषिको प्रवर्द्धन र स्थानीय बजारबाट वस्तु तथा सामग्रीहरू निर्यात गर्दै आर्थिक आयआर्जनको मुख्य स्रोत बनेको छ । यस नगरका ग्रामिणस्तरमा पशुपालन व्यवसाय, जडीबुटी, सिमी जस्ता कच्चा पदार्थको उत्पादन, संकलन गरिन्छ भने बजार क्षेत्रमा संकलन भएको कच्चा पदार्थहरूको प्रशोधन गरी वितरण र निर्यात गरी नागरिकको आर्यआर्जनमा टेवा पुगेको छ ।

३.४.२ समस्या तथा चूनौति

यस नगरमा संकलनहुने कच्चा पदार्थहरूलाई प्रशोधन गर्ने उद्योग स्थापनाका लागि सहज वातावरण नहुनु, लगानीकर्तालाई सरकारबाट प्रोत्साहनमा कमी, भौगोलिक विकटता, महंगो हवाई यातायात र स्थलगत रुपमा यातायात व्यवस्थित नहुनुले उद्योग सामग्रीहरू र दक्ष जनशक्ति ल्याउनमा कठीनाई रहेको छ । विद्युतको आपुर्ति सहज नहुनु, प्रर्याप्त लगानी कर्ताको कमीले उद्योग तथा व्यवसायको विस्तारको गतिलाई कमजोर तुल्याएका कारण गुणस्तरीय र प्रतिस्पर्धी वस्तु तथा सेवा उत्पादन हुन सकेको छैन । औद्योगिक क्षेत्रको विकासका लागि आवश्यक योजना तयार भएका छैन भने सरकारी तवरबाट उद्योग स्थापना र सञ्चालनकालागि सहज वातावरण तयार हुन सकेको छैन । व्यवसाय दर्ता, सञ्चालन तथा कर प्रणालीमा अझै प्रक्रियागत जटिलता कायम रहेको छ । औद्योगिक फोहोर व्यवस्थापन चुनौतिपूर्ण हुँदै गएको छ । अर्कोतिर सम्भावित उद्योगहरूका लागि उत्पादन हुने कच्चा पदार्थको उत्पादनको प्रचुर सम्भावना भए पनि सरकार, निनी क्षेत्रको लगानी र प्रोत्साहनले पनि प्रर्याप्त कच्चा पदार्थ उत्पादन हुन सकेको छैन । उत्पादन भएको सामानलाई निर्यात गर्न महँगो हवाई यातायातले गर्दा बजारसँग प्रतिस्पर्धा गर्नसक्ने अवस्था छैन । यसकालागि सरकारका अनुदानका कार्यक्रमको समेत कमी रहेको छ ।

३.४.३ सौँच

"अर्गानिक बस्तु उत्पादनशील उद्योग व्यवसाय, रोजागरी सृजना र आर्थिक सम्मृद्धि"

३.४.४ उद्देश्य

१. साना तथा मझौला उद्योगमा लगानीमैत्री वातावरण सृजनागरी उद्योग क्षेत्रमा लगानी र रोजगारीका अवसर सृजना गर्नु,

२. अर्गानिक उत्पादन वितरण र निर्यात मार्फत नगरको पहिचान र स्थानीय अर्थतन्त्रमा वृद्धि गर्नु,

३. उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति नियम तथा रणनीति तयार गरी जिम्मेवार उत्पादन र उपभोग अभ्यास प्रवर्द्धन गर्नु ।

३.४.५ रणनीति

१. नगरमा प्राप्त स्रोत साधान र कच्चा पदार्थहरूको अवस्थालाई अध्ययन अनुसन्धान गरी साना तथा मझौला उद्योग व्यवसाय सञ्चालन गर्न प्रोत्साहन गर्ने ।

२. निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहनगर्न सार्वजनिक निजी साझेदारीलाई थप प्रभाबकारी बनाउने ।

३. प्रर्याप्त कच्चा पदार्थको उत्पादनमा जोड र उद्योगबाट उत्पादन वस्तुहरूको उत्पादनमा आधारित प्रोत्साहनस्वरुप अनुदानका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।

४. संघ, प्रदेश र विभिन्न विकास साझेदारहरूसँगको सहकार्यमा दक्ष जनशक्ति उत्पादनकालागि युवा जनशक्तिलाई उद्यमशीलता र व्यावसायिक सीप विकास सम्बन्धी तालीम सञ्चालन गर्ने ।

३.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएकोछ :

सूचक	एकाई	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
उद्योग व्यवसाय क्षेत्रमा	जना	१५०	२००	२२५	२५०	२७५

सूचक	एकाई	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
रोजगार व्यक्ति						
उद्योग, व्यापार, व्यवसाय	संख्या	१०५८	१०८४	११३९	११९६	१२५५
नगरमा दर्ता भएका उद्योग व्यवसायहरू	संख्या	७५	८४	१००	१२५	१५०
व्यवसाय करबाट संकलित राजस्व	रु. हजारमा	७५	८४	१००	१२५	१५०
सञ्चालित औद्यौगिक तथा व्यापार मेला	पटक	०	०	१	२	३

३.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

यस नगरमा उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	४६१७	२७७०	१८४७	०	०	४६१७	०	०
२०८०/८१	५०७३	३०४४	२०२९	०	०	५०७३	०	०
२०८१/८२	५५७५	३३४५	२२३०	०	०	५५७५	०	०

३.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	लघु, घरेलु तथा अन्य साना उद्योग प्रवर्द्धन कार्यक्रम	क्षमता अभिवृद्धि, उत्पादकत्व वृद्धि भै स्थानीय अर्थतन्त्रमा योगदान गर्ने	सालवसाली	१५२६६	व्यावसायिक क्षेत्रको उत्पादन र रोजगारीमा १५ प्रतिशतले वृद्धि हुनेछ।

३.४.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

अन्तर सरकार, निजी क्षेत्र बीच समन्वय र सहकार्यमा पूर्वाधार, प्रविधि तथा सीप विकास हुनेछ । सरकारबाट लगानीकर्तालाई प्रोत्साहन स्वरुप सीप, अनुदानका कार्यक्रमहरू सञ्चालन हुन सक्ने सम्भावनाहरू छन् । बेरोजगार युवाहरू कृषि तथा गैर कृषिमा आधारित व्यवसायमा आकर्षिक हुनेछन् । जसले गर्दा लक्ष्य अनुसारको उपलब्धी हासिल हुनेछ । लक्ष्य प्राप्तिमा सबै सरोकारवालाको सकृय योगदान हुन नसक्ने जोखिम रहन्छ ।

३.५ पर्यटन तथा संस्कृति

३.५.१ पृष्ठभूमि

जुम्ला जिल्लाको चन्दननाथ नगरपालिका धार्मिक पर्यटकीय गन्तव्यका रुपमा परिचित क्षेत्र हो । विश्वमा परिचित मुगुको राराताल प्रस्थानका लागि हवाई सेवाको उपलब्धताका कारण पनि पर्यटकीय गन्तव्य बनेको छ । यस नगरमा ऐतिहासिक चन्दननाथ भैरवनाथ मन्दिर, ठाकुरज्यु, तातोपानी, गुफा जस्ता धार्मिक र पर्यटकीय, प्राकृतिक र सांस्कृतिक क्षेत्रहरू रहेका छन् । नगरपालिकामा क्षेत्री, ब्राह्मण, दलित, जनजाती लगायत विभिन्न जातीको बसोबास रहेको छ । सांस्कृतिक परम्परा अनुसार चन्दननाथ नगरपालिकामा श्रावण पुर्णिमा देखि पैठ लाग्ने गर्दछ । यसको महत्वलाई आत्मसाथ गर्दै कालिकोट, मुगु, दैलेख लगायतका जिल्लाबाट आन्तरिक पर्यटकहरू उल्लेख्य संख्यामा आउने गर्दछन् ।

३.५.२ समस्या तथा चूनौति

पर्यटन क्षेत्रको विकासकालागि व्यवस्थित तथा प्रभावकारी कार्यक्रमहरू सञ्चालन हुन सकेका छैनन् । पर्यटकीय स्थलमा आवश्यक संरचना निर्माण र प्रचार प्रसार हुन सकेको छैन । महत्वपूर्ण पर्यटकीय क्षेत्र, सम्पदा र उपजलाई ध्यानदीई अत्यावश्यक पूर्वाधार तथा सेवा सुबिधा विकास र विस्तार लगायत पर्यटकीय विकास सम्बन्धी स्पष्ट योजना तर्जुमा हुनसकेको छैन । विद्यमान धार्मिक पर्यटकीय सम्पदा, विशेषता, सेवा सुबिधाको बारेमा सूचना र प्रचारको कमी रहेको छ । बाह्य प्रभावले गर्दा स्थानीय संस्कृति तथा भाषामा अतिक्रमण निरन्तर भईरहेको छ । मौलिक कला संस्कृतिको संरक्षणमा ध्यान पुग्न सकेको छैन । कला तथा संस्कृति संरक्षणकोलागि संरचनागत व्यवस्था पनि हुन सकेको छैन ।

३.५.३ सोँच

“धार्मिक पर्यटन संरक्षण, कला संस्कृतिको प्रवर्द्धन”

३.५.४ उद्देश्य

१. धार्मिक, सांस्कृतिक तथा ऐतिहासिक कला र सम्पदाहरूको संरक्षण र संवर्द्धन गर्नु ।
२. धार्मिक पर्यटकीय क्षेत्रलाई पर्यटन उद्योगसँग जोडेर स्थानीय समुदायको जीवनस्तर सुधार गर्नु ।

३.५.५ रणनीति

१. धार्मिक पर्यटनको विकासकालागि उपयुक्त नीतिगत तथा संस्थागत संरचनाको स्थापना गर्ने ।

२. स्थानीय रैथाने कला, संस्कृति र परम्परालाई व्यावसायिकरण गर्न प्रवर्द्धनात्मक कार्यहरू गर्ने ।

३. पर्यटकीय क्षेत्रको व्यापक प्रचारप्रसार गरी आन्तरिक र वाह्य पर्यटकको संख्या वृद्धि गर्ने ।

३.५.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएकोछ :

सूचक	एकाई	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
भ्रमण गर्ने पर्यटक (वार्षिक)	संख्या	१५००	१६००	१८००	२०००	२२००
व्यवस्थित, स्तरीय पर्यटकीय स्थल तथा सम्पदा	संख्या	१०	११	१२	१३	१४

सूचक	एकाई	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
नगरमा स्थित कला, सांस्कृतिक संगठन	संख्या	२	३	५	७	८
व्यवस्थित पार्क/उद्यान, पिकनिक, हाइकिङ स्थल	संख्या	१	१	३	४	५

३.५.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

यस नगरमा उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा पर्यटन तथा संस्कृति उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	६१५७	१८४७	४३१०	०	०	४४४५	५१२	१२००
२०८०/८१	६७६४	२०२९	४७३५	०	०	५००१	५६३	१२००
२०८१/८२	७४३४	२२३०	५२०४	०	०	५६१४	६१९	१२००

३.५.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र. सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु.हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१.	पर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	पर्यटकीय सेवा, सुबिधाको विकास र विस्तार गर्नु	सालबसाली	२०३५४	पर्यटक आगमन तथा बसाई अवधीमा वार्षिक २५ प्रतिशले वृद्धि हुनेछ।

३.५.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

धार्मिक पर्यटन र स्थानीय कला संस्कृति प्रवर्द्धनकालागि स्थानीय सरकारको प्राथमिकतामा रहेको हुनेछ। स्थानीय धार्मिक पर्यटकहरूको संख्या वृद्धि भएको हुनेछ। प्रयाप्त पूर्वाधार तथा बजेट कार्यक्रम सहित प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमको प्रभाबकारीता हुन नसक्ने जोखिम रहेको छ।

३.६ भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्त

३.६.१ पृष्ठभूमि

सङ्घीयताको कार्यान्वयनसँगै सहकारीलाई स्थानीय तहको अधिकार सुचीमा राखेको छ। नगरक्षेत्र भित्र रहेको पुँजी संकलन गर्ने, लगानी गर्ने, रोजगारी प्रवर्द्धन गर्ने तथा सर्बैसाधारणको आयआर्जन गर्ने हेतुले यस चन्दननाथ नगरपालिकालाई कार्यक्षेत्र बनाई ५१ वटा सहकारी स्थापना भई संचालनमा रहेका छन्। सहकारीहरूले औपचारिक कारोबार, कर्जा सुविधा र बचतको प्रवृतिलाई प्रवर्द्धन गरेका छन्। बैंक, वित्तीय संस्था एवम् सहकारी मार्फत औपचारिक कारोबार, कर्जा सुबिधा र बचतको प्रवृति विस्तार हुँदै गएको छ।

३.६.२ समस्या तथा चूनौति

मुलुकको आर्थिक विकासको संवाहकको रुपमा रहेको सहकारी क्षेत्रको बहुआयामिक समस्या तथा चुनौति रहेका छन् । विशेष गरी वित्तीय साक्षरताको कमी, धितो राख्ने सम्पत्तिको अभाब, आवश्यक प्रमाण पुऱ्याउन नसक्नु, झन्झटिलो कागजी प्रक्रिया र आवश्यक सहयोगका लागि सेवा केन्द्रको अभाब कारण अनौपचारिक क्षेत्रबाट कारोबार हुने गरेको छ । बैंकिङ तथा वित्तीय सस्थाका जटिल प्राविधिक विषय र सम्बन्धित प्रावधानको ज्ञान नहुँदा र दर्ता, कर चुक्ता, घरभाडा सम्झौताका साथै व्यावसायिक परियोजना प्रस्ताव जस्ता आधारभूत कागजात आफैंले तयार गर्न नसक्नु नै साना तथा लघु उद्यमकालागि सहज वित्तीय पहुँचमा बाधक बनेको देखिन्छ । सहकारी सस्थाहरूको सुदृढीकरणका लागि संस्थागत क्षमता विकास र नियमित अनुगमन गरी नियमन गर्नु महत्वपुर्ण रहेको छ । आर्थिक क्षेत्रमा कोभिड महामारी राष्ट्रिय रुपमा देखा परेकोले आर्थिक गतिविधिको सिथिलताका कारण तरलताको कमी भई केही सहकारीहरू संचालनगर्न नसकी निस्कृय समेत रहेको अवस्थामा छ ।

३.६.३ सोच

"सहज पहुँच सहितको उत्पादनमुखी र व्यावसायिक सहकारी"

३.६.४ उद्देश्य

१.स्थानीय उत्पादनको क्षेत्रमा लगानी मार्फत आत्मनिर्भर र स्वालम्बन बनाउनका लागि स्थानीय स्रोत साधनको प्रभावकारी परिचालन गर्नु ।

२. स्थानीय सहकारीहरूको उचित संवर्द्धन, नियमन, व्यवस्थापन र क्षमता विकासका माध्यमबाट पुँजी निर्माण र व्यावसायिकतामा विकासमा सहयोग गर्नु ।

३. सहुलियतपूर्ण कर्जा सुबिधा र ब्याजदर अनुदानका कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा सहयोग र सहजीकरण गर्नु ।

३.६.५ रणनीति

१. सहकारीहरूलाई उत्पादनशील बनाउदै गरिबी निबारण गर्ने उद्देश्यले सबै प्रकारका सहकारीहरूलाई उत्पादन तथा स्वरोजगारका कार्यक्रम संचालन गर्न प्रोत्साहन गर्ने ।

२. नगरका ग्रामिण स्तरमा वित्तिय साक्षरता मार्फत सहज पुहँचमा अभिवृद्धि गर्ने र सहकारीहरूको सस्थागत क्षमता विकास मार्फत उत्पादनमूलक, व्यावसायिक दक्षता अभिवृद्धि गर्ने ।

३. सहकारी क्षेत्रको अनुगमन र मुल्याङकनलाई प्रभाबकारी बनाउने ।

४. सहकारीहरूको पुँजी र लगानी व्यावसायिक कृषि र उत्पादन तथा प्रशोधन क्षेत्रमा परिचालन गर्न सहयोग गर्ने ।

५. स्थानीय तहमा स्थित बैंक तथा वित्तिय सस्थाहरूसँग सहुलियतपूर्ण कर्जा र अनुदान योजनाहरूको पहुँच वृद्धि गर्न समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।

३.६.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

सूचक	एकाई	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
सहकारीको नेतृत्वमा महिला सहभागिता	प्रतिशत	५	५	८	१२	१५
कृषि सहकारी सस्थाको संख्या	संख्या	४५	५१	५५	५८	६०
सहकारीमा आवद्ध कृषक	संख्या	१३३०	१५३०	१८००	२१००	२४००
बैंक खाता तथा बैकं सेवा उपयोग गर्ने ब्यक्ति	प्रतिशत	७०	८०	८५	९०	९५
वित्तीय सेवामा पहुँच	प्रतिशत	७०	८०	८५	९०	९५
सहकारीमा पहुँच भएका घरपरिवार (३० मिनेटको पैदल दूरीमा)	प्रतिशत	३०	३५	५०	६०	७०

३.६.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा भूमि व्यवस्था, वित्त तथा सहकारी उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	१५३९	१२३१	३०८	०	०	१५३९	०	०
२०८०/८१	१६९१	१३५३	३३८	०	०	१६९१	०	०
२०८१/८२	१८५८	१४८७	३७२	०	०	१८५८	०	०

३.६.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु.हजारमा)	आगामी तीन वर्षको अपेक्षित नतिजा
१	वित्तिय साक्षरता कक्षा सञ्चालन	नागरिकहरूलाई वित्तिय पहुँचमा अभिवृद्धि गर्नु	सालबसाली	१९८६	नगरिकहरूलाई वित्तिय साक्षरता मार्फत वित्तिय सेवामा सहज पहुँच अभिवृद्धि गर्ने ।
२	सहकारी सस्थाहरूको क्षमता विकास मार्फत प्रवर्द्धन तथा अन्य कार्यक्रम	सहकारीको सस्थागत क्षमता अभिवृद्धी मार्फत व्यावसायिक गर्नु	सालबसाली	३१०२	५१ वटा सहकारीहरूको सस्थागत विकास मार्फत उत्पादनमुखी र व्यावसायिक गर्ने ।

३.६.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

सहकारी संस्थालाई उत्पादनमुखी र व्यावसायिक बनाउने र नागरिकहरूलाई वित्तिय साक्षरता सम्बन्धी अभिमूखीकरण गरी वित्तिय सेवामा सहज पहुँच अभिवृद्धि हुनेछ । सहकारी संस्थाहरू व्यावसायिक उत्पादनमूलक र बजारीकरणमा बढी क्रियाशिल हुने छन् । यसले सहकारी सस्था प्रतिको विश्वसनियता बढेको हुनेछ । यस क्षेत्रको पुँजी संकलन, लगानी र प्रतिफलको समन्यायिक वितरण मार्फत सर्व

साधारणको आयआर्जनमा वृद्धि भएको हुनेछ । सहकारी संस्था उत्पादनमुखी नभई कर्जा लगानीमा मात्र सिमित भएको अवस्थामा लक्ष्य हासिल गर्न जोखिम रहने छ ।

३.७ श्रम तथा रोजगारी

३.७.१ पृष्ठभूमि

यस नगरपालिकाका ७० प्रतिशत जनताहरू कृषि पेशामा आबद्ध भएका छन् । यस क्षेत्रको आर्थिक आयमा न्यून योगदान भएकोले यस क्षेत्रमा संलग्न जनशक्तिलाई बेरोजगार भनिएता पनि बढ्दो शहरीकरणले कृषि उत्पादनलाई बजार प्रदान गरी आयआर्जनमा टेवापुऱ्याएको छ । हाल यस चन्दनाथ नगरपालिकामा रहेका १०,००० बेरोजगार मध्ये ७५ प्रतिशत अर्थात ७,५०० जना प्रत्यक्ष रुपमा कृषिमा आवद्ध भएको छन् । बाँकी रहेका २५०० जना पूर्ण बेरोजगार मध्ये प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तरगत दर्ता भएका बेरोजगारको संख्या आ.व ०७७/७८मा ३१२ जना, आ.व ०७८/७९ मा ४१८ जनाले रोजगारी प्राप्त गरेका छन् । आ.व. ०७९/८० मा जम्मा ६७३ जनाको रोजगारीका लागि आवेदन दर्ता भएका छन् ।

३.७.२ समस्या तथा चनौति

युवा जनशक्ति विदेश अध्ययन र रोजगारीकालागि पलायन हुने र स्थानीय उद्योग व्यवसाय अन्यत्रका श्रमिकमा भरपर्ने अवस्था रहेको छ । त्यसमा पनि स्थानीय अर्थतन्त्रको प्रमुख संवाहक अर्गानिक उत्पादन, संकलन र वितरण, धार्मिक पर्यटन जस्ता क्षेत्रका लागि चाहिने दक्ष जनशक्तिको अभाबले चुनौति थपिदिएको छ । औद्योगिक तथा निर्माण क्षेत्रको मागअनुसार श्रमिक स्थानीय बजारमा उपलब्ध नहुँदा बाह्य जिल्लाबाट कामदारमा भरपर्ने अवस्था रहेको छ । दक्षजनशक्ति विकासकालागि रोजगारमूलक तालिम र नयाँ प्रविधिको अनुकूल हुनेगरी क्षमता विकासका अवसरहरूमा कमी रहेको छ ।

३.७.३ सोँच

"सम्मानजनक रोजगारी र जीवनस्तरमा सुधार "

३.७.४ उद्देश्य

१. रोजगार कार्यक्रमलाई विस्तार गरी न्यूनतम रोजगारीको प्रत्याभूत गर्नु ।
२. स्थानीय श्रम बजारलाई दिगो, समावेशी र मर्यादित बनाउँदै युवा जनशक्तिलाई बजार माग अनुरूपका सीपमा आधारभूत तालिम र क्षमता विकास कार्यक्रम मार्फत् पुर्ण रोजगारीमा सहभागीहुने अनुकूल वातावरण निर्माण गर्नु ।
३. स्थानीय श्रम बजारका लागि आवश्यक सीप र दक्षतालाई मध्यनजर गरी पेशाको विशिष्टीकरणका आधारमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक सीप तालीम प्रदान गर्नु ।
४. सीप, दक्षताका आधारमा कामदारको माग र आपूर्तिको प्रोफाइल तयारगरी श्रम बजारलाई व्यवस्थित गर्नु ।

३.७.५ रणनीति

१. नगरमा प्राविधिक शिक्षालय स्थापना गरी व्यावसायिक शिक्षा प्रदान गर्ने ।
२. प्राविधिक सीप र दक्षता भएका व्यक्तिहरूलाई सम्मानजनक पूर्ण रोजगरीकालागि स्थानीय सरकार र निजी क्षेत्रबीच समन्वय, सहकार्य र साझेदारी गर्ने ।
३. संघ तथा प्रदेश सरकारसँगको सहकार्यका स्थानीय श्रम बजारलाई मर्यादित र दिगो बनाउन नीतिगत र संस्थागत सुधार गर्ने ।

४. काम गर्ने उमेरका स्थानीय युवाहरूलाई श्रम बजारमा आकर्षित गर्न क्षमता विकास र जागरण अभियान सञ्चालन गर्ने ।

३.७.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएकोछ :

सूचक	एकाई	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत सञ्चालित आयोजना	संख्या	२८	३०	३२	३५	४०
न्यूनतम रोजगारीका दर्ता भएका कुल बेरोजगार व्यक्ति	संख्या	३१२	४१८	६७३	५००	४५०

३.७.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

यस नगरमा उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा श्रम तथा रोजगार उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	३८८६	११६६	२७२०	०	०	३४५९	४२७	०
२०८०/८१	४२८२	१२८५	२९९७	०	०	३८११	४७१	०
२०८१/८२	४७१२	१४१४	३२९८	०	०	४१९४	५१८	०

३.७.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र. सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु.हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	प्रधानमन्त्री रोजगार तथा अन्य रोजगारमुलक कार्यक्रम	बेरोजगारलाई मौसमी रोजगार प्रदान गरी वार्षिक आयमा वृद्धि गर्नु	सालवसाली	१०८१४	६७३ जना न्यून आय भएका विपन्न ब्यक्तिहरूलाई १०० दिनको रोजगार प्राप्त गरेका प्रदान गर्ने ।
२	ईलेक्टोनिक तथा हाउस वायरीङ तालिम तथा अन्य पलम्बरिङ कार्यक्रम	कुलत मा लागेका यूवायूवतिलाई सीपमूलक तालिम दिई आत्मनिभर वनाउनु र विद्युतमा आइपर्ने सानातिना समस्यालाई हल गर्नु	सालवसाली	२०६६	२०० जना युवाहरू लाई स्वरोजगार तथा आत्मनिर्भर बनाउने ।

३.७.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको रोजगारी सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमले निरन्तरता पाउने छ । नगरपालिकाकाले रोजगार सम्बन्धी अल्पकालीन, मध्यमकालीन र दीर्घकालीन योजना तर्जुमा, युवाहरूलाई व्यावसायिक र सीपमूलक तालीमहरूको आयोजना गरी निजी क्षेत्रसँग समन्वय सहकार्य र साझेदारी गर्नेछ । कार्यक्रममा निरन्तरता नभएमा यसबाट अपेक्षा गरिएको नतिजा हासिल नहुने जोखिम रहेको छ ।

३.८ गरिबी निवारण

३.८.१ पृष्ठभूमि

चन्दननाथ नगरपालिकामा गरिबीको रेखामुनी रहेको जनसंख्या ३४ प्रतिशत रहेको छ भने बहुआयामिक गरिबीमा रहेको जनसंख्या ३९ प्रतिशत रहेको छ। जुम्ला जिल्लाको सदरमुकाम रहेको यस नगरपालिकामा स्वास्थ्य, शिक्षा, रोजगारी, हवाई यातायात जस्ता सेवा र अवसरका र बढ्दो शहरीकरणका कारण विभिन्न उद्योग, व्यवसायहरू सञ्चालनले थप रोगारीका लागि अवसर सृजना गरेको छ।

३.८.२ समस्या तथा चनौति

यस जिल्लामा उद्योग सञ्चालनका लागि प्रयाप्त लगानी नहुँदा रोजगार सृजना नहुनु एक समस्या रहेको छ। वितरणमूखी कार्यक्रम, वास्तविक गरिब पहिचानमा कमी, गरिबी निबारणसँग सम्बन्धित कार्यक्रमबीच समन्वयको कमी यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याहरू हुन्। सीप तथा दक्षतामा कमी र न्यून आय आर्जनका अवसरहरूले गरिबी निबारणका प्रयासहरू प्रभाबकारी हुन सकिरहेका छैनन्। गैर आर्थिक क्रियाकलापमा श्रम शक्तिको उपयोग र न्यून आय आर्जनका कारण गरिबी निवारण कठिन बनेको छ। आर्थिक क्षेत्रमा कोभिड महामारी र राष्ट्रिय रूपमा देखा परेको आर्थिक गतिबिधिमा देखा परेको सिथिलताका कारण रोजगारीको क्षेत्र संकुचित भएको छ। स्थानीय अर्थतन्त्रको प्रमुख संवाहक कृषि, पशुपालन, उद्योग तथा पर्यटन क्षेत्रबाट अति विपन्न वर्गको आयआर्जनलाई तुलनात्मक फाइदा पुर्याउन सकेको छैन। लक्ष्य अनुरूप गरिबी घटाउनु, असमानता बढनु, दिगो रोजगारीका अवसर सिर्जना गर्नु प्रमुख चुनौतिका रूपमा रहेका छन्।

३.८.३ सौँच

"उत्पादन, रोजगारीमा वृद्धि र गरिबीको अन्त्य"

३.८.४ उद्देश्य

१. उत्पादनमूलक र सीप विकास मार्फत रोजगार सृजना गर्नु ।
२. गरिब पहिचान गर्नु एवम् गरिब लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु,
३. गरिब वर्गको स्रोत तथा साधनमा सहज पहुँच स्थापित गर्नु।

३.८.५ रणनीति

१. गरिबलाई लक्षित रोजगार तथा स्वरोजगारमूलक सीप विकास तालिम, उत्पादनमूलक कार्यक्रम तथा शिक्षाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने।
२. गरिब घरपरिवार पहिचान गरी सो सम्बन्धी विवरण अद्यावधिक गर्ने।
३. उत्पादनमूलक रोजगारीका अवसरको अभिवृद्धि गरी गरिबको पहुँच सुनिश्चित गर्ने।
४. प्राविधिक सीप र दक्षता भएका व्यक्तिहरूलाई सम्माजनक पुर्ण रोजगारीकालागि स्थानीय सरकार र निजी क्षेत्र बीच समन्वय, सहकार्य र साझेदारी गर्ने।

३.८.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएकोछ :

सूचक	एकाई	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
कार्यक्रमबाट सिर्जित	जना	३१२	४१८	६७३	५००	४५०

सूचक	एकाई	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
रोजगारी						
बहुआयामिक गरिवीको रेखामुनि रहेको जनसंख्या	प्रतिशत	३९	३९	३७	३५	३३

३.८.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

यस नगरमा उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा गरिबी निवारण उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	७३१	२१९	५१२	०	०	६५१	८०	०
२०८०/८१	७९१	२३७	५५४	०	०	७०४	८७	०
२०८१/८२	८६३	२५९	६०४	०	०	७६८	९५	०

३.८.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र. सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु.हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	गरिवी निवारण कार्यक्रम	रोजगारी सृजना गरी गरिबी निवारणमा सहयोग गर्नु	सालवसाली	२३८५	बहुआयामिक गरिबीमा रहेको जनसंख्या ३० प्रतिशत भएको हुनेछ

३.८.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

गरिबी घटाउने राष्ट्रिय लक्ष्य बमोजिमको सबै तहको सरकारबाट लगानी र अग्रसरता रहेको हुनेछ । गरिब घरपरिवारको यथार्थ तथा अद्यावधिक विवरणका आधारमा कार्यक्रम सञ्चालन भएका हुनेछन् । गरिबी निवारणलाई सबै कार्यक्रम तथा आयोजनाको अन्तरसम्बन्धित क्षेत्रका रूपमा लिइ लक्ष्य तय भएको हुनेछ । उपरोक्त परिवेश कायम हुन नसके अपेक्षा गरिएको नतिजा हासिल नहुने जोखिम रहन सक्छ ।

परिच्छेद चार : सामाजिक क्षेत्र

४.१ शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य

४.१.१ पृष्ठभूमि

जुम्ला जिल्लाको सदरमुकाम स्थित चन्दननाथ नगरपालिका यस जिल्लाका लागि शैक्षिक हवका रुपमा स्थापीत भएको छ । नगरपालिकाको साक्षरता दर ६५ प्रतिशत रहेको छ । यस नगरमा जुम्ला बहुमुखी क्याम्पस, कर्णाली स्वाथ्य विज्ञान प्रतिष्ठान र कर्णाली प्राविधिक शिक्षालय अवस्थित भएकाले पनि अन्य स्थानीय तह र जिल्लाहरूबाट शिक्षा आर्जन गर्न आउनेको संख्या बढदो क्रममा रहेकाछ । यस नगरपालिका भित्र १ प्राविधिक शिक्षालय, ७ वटा माध्यमिक विद्यालय, ३ वटा आधारभुत र ९ वटा प्राथमिक सरकारी विद्यालय रहेका छन् भने निजी तर्फ ८ आधारभुत, २ माध्यमिक सञ्चालनमा रहेकाछन् । नगरका सार्वजनिक विद्यालयहरूमा जम्मा १५६ जना शिक्षकहरू कार्यरत रहेका छन् । विद्यालय शिक्षाको गुणस्तरमा गुणात्मक सुधार हुँदै गएको यस क्षेत्रमा प्राथमिक तहमा खुद भर्नादर ८५ प्रतिशत रहेको छ भने माध्यमिक तहमा खुद भर्ना दर ७५ प्रतिशत रहेको छ । खानेपानी सरसफाई स्वच्छता सुविधा भएका आधारभूत विद्यालय संख्या ६० प्रतिशत र इन्टरनेट सुबिधा उपलब्ध विद्यालयको संख्या ९ वटा रहेको छ । विद्यालयमा प्राथमिक तहमा अंग्रेजी माध्यमबाट अध्ययन् कार्य सञ्चालन भएकाले गुणस्तरीय र व्यावहारिक शिक्षामा जोड दिने विद्यालयको संख्या वृद्धि भएको छ । शैक्षिक क्षेत्रको विकासमा नेपाल सरकार, कर्णाली प्रदेश सरकार एवम् विकास साझेदार संस्थाको तर्फबाट पूर्वाधार निर्माण तथा गुणस्तर सुधारमा निरन्तर सहयोग तथा सहकार्य रहेको छ । शैक्षिक विकासलाई थप गुणस्तरीय बनाउन स्थानीय सरकारको नीति कार्यक्रम तयार गरी कार्यान्वयन गर्न सक्ने सम्भावना रहेको पाईन्छ ।

४.१.२ समस्या तथा चूनौति

अंग्रेजी माध्यमको शिक्षणमा विश्वास गरी नेपाली माध्यम पठनपाठन हुने विद्यालयमा विद्यार्थी संख्या न्यून हुनुले सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयबीच शैक्षिक गुणस्तरमा फरक रहेको बुझाईमा सामुदायिक विद्यालयको शिक्षाप्रति नगरवासीको विश्वासमा कमीरहेको छ । शैक्षिक गुणस्तरको कमी र शिक्षामा सबै नागरिकको समान पहुँच हुन नसक्नु मुख्य शैक्षिक समस्या हो । विज्ञान तथा प्रविधिको क्षेत्रमा अनुसन्धान तथा आविश्कारकालागि प्रोत्साहनको कमी रहेको छ । सामुदायिक विद्यालयमा दरबन्दी मिलान, शिक्षक समायोजन, नेतृत्व सबलीकरण, भौतिक पूर्वाधार विकास, विद्यालय व्यवस्थापन तथा अनुगमनलाई प्रभावकारी हुन सकेको छैन । स्थानीय बजारको माग अनुरूपका जनशक्ति उत्पादन गर्न र निम्न आय भएका समुदायकालागि सर्बसुलभ लागतमा प्राविधिक शिक्षामा पहुँच स्थापित हुन सकेको छैन । जीवनउपयोगी एवं गुणस्तरीय शिक्षामा विपन्न, दलित, सीमान्तकृत र पिछडिएका समुदायहरूकालागि प्राविधिक शिक्षामा विशेष व्यवस्था गर्न सकिएको छैन ।

४.१.३ सोच

"सबै सुलभ र समान पहुँच, गुणस्तरीय र व्यावहारिक शिक्षा"

४.१.४ उद्देश्य

१. गुणस्तरीय र व्यवहारिक शिक्षामा समतामूलक पहुँच अभिवृद्धि गर्नु,

२. प्राविधिक, व्यावसायिक तथा जीवनपयोगी शिक्षाका अवसर सृजना र दक्ष जनशक्तिको विकास गर्नु,

३. विद्यालयबाट सिकेको ज्ञान र सीपलाई व्यावसायिक र श्रमबजारसँग जोड्न सूचना तथा सञ्चार प्रविधिलाई शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापको अभिन्न अंगका रूपमा स्थापित गर्नु ।

४.१.५ रणनीति

१. अनिवार्य तथा निःशुल्क आधारभूत शिक्षा तथा निःशुल्क माध्यमिक शिक्षाको प्रावधानलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्ने ।

२. प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षाका अवसर विस्तार गर्दै युवा रोजगारी तथा उद्यमशीलता विकास गर्ने,

३. आर्थिक तथा सामाजिक रुपमा पछाडी परेको वर्ग तथा समुदायका बालबालिकाकोलागि उच्च शिक्षा सम्म पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।

४.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

सूचक	एकाई	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
पूर्व प्राथमिक तहको खुद भर्ना दर	प्रतिशत	-	८५	९०	९५	९८
प्राथमिक तह खुद भर्ना	प्रतिशत	-	८५	९०	९५	९८
माध्यमिक तहमा खुद भर्नादर (९ देखि १२)	प्रतिशत	-	७५	८०	८५	९०
१५ देखि २४वर्ष उमेर समूहको महिला साक्षरता दर	प्रतिशत	-	६५	७०	७५	८०
विद्युत्मा पहुँच भएका विद्यालयहरू	संख्या	-	१५	१६	१८	१९
इन्टरनेटमा पहुँच विद्यालयहरू	संख्या	-	८	१२	१५	१९
खानेपानी सरसफाइ स्वच्छता सुबिधा उपलब्ध विद्यालय	प्रतिशत	-	८	१३	१६	१९
अपांगमैत्री विद्यालयहरू	प्रतिशत	-	२	५	८	१२
पेशागत प्रशिक्षण प्राप्त शिक्षक	प्रतिशत	-	९०	९५	१००	१००

४.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

यस नगरमा उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	१४७७५७	१२५५९३	२२१६४	०	५८०७	१३०२१४	१०२३६	१५००
२०८०/८१	१६२३३०	१३७९८१	२४३५०	०	६४१४	१४३१५७	११२६०	१५००
२०८१/८२	१७८४११	१५१६४९	२६७६२	०	७०९०	१५७४३५	१२३८६	१५००

४.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र. सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	प्रारम्भिक बाल विकास कार्यक्रम	बाल बिकासको अनुभव सहित कक्षा १ मा भर्ना वृद्धि गर्नु ।	सालबसाली	२५२९२	प्रारम्भिक बाल विकास खुद भर्नादर ९८ प्रतिशत पुगेको हुनेछ
२	आधारभूत शिक्षा कार्यक्रम	आधारभूत शिक्षा निशुल्क एवम् अनिवार्य गर्ने	सालबसाली	१९९५९३	आधारभूत तह खुद भर्नादर ९८ पुगेको हुनेछ ।
३	माध्यमिक शिक्षा कार्यक्रम	मध्यमस्तरको जनशक्ति तयार गर्नु ।	सालबसाली	९९६३१	माध्यामिक तहको खुद भर्ना दर ९० प्रतिशत पुगेको हुनेछ
४	अनौपचारिक तथा जीवनपर्यन्त सिकाइ कार्यक्रम	नागरिकलाई पूर्ण साक्षर बनाइ निरन्तर सिक्षा प्रदान गर्नु ।	सालबसाली	४३१८	साक्षर नगर कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिई जीवनपयोगी सीपमा अभिवृद्धि हुनेछ ।
५	नगर शिक्षा विकास सालवसाली अन्य कार्यक्रम	गुणस्तरिय र प्रभावकारी शैक्षिक सेवा प्रवाह गर्नु ।	सालबसाली	१५९६६४	शैक्षिक पहुँच र गुणस्तरमा हालको अवस्थाबाट कम्तीमा १५ प्रतिशतले वृद्धि हुनेछ ।

४.१.९ अनुमान तथा जोखिम

शैक्षिक क्षेत्रमा नविनतम विधि तथा प्रविधिको उपयोग भएको हुनेछ । शैक्षिक क्षेत्रमा पर्याप्त पूर्वाधार विकास, आवश्यक जनशक्ति व्यवस्था, क्षमता विकासका अवसर, स्थानीय सरकारको प्राथमिकता, अन्तर सरकार सहयोग, सहकार्य र सरोकारवाला बीचका समन्वय, सहकार्य र साझेदारीको विकास जस्ता पक्षमा ध्यान दिन सकेमा अपेक्षित नतिजा हासिम हुने देखिन्छ ।

४.२ स्वास्थ्य तथा पोषण

४.२.१ पृष्ठभूमि

यस नगरपालिकामा कर्णाली स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानसहित एक स्वास्थ्य शाखा र ३ स्वास्थ्य चौकी, १ शहरी स्वास्थ्य केन्द्र र ५ वडामा आधारभुत स्वास्थ्य केन्द्रहरूले नगरपालिकास्तरको जनस्वास्थ्य सेवाको व्यवस्थापन हुँदै आएको छ । स्वास्थ्य शाखाले नगरमा पहिले देखि नै सञ्चालन भई सङ्घीय व्यवस्थापछि हस्तान्तरण भई आएका सबै स्वास्थ्य संस्था तथा त्यहाँबाट प्रवाह हुने सेवाहरूको व्यवस्थापन गर्ने अवसर समेत नगरलाई प्राप्त भएको छ । नगरपालिका अन्तर्गत सञ्चालनमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाको भौतिक व्यवस्थापन, औषधी तथा स्वास्थ्य सामग्रीहरूको आपूर्ति, स्वास्थ्यकर्मीहरूको परिचालन तथा सूचना व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यपनि शाखाले नै गर्ने गरेको छ । यसका अतिरिक्त नगर क्षेत्रमा सञ्चालित सरकारी, निजी तथा अन्य सबै किसिमका स्वास्थ्य संस्थाहरूको अनुगमन तथा मूल्यांकनका साथै निजीक्षेत्रका संस्थाहरूलाई स्थापना तथा सञ्चालन अनुमति दिने र उनीहरूको सेवाको गुणस्तर निर्धारण देखि अनुगमन गर्ने जिम्मेवारी पनि शाखालाई दिइएको छ । समग्रमा हेर्दा यस क्षेत्रमा स्वास्थ्य तथा पोषणको क्षेत्रमा गुणात्मक सुधार हुँदै गएको छ ।

४.२.२ समस्या तथा चूनौति

जिल्लाको सदरमुकाम रहेको यस नगरपालिकामा बढ्दो बजारीकरण, अव्यवस्थित बसोवास, बढदो जनघनत्व र मौसमी प्रतिकुलताका कारण पनि फोहरमैला व्यवस्थापन हुन सकेको छैन । यसले वातावरणमा नागरिकमा प्रत्यक्ष असर पारेको देखिन्छ । स्वास्थ्य सम्बन्धी जनचेतनाको कमी, अस्वस्थकर

आहार र स्वस्थ जीवनशैलीको कमी मुख्य स्वास्थ्य समस्याका रुपमा रहेको छ । स्थानीय स्वास्थ्य संस्थामा मापदण्ड अनुसारको पूर्वाधार र औजार तथा उपकरण लगायत जनशक्ति व्यवस्थापन तथा क्षमता विकासको अवसरमा कमी रहेको छ । अस्पतालबाट निस्काशित हुने फोहोरको उचित व्यवस्थापन नभएको र फोहोरलाई छुट्टाछुट्टै व्यवस्थापन हुन सकेको छैन । स्वास्थ्य सेवामा विपन्न तथा सिमान्तकृत समुदायको पहुँच कमजोर रहेको छ । अस्पताल लगायतका स्वास्थ्य संस्थामा दरवन्दी अनुसारको दक्ष स्वास्थ्य जनशक्तिको कमी रहेकोछ । अस्पतालमा आधुनिक स्वास्थ्य उपकरणको कमी रहेको छ । परिवार नियोजनका आधुनिक साधन प्रयोगकर्ता दर न्यून रहेको छ । नियमित स्वास्थ्य परिक्षणको अभ्यास र स्वास्थ्य बीमाको अभ्यासमा कमी रहेको छ । वैकल्पिक स्वास्थ्य पद्धतिका योग तथा आयुर्वेदिक एवम् प्राकृतिक चिकित्सा आदि सम्बन्धमा जानकारी तथा अभ्यासमा कमी रहेको छ । कोभिड १९ लगायत महामारी तथा मौसमजन्य रोगको प्रकोप देखिने गरेको छ ।

४.२.३ सोँच

"गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा, सहज पहुँच र स्वस्थ नगरवासी"

४.२.४ उद्देश्य

१. सबै वडाहरूमा निःशुल्क आधारभूत स्वास्थ्य सेवा र तोकिएका संस्थाहरूबाट आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रवाहको व्यवस्था गर्नु ।
२. गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा समतामूलक पहुँच कायम गर्नु ।
३. कोभिड लगायतका महामारीजन्य रोग एवम् सम्भावित विपद् जोखिमहरूको पहिचान, पूर्वतयारी, न्यूनीकरण एवम् व्यवस्थापनका लागि आवश्यक संयन्त्र र पूर्वाधार तयार गर्नु ।
४. आधारभुत स्वास्थ्य, पोषणका बारेमा प्रयाप्त सचेतना अभिवृद्धि गर्नु ।

४.२.५ रणनीति

१. गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्न आवश्यक जनशक्ति व्यवस्थापन तथा सेवाप्रदायकहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
२. वडाहरूमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
३. आर्थिक सामाजिक रुपमा पछाडी परेको वर्गका लागि स्थास्थ्य सेवामा पहुँच स्थापित गर्न विशेष व्यवस्था गर्ने ।
४. स्वास्थ्य तथा पोषण क्षेत्रको प्रवर्द्धनका लागि अन्तर-सरकार, विकास साझेदार निकाय र निजी क्षेत्र बीच साझेदारी र सहकार्य गर्ने ।

४.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आयोजनाहरूको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार जनस्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

सूचक	एकाई	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
प्रति एकलाख जीवित जन्ममा मातृ मृत्युदर	जना	०	१	०	०	०
दक्ष प्रसूतिकर्मीको सहयोगमा गराइएको बच्चा जन्मको अनुपात	प्रतिशत	८१.१	१०६	११०	११५	१२०

सूचक	एकाई	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
समग्र जिल्लाको तथ्यांक						
नवजात शिशुको मृत्युदर (प्रतिहजार जीवित जन्म)	जना	२५	१९	१५	१०	५
क्षयरोग लाग्ने दर (प्रति लाखमा)	जना	२०	११	९	७	५
परिवार नियोजनका साधन प्रयोग गर्ने प्रजनन् उमेर (१५ देखि ४९ वर्ष उमेर)का महिलाको अनुपात	अनुपात	२२.३	१६.९	२५	३०	३५
मापदण्ड अनुसार चार पटक प्रसबपूर्व स्वास्थ्य/सेवा प्राप्त गर्ने महिला(जीवित जन्ममा) *समग्र जिल्लाको तथ्यांक*	प्रतिशत	१८३.४	१९१.५	१९२	१९५	२००
हेपाटाइटिस बी खोपको तीन डोज प्राप्त गर्ने शिशुहरूको प्रतिशत	प्रतिशत	८३.९	७०.४	८५	९०	१००
स्वास्थ्य बिमामा सहभागी घरपरिवार	प्रतिशत	५५	६१	७०	७५	८०
राष्ट्रिय कार्यक्रमहरूमा समावेश गरीएका सबै खोप प्राप्तगर्ने लक्षित जनसंख्याको अनुपात	प्रतिशत	७५.२	७१.७	८०	८५	९०
कोभिड १९ को पुर्ण खोप पाएका	प्रतिशत	०	९१	१००	१००	१००
कुल बजेटमा स्वास्थ्य क्षेत्रको बजेट	प्रतिशत	५.५	६	७	७.५	८

४.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

यस नगरपालिकामा उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा स्वास्थ्य तथा पोषण उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	६१५६५	४९२५२	१२३१३	०	२९०३	४३८६६	१२७९६	२०००
२०८०/८१	६७६३८	५४११०	१३५२८	०	३२०७	४८३५६	१४०७५	२०००
२०८१/८२	७४३३८	५९४७०	१४८६८	०	३५४५	५३३१०	१५४८३	२०००

४.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.स	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	आधारभूत स्वास्थ्य कार्यक्रम	वडा तहमा स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन तथा सुदृढीकरण गरी नियमित रुपमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्नु ।	सालबसाली	२०३५४१	वार्षिक रुपमा २२००४ जना स्वास्थ्य सेवाबाट लाभान्ति हुनेछन् ।

४.२.९ जोखिमपक्ष तथा अनुमान

यस नगरपालिकाको प्रस्तावित कार्यक्रमको लागि संस्थागत सुदृढीकरण, पर्याप्त स्रोत विनियोजन, स्वास्थ्य सामग्रीको उपलब्धता, जनशक्ति व्यवस्थापन, अन्तर सरकार र सरोकारवाला बीच समन्वय हुन नसकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल नहुन सक्छ । स्वास्थ्य पूर्वाधार, प्रयोगशाला, औषधी र खोप व्यवस्थापनमा अन्तर निकाय तथा सरोकारवालाको सक्रिय सहभागिता, सहकार्य र साझेदारी हुन नसकेमा जोखिम रहेको छ ।

४.३ खानेपानी तथा सरसरफाई

४.३.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले आधारभुत खानेपानी तथा सरसफाईको हकलाई मौलिक हकका रुपमा उल्लेख गरेको छ । सो अर्न्तगत यस चन्दननाथ नगरपालिकाले एकघर एकधाराको अवधारणा अनुसार खानेपानी वितरण गरेको छ । जसमा ८० प्रतिशत घर परिवारहरूमा धारा जडान गरिएको छ भने अन्य सार्वजनिक स्थलहरूमा समेत खानेपानी व्यवस्था गरी आधारभुत खानेपानीको पहुँचमा ९७ प्रतिशत घरपरिवारहरू पहुँचमा रहेकाछन् । यस नगरमा ६ वटा खानेपानी उपभोक्ता समितिहरू रहेकाछन् जसले पानीको व्यवस्थापन र सञ्चालनमा कार्य गरिरहेकाछन् । उच्च हिमाली जिल्लामा स्थित यस नगरमा पानीका प्रर्याप्त मुहानहरू रहेकाछन् । उक्त मुहानहरूको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्न सके स्वच्छ खानेपानीको सहज उपलब्धता हुने सम्भावना रहेको छ । यस नगरमा ९७ प्रतिशत घरधुरीमा शौचालय निर्माण भई प्रयोग भएको छ भने फोहोरमैला व्यवस्थापनलाई उचित प्रविधि मार्फत व्यवस्थापन गर्नु पर्ने आवश्यकता रहेको छ ।

४.३.२ समस्या तथा चूनौति

नगरका विभिन्न बस्तीहरूमा एक घर एक धारा उपलब्धता भएको भए पनि खानेपानीको गुणस्तर कायम हुन सकेको छैन र शुद्धीकरणको अभ्यासमा कमी रहेको छ । खानेपानीको गुणस्तर सुनिश्चितता गर्ने प्रसोधन संयन्त्रको सर्बत्र कमी रहेकोछ भने गुणस्तर परिक्षण गर्न आवश्यक जनशक्तिको पनि अभाब रहेको छ । नगरमा वितरण गरिएका खानेपानीको पाईपहरूको व्यवस्थापन अव्यवस्थित रहेको छ । बजार क्षेत्रमा ढल निकासको पनि व्यवस्थित पूर्वाधार तयार हुन सकेको छैन ।

४.३.३ सोँच

“स्वच्छ र गुणस्तरीय खानेपानी, व्यवस्थित वितरण प्रणाली”

४.३.४ उद्देश्य

१. स्वच्छ र गुणस्तरीय पानी उपलब्धता र वितरण प्रणालीलाई व्यवस्थित र दिगो गर्नु ।
२. बजारक्षेत्र र घनाबस्तीमा व्यवस्थित ढलनिकास प्रणालीको निर्माण गरीसरसफाई तथा स्वच्छता प्रवर्द्धन गर्नु ।

४.३.५ रणनीति

१. खानेपानी उपभोक्ता समितिहरूको क्षमता वृद्धिगरी गुणस्तरीय खानेपानी वितरण गर्ने ।
२. सबै वडाहरूमा खानेपानीको स्रोत तथा मुलहरूको संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने ।
३. बजारक्षेत्र तथा घना बस्ती भएका क्षेत्रमा एकीकृत ढल निकास प्रणाली र ढल प्रशोधन केन्द्र निर्माणका लागि अन्य सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वयमा काम गर्ने ।

४.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

सूचक	एकाई	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
आधारभूत खानेपानी सुबिधा उपलब्ध घरपरिवार	प्रतिशत	९५	९७	९८	९९	१००
शौचालय भएका परिपरिवार	प्रतिशत	९७	९८	१००	१००	१००
सुचारु खानेपानी आयोजना	संख्या	५	६	७	८	९
एक घर एक धारा भएका घरपरिवार	प्रतिशत	७८	८०	८५	९०	१००
सार्वजनिक शौचालय	संख्या	८	१०	१२	१३	१४
पालिकाबाट नियमित फोहर संकलन हुने शहरी घरधुरी	प्रतिशत	४०	४५	५०	५५	६०

४.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

यस नगरमा उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा खानेपानी तथा सरसफाई उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	६१५७	१२३१	४९२५	०	०	४६२१	१५३५	०
२०८०/८१	६७६४	१३५३	५४११	०	०	५०७५	१६८९	०
२०८१/८२	७४३४	१४८७	५९४७	०	०	५५७६	१८५८	०

४.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	एक घर एक धारा आयोजना	स्वच्छ खानेपानीको मौलिक हकलाई कार्यन्वयन गर्नु ।	०७९/८० देखि ०८१/८२ सम्म	४८४३	नगरका ५०० घर परिवारलाई स्वच्छ खानेपानी आपुर्ति गर्ने ।
२	खानेपानी तथा सरसफाई व्यवस्थापन कार्यक्रम	खानेपानी सुबिधा विस्तार थप व्यवस्थित रुपमा सुचारु गराउनु ।	सालबसाली	१५५१२	८३३ घरपरिवारमा थप धारा निर्माण हुनेछन् ।

४.३.९ जोखिमपक्ष तथा अनुमान

नगरबाट आवश्यक स्रोतको उपलब्धता हुनेछ । समयमा योजना सञ्चालन र खानेपानी उपभोक्ता समितिको सक्रियता रहने जसले गर्दा अपेक्षित नतिजा हासिल हुनेछ । तर जलवायु परिवर्तबाट खानेपानीको स्रोतपर्ने नकारात्मक प्रभाव, आयोजनाको ढिला निर्माण र उचित व्यवस्थापन, तरल तथा

फोहोरमैलाको उचित व्यवस्थापन, प्रदूषण आदिलाई खानेपानी तथा ससरफाई सम्बन्धी अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्ने जोखिम पक्षको रुपमा आँकलन गरिएको छ ।

४.४ महिला, बालबालिका, सामाजिक संरक्षण र समावेशीकरण

४.४.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्गको पक्षमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई उच्च प्राथमिकता दिएको छ । सङ्घीयताको कार्यान्वयनसँगै यस नगरपालिकामा तर्जुमा भएका नीति, ऐन, गठन गरिने संरचनाहरू लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणलाई ध्यान दिईएको छ । राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक प्रतिवेदन अनुसार यस नगरमा २०,९७३ जना जनसंख्या रहेको छ । महिलाको जनसंख्या १०४९८ (५०.५%) रहेको छ । नगरमा महिला सशक्तिकरण, आयआर्जन र नेतृत्व विकासमा ४ वटा महिला सहकारी र १० वटा वडामा वालक्लव र १ नगर स्तरीय वाल सञ्जाल गठनभई विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन भईरहेका छन् । यस नगरपालिकाको ३९.६ प्रतिशत महिला जनप्रतिनिधिहरू निर्वाचित भएकोछ भने कार्यपालिका २८ प्रतिशत महिलाको सहभागिता रहेको छ । हिंसा पिडितहरूका लागि सुरक्षित आवाशकालागि सेफ हाउस सञ्चालन गरेको छ । नगरपालिकाले महिला बालबालिका शाखा मार्फत महिला सशक्तिकरणका लागि आयआर्जन तथा सीप विकास कार्यक्रम, महिलाकालागि रेडियो कार्यक्रम, लैङ्गिक हिंसा पिडितहरूकालागि दीर्घकालीन पुर्नस्थापन केन्द्रको व्यवस्थापन, किशोरीहरूका लागि आत्मरक्षा तालिम, अपागंता भएका व्यक्तिहरूका लागि जिविकोपार्जन तथा व्यावसायिक तालिम जस्ता कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरेको छ ।

४.४.२ समस्या तथा चूनौति

भौगोलिक विकटता, शिक्षा, स्वास्थ्य र रोजगारीमा सहज पहुँचका कारण लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण र सामाजिक न्यायका महिलाहरूको नेतृत्व पहुँचमा सन्तोषजनक छैन । संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारका प्राथमिकतामा आर्थिक, सामाजिक र राजनीति जस्ता क्षेत्रमा समावेशीता, महिला नेतृत्वको कल्पना गरियो तर अझै व्यवहारमा सन्तोषजनक उपस्थिति रहेको छैन । समाजमा लैङ्गिक हिंसा, बाल हिंसा, जेष्ठ नागरिक हिंसा, बाल श्रम शोषण, बाल विवाह, बहुविवाहका घटना विद्यमान छन् । लक्षित वर्गको आत्मनिर्भरताकालागि आर्थिक अवसरको कमी रहेको छ । लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति निर्माण एवम् लैङ्गिक परीक्षणको अभ्यासमा कमी रहेको छ । बालमैत्री स्थानीय शासन लागु गर्नकालागि आवश्यक आधारहरू तयार हुन सकेका छैनन् । समान कामकालागि महिला पुरुषको ज्यालादरमा समान वितरणमा कमी रहेको छ । लक्षित वर्गमा स्वरोगारीका अवसर तथा सचेतनामा कमी रहेको छ ।

४.४.३ सोच

“विभेदरहित, समतामूलक र समृद्ध, समाजको निर्माण”

४.४.४ उद्देश्य

१. महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक एवम् अपांगता भएका व्यक्तिहरूको आर्थिक, सामाजिक तथा जीवनोपयोगी अधिकार सुनिश्चित गर्दै सम्मानित जीवनको अधारशिला तयार गर्नु ।
२. कुनै पनि प्रकारका विभेद, हिंसा तथा कुप्रथा अन्त्य गर्न नीतिगत सुधार र व्यावहारिक प्रयत्न प्रभावकारी गर्नु ।
३. आर्थिक, सामाजिक र नेतृत्व तहमा समान अवसर सृजना गरी सशक्तिकरण गर्नु ।

४.४.५ रणनीति

१. लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणलाई संस्थागत गर्न आवश्यक कानून, नियमावली, कार्यविधी तथा मापदण्डहरूको तर्जुमा गर्ने ।

२. नगरमा निर्माण गरिने सार्वजनिक तथा ठूला व्यापारिक भवन तथा सार्वजनिक स्थलहरू महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, तथा अपांगता क्षेत्रलाई सुनिश्चित हुने गरी नीति निर्माण गरिने ।

३. महिला, अपांगता भएका व्यक्ति, दलित, लोपोन्मुख, आदिवासीहरूका लागि गुणस्तरीय, व्यावसायिक सीपमूलक र जीवनपयोगी तालिमको सुनिश्चितता गर्ने ।

४. सबै प्रकारका हिंसा, कुप्रथा र दुर्व्यवहार न्यूनीकरणकालागि आवश्यक नीति तथा कार्यविधि निर्माण गर्ने

४.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

सूचक	एकाई	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
वार्षिक रूपमा घरेलु हिंसाअन्तर्गत दर्ता भएका प्रहरी मुद्दा	संख्या	१५०	१२५	१०५	८५	६५
बाल यौनहिंसामा परेका बालिका	संख्या	४	४	३	१	०
नगरभित्र रहेका बालगृह	संख्या	१	१	२	४	५
जीवनभर शारीरिक र यौन हिंसा भएका	प्रतिशत	१३	२२	१८	१५	८
यौनहिंसामा परेका १५ वर्ष र माथिका महिला, किशोरी र बालबालिका	प्रतिशत	२०	१५	१०	७	४
यौनहिंसा अनुभव गरेका १५ देखि ४९ वर्षसम्मका महिला	प्रतिशत	२०	१८	१४	१०	५
नगरसभामा महिला सहभागिता	प्रतिशत	०	३९.६	३९.६	३९.६	३९.६
कार्यपालिकामा महिला सहभागिता	प्रतिशत	०	२८	२८	२८	२८
सहकारी क्षेत्रको नेतृत्वमा महिलाको सहभागिता	प्रतिशत	५	५	६	८	१०
जमिनमाथिको सम्पत्तिमा महिलाको स्वामित्व भएको घरपरिवार	प्रतिशत	२०	२२	२५	३०	३५

४.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

यस नगरमा उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा महिला, बालबालिका तथा समावेशीकरण उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	९२३५	८३११	९२३	०	०	८२११	१०२४	०
२०८०/८१	१०१४६	९१३१	१०१५	०	०	९०२०	११२६	०
२०८१/८२	१११५१	१००३६	१११५	०	०	९९१२	१२३९	०

४.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र. सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु.हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम	कल्याणकारी सेवा प्रदान गर्नु ।	सालवसाली	१९८००	ज्येष्ठ नागरिक, दलित, एकल महिला, बिधवा, पूर्ण तथा आंशिक आपंगता भएका व्यक्ति, दलित बालबालिका र लोपोन्मुख जातिसमेत लाभान्वित हुनेछन् ।
२	अपाङ्ग व्यक्ति संरक्षण तथा सशक्तीकरण कार्यक्रम	वर्गीकृत परिचय पत्र, सहायक सामग्री र सचेतनामा वृद्धि गर्नु	सालवसाली	१३५०	१९२ जना अपाङ्गता भएका व्यक्तिले अपाङ्गताको परिचय पत्र पाइ सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रममा समावेश भएका हुनेछन् ।
३	ज्येष्ठ नागरिक संरक्षण कार्यक्रम	ज्येष्ठ नागरिकको सम्मान र संरक्षण गर्नु।	सालवसाली	१६५०	५१४ जना ज्येष्ठ नागरिक प्रत्यक्ष लाभान्वित हुनेछन् ।
४	बालबालिका र किशोकिशोरी कार्यक्रम	बाल बचाऊ, संरक्षण, विकास र सहभागितामा अभिवृद्धि गर्नु	सालवसाली	१३५०	वार्षिक ३०८ जना बालबालिका प्रत्यक्ष लाभान्वित हुनेछन् ।
५	लैङ्गिक हिंसा पिडितहरूका लागि दीर्घकालिन पुर्नस्थापन केन्द्रको व्यवस्थापन	हिंसामा परेको महिला र पुरुषहरूलाई पुर्नस्थापना केन्द्रमा व्यवस्थापन गरेर विभिन्न सीप सिकाई, आत्मनिर्भर बनाउनु ।	सालवसाली	१०५०	विभिन्न हिंसा पिडित २० जना लाई सीपसिकाई आत्मनिर्भर भएका हुनेछन् ।
६	महिला सशक्तिकरण तथा अन्य कार्यक्रम	महिलाहरूको आर्थिक र सामाजिक सशक्तिकरणमा सहयोग पुर्याउनु ।	सालवसाली	५३३२	वार्षिक ५०० जना महिला लाभान्वित हुनेछन् र महिलाले प्रवर्द्धन गरेका ४ ओटा महिला सहकारी संस्थाको प्रत्यक्ष लाभान्वित हुनेछन् ।

४.४.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

यससँग सम्बन्धित कार्यक्रममा प्राथमिकताका साथ बजेट विनियोजन, यस क्षेत्रसँग सम्बन्धित निकाय तथा संरचनाको क्षमता विकास तथा क्रियाशिलता नभएमा अपेक्षित नतिजा प्राप्त नहुने जोखिम रहन सक्दछ ।

४.५ युवा तथा खेलकुद

४.५.१ पृष्ठभूमि

जुम्ला जिल्ला खेलकुद क्षेत्रमा राष्ट्रमा एक पहिचान स्थापित जिल्ला हो । धावकका रुपमा उत्कृष्टता पहिचानले खेल क्षेत्रमा यस जिल्लाको पहिचान कायम रहेको छ । खेलाडी राष्ट्रको पहिचानका एक आधार हुन् यसर्थ यस नगरपालिकाले पनि युवाहरूको खेल प्रति वृद्धि विकासका लागि राष्ट्रपति रनिङशिल्ड प्रतियोगिता आयोजना हुने गरेको छ । कर्णाली स्पोर्ट क्लवद्धारा राष्ट्रियस्तरमा खेलाडी उत्पादनकालागि प्रतियोगितात्मक कार्यक्रम भईरहेको छ । यसले गर्दा राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय स्तरमा खेल क्षेत्रमा प्रतिस्पर्धाकालागि यस क्षेत्रबाट खेलाडी उत्पादन भएका छन् । यस नगरमा खेलाडीका लागि कभर्डहल, रंगशाला जस्ता पुर्वाधारको व्यवस्था गरेको छ । खेलाडीहरूकालागि नियमित अभ्यास, प्रतियोगिता गर्न

सहज वातावरण सृजना भएको छ । नगरमा नियमित अभ्यास र प्रतियोगीहरूको आयोजनाले युवाहरूलाई क्षमता विकासमा सहयोग गरेको छ ।

४.५.२ समस्या तथा चूनौति

युवाहरू अध्ययन् र रोजगारीका लागि पलायन, खेलाडीहरूको प्रतिस्पर्धी क्षमतामा कमी, युवा वेरोजगारी, दुर्व्यसन र वैदेशिक रोजगारीमा आकर्षण युवा तथा खेलकुद क्षेत्रका मुख्य समस्याहरू हुन् । स्तरीय खेल प्रशिक्षणमा कमी, खेलको व्यावसायिकता कमी र खेलाडीको भविश्यको अनिश्चिताका कारण खेल क्षेत्रमा आशातित सफलता हासिल गर्न सकिएको छैन । खेलकुदलाई समय बिताउने माध्यमकारूपमा मात्र नलिएर खेलकुद आर्थिक उपार्जन र जीवन निर्वाहको आधारको रुपमा स्थापित गर्ने काम चुनौतिपूर्ण रहेको छ ।

४.५.३ सौँच

“युवाका लागि व्यावसायिक खेलकुद, सीप, दक्षतामा सर्बाङ्गिण विकास”

४.५.४ उद्देश्य

१. युवालाई उद्यमशील, सृजनशील बन्ने वातावरण निर्माण गर्नु ।
२. नगरलाई व्यावसायिक खेलकुदको आकर्षक केन्द्रका रूपमा विकास गर्नु ।

४.५.५ रणनीति

१. खेलकुदमा लागेका युवाहरूलाई सिर्जनशीलता, उद्यमशीलता र नेतृत्व क्षमता विकासका लागि नियमित कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
२. खेलकुदका लागि आवश्यक नीति, पुर्वाधार र भेदभावरहित संरचना तयार गर्ने ।
३. खेलकुदलाई व्यावसायिक, रोजगारसँग जोडेर विकास र प्रवर्द्धन गर्ने ।
४. खेलाडीको पहिचान, प्रोत्साहन व्यवस्था गर्ने ।

४.५.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

सूचक	एकाई	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिम प्राप्त युवा तथा वयस्क (वार्षिक)	संख्या	१०	२०	५०	६०	८०
सक्रिय युवा परिषद तथा युवा संजाल	संख्या	९	१०	११	१२	१३
कभर्ड हल र स्तरीय खेलकुद मैदान	संख्या	१	१	२	३	३
खेल प्रशिक्षणमा सहभागी युवा	संख्या	९३	१२५	१५०	१८०	२५०
आयोजना हुने खेलकुद प्रतियोगिता वार्षिक	पटक	२	२	३	४	४

४.५.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

यस नगरमा उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा युवा तथा खेलकुद उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	३०७८	९२३	२१५५	०	०	२८२२	२५६	०
२०८०/८१	३३८२	१०१५	२३६७	०	०	३१००	२८२	०
२०८१/८२	३७१७	१११५	२६०२	०	०	३४०७	३१०	०

४.५.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र. सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि	कुललागत रु.हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१.	खेलकुद विकास तथा अन्य प्रवर्द्धन कार्यक्रम	खेल प्रतिभाको विकास गरी स्वस्थ मानव संशाधन विकास गर्नु	सालबसाली	१०१७७	२५० युवाहरूमा खेलकुद प्रतिभाको विकास हुनेछ

४.५.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

युवा तथा खेलकुद सम्बन्धी कार्यक्रमका लागि बजेटको यथोचित व्यवस्था, यससँग सम्बन्धित निकायको संस्थागत विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन र खेलाडीलाई प्रोत्साहन नभएमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल नहुने जोखिम रहन सक्छ ।

परिच्छेद पाँचः पूर्वाधार क्षेत्र

५.१ बस्ती विकास, आवास, भवन तथा शहरी विकास

५.१.१ पृष्ठभूमि

यस क्षेत्रमा जनसंख्या वृद्धिसँगै बस्ती विस्तार, व्यावसायिक भवन निर्माणले गति लिएको छ । नगरमा जस्ताको छाना भएको घरमा परिवारको संख्या ८० प्रतिशत रहेको छ भने आरसीसी ढलानको संख्या बढ्दै गएको छ । नगरमा भवन मापदण्डको अभ्यास शुरु भए पनि प्रभावकारी हुन सकेको छैन । बस्तीहरू दिनानुदिन विस्तार तथा घना हुँदै गएका छन् । सडक, विद्युत्, सञ्चार, बजार, पार्क, खेलमैदान, ढलनिकास, फोहोर व्यवस्थापन जस्ता शुरुवाती अभ्यासले तिब्र रुपमा शहरीकरण हुँदै गएको यस क्षेत्रको विकासलाई पछ्याइ रहेको छ । नगरले भवन निर्माण मापदण्ड र घरनक्सा पासलाई व्यवस्थित रुपमा लिने हो भने नगरको आन्तरिक स्रोतमा वृद्धि हुने सम्भावना रहेको छ ।

५.१.२ समस्या तथा चूनौति

चन्दननाथ नगरपालिका विकासोन्मुख, बजारीकरण र व्यावसायिक उन्मुख भएकाले कृषियोग्य जमिनको खण्डीकरण गरी अव्यवस्थित आवास गर्नेको संख्यामा उल्लेख्य वृद्धि हुनु प्रमुख चुनौति रहेको छ । नगर विकास आधारका रुपमा रहेका मापदण्डलाई अभ्यासको कमी रहेको छ । बजार क्षेत्रमा भवन निर्माण मापदण्ड, सडक मापदण्ड विशेष गरी लगतकट्टा नहुनु एक नीतिगत समस्या रहेको देखिन्छ । नगर क्षेत्रमा व्यवस्थित शहरीकरणका आवश्यक आधारहरू तयारी एवम् कार्यान्वयनमा कमी रहेको छ । एकिकृत तथा व्यवस्थित बस्ती विकासको अभ्यास कमी रहेकोछ । फोहोरमैला व्यवस्थापन र अव्यवस्थित शहरीकरणको अवस्था नियन्त्रण हुन सकेको छैन । स्वच्छ खानेपानी, सरसफाई, सार्वजनिक शौचालय र फोहोर व्यवस्थापनको अवस्था सबै क्षेत्रमा सन्तोषजनक रुपमा हुन सकेको छैन । नयाँ निर्माण भएका आवासीय घरहरू समेत भूकम्प प्रतिरोधी रुपमा निर्माण गर्ने कार्य नियमित हुन सकेको छैन । भूकम्प प्रतिरोधी तथा अझ बलियो निर्माणसम्बन्धी प्रविधि प्रयोग र दक्ष मानव संशाधनको कमी रहेको छ । परम्परागत बस्तीहरूमा सडक तथा भवन लगायतका मापदण्डको कार्यान्वयन कठिन रहेको छ ।

५.१.३ सौंच

"व्यवस्थित शहरीकरण, जोखीम रहित संरचना र सुरक्षित आवास "

५.१.४ उद्देश्य

१. भवन निर्माण तथा बस्ती विकासलाई व्यवस्थित तथा सुरक्षित गराउनु ।

५.१.५ रणनीति

१. जमिनको प्रभावकारी उपयोग हुने गरी आवासकोलागि आवश्यक जग्गा लगायत योजनाबद्ध भौतिक पूर्वाधार सेवाको एकीकृत रुपमा विकास गर्ने ।
२. भवन संहिता मापदण्डको लागु गर्ने ।
३. भौतिक संरचना र शहरी पूर्वाधार निर्माणमा विपद् जोखिम प्रतिरोधात्मक उपाय अवलम्बन गर्ने ।

५.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
मापदण्ड र भूकम्प प्रतिरोधी प्रबिधि अनुसार बनेका आवासीय भवन	प्रतिशत	३	५	७	१०	१५
सुरक्षित घरहरूमा बसोबास गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	२१	२३.१८	२५	२८	३०
घरबाट ३० मिनेटको पैदल यात्रामा पक्की सडकको पहुँच	प्रतिशत	५०	५२	५५	५८	६०
मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका कार्यालय, विद्यालय तथा स्वास्थ्य भवन	प्रतिशत	३५	४०	४५	५०	६०

५.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

यस नगरको उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा आवास तथा भवन उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	१२३१३१	१२३१३	११०८१८	०	०	११०३३५	१२७९६	०
२०८०/८१	१३५२७५	१३५२८	१२१७४८	०	०	१२१२००	१४०७५	०
२०८१/८२	१४८६७५	१४८६८	१३३८०८	०	०	१३३१९३	१५४८३	०

५.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क स	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि	कुललागत रु.हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	आवास, भवन तथा शहरी विकास अन्य कार्यक्रम	भवन, आवास, बस्ती तथा शहरी विकासलाई सुव्यस्थित बनाउनु ।	सालबसाली	४०७०८१	आवास, भवन तथा शहरी विकास सम्बन्धी सेवा सुचारु हुनेछ ।

५.१.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

यस चन्दननाथ नगरपालिकामा सडक तथा भवनको मापदण्ड तयार तथा पूर्ण कार्यान्वयन हुनेछ । भू-उपयोग, आवास, बस्ती विकास तथा भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्डको परिपालनामा वृद्धि हुनेछ । यो नीतिगत र व्यावहारिक रुपमा मापदण्डको कार्यान्वयन भएन भने उच्च शहरीकरणका कारण फोहोरमैलाको विसर्जन र वातावरणीय ह्रासमा वृद्धि हुने जोखिम रहेकोछ ।

५.२ सडक, पुल तथा यातायात

५.२.१ पृष्ठभूमि

नगरका १० वटै वडाहरूमा सडक सञ्जाल विस्तार भएको छ । नगरभित्र कालोपत्रे, कच्ची, ग्राभेल सडकको लम्वाई ७५ कि.मि रहेको छ । यस नगरमा कर्णाली राजमार्ग ४ कि.मि ले छोएको छ । जिल्लाकै यातायातको मुख्य आधार हवाई यातायात सुर्खेत र नेपालगञ्ज जाने सुबिधा पनि उपलब्ध रहेको छ । यस नगरबाट मुगुको रारा, मनाङ, मुस्ताङ प्रवेशकालागि यातायात सेवा सञ्चालन भएको छ भने जुम्लाको प्रख्यात क्षेत्र सिंजासँग पनि सडक सञ्जाल विस्तारका लागि प्रक्रिया शुरु भएको छ । यो नगर राष्ट्रिय राजमार्गसँग पनि जोडीएको छ । प्रमुख शहरी क्षेत्र र आसपासका क्षेत्रहरूमा सार्वजनिक बस तथा अन्य सवारी साधनको संख्या बढ्दै गए पनि ती साधनकालागि आवश्यक बसपार्क तथा निजी तथा साना सार्वजनिक सबारीका साधनहरूका लागि प्रशस्त र व्यवस्थित पार्किङ स्थलहरूको कमी रहेको छ ।

५.२.२ समस्या तथा चूनौति

सडक सञ्जालको विस्तार सबै बस्तीहरू सम्म विस्तार भएता पनि सडकको लगतकट्टा नहुनु मुख्य चुनौति रहेको छ । निर्माण गरिएका सडकहरूको चौडाई कम भएकाले एम्वुलेन्स, दमकल सञ्चालनकालागि समस्या भएको देखिन्छ । ग्रामिण स्तरमा कृषि प्रयोजनका लागि बनाईएका सडकहरूको गुणस्तरीयता अत्यन्त कमजोर रहेको छ । अधिकांश सडकमा हिँउदमा धुलो र वर्षामा हिलो हुने गरेको देखिन्छ । पक्की सडक रहेका क्षेत्रमा नियमित मर्मत सम्भार नहुने र कालो पत्रे गरेको छोटो समयमै सडक बिग्रने प्रवृति रहेको छ । सडक निर्माणसँगै सहायक संरचनाका रुपमा नाली तथा सडकपेटी निर्माणको अभ्यासमा कमी रहेको छ । सडक अधिकार क्षेत्रको अतिक्रमण, बाटोमा निर्माण सामाग्री थुपार्नु लगायतका कारणले समेत सवारी साधन तथा पैदलयात्रीहरूलाई विभिन्न खालका समस्या हुने गरेको छ ।

५.२.३ सोच

"सुरक्षित यातायात, गुणस्तरीय तथा दिगो सडक पूर्वाधार "

५.२.४ उद्देश्य

१. यातायात सेवालाई सुरक्षित र भरपर्दो बनाई आवागमनलाई सहज बनाउनु ।
२. सबै वडामा सडक यातायातको भरपर्दो सुबिधा तयार गर्नु ।

५.२.५ रणनीति

१. नगरका यातायात सेवा सुरक्षित, दिगो र व्यवस्थित बनाउनका लागि निजी, सार्वजनिक साझेदारी गर्ने,
२. सडक गुरुयोजना तयार गरी सडक सञ्जालको विकास, विस्तार र स्तरोन्नति गर्ने ।
३. सडक विकासमा अन्तर स्थानीय तह, सङ्घीय तथा प्रदेश सरकारसँग सहकार्य समन्वय गर्ने ।

५.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
१२ महिना सञ्चालन हुने	प्रतिशत	६५	७०	७५	८०	८५

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
सडकको २ किमी वरपर बसोबास गर्ने जनसंख्याको अनुपात						
कंक्रिट सडक	कि.मि.	७	१०	१५	२०	२५
कालोपत्रे सडक	कि.मि.	८	१०	१५	२५	३५
ग्राभेल सडक	कि.मि.	६	१०	१५	२५	३०
मिश्रित सडक	कि.मि.	३	५	१०	१५	२०
राजमार्ग	कि.मि.	५	५	५	५	५
धुले सडक	कि.मि.	३०	३५	४५	५५	६०
कुल सडक लम्माई	कि.मि.	५९	७५	१०५	१५०	१८५

५.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

यस नगरमा उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा सडक, पुल तथा यातायात उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	८१८८२	८१८८	७३६९४	०	१५९६८	५५९३३	९९८०	०
२०८०/८१	८९९५८	८९९६	८०९६२	०	१८३३१	६०६४९	१०९७९	०
२०८१/८२	९८८६९	९८८७	८८९८२	०	२१०७९	६५७१३	१२०७६	०

५.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ

क्र.स	आयोजना/कार्यक्रम	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	सडक तथा पुल निर्माण कार्यक्रम	यातायात सुविधा व्यवस्थित र सहज बनाउनु ।	सालबसाली	२७०७०९	कुल सडक लम्बाई १८५ किमी भएको हुनेछ ।

५.२.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

सङ्घीय, प्रदेश र स्थानीय सरकार बीच समन्वय प्रभाबकारी भएको हुनेछ । सालवसालीरुपमा तयार भएका आयोजना तथा कार्यक्रम प्रस्तावित भए अनुसार बजेट विनियोजन भई खरिद प्रक्रिया अनुसार आयोजना कार्यक्रम कार्यान्वयन हुनेछन् । आयोजना व्यवस्थापन गर्न नसकिएमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुने जोखिम रहन्छ ।

५.३ जलस्रोत, विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा

५.३.१ पृष्ठभूमि

जलविद्युतको प्रचुर सम्भावना भएको यस जिल्लामा लघु तथा साना जलविद्युत आयोजनाहरूको संख्या ८५ वटा रहेका छन् । विगत ४-५ वर्ष अघि जलस्रोत मन्त्रालय तथा विद्युत विभागबाट जुवानदी तलीलोर्प ५ मेघावाट, रारालिहि ५ मेघावाट, कनकासुन्दरी धोविघाट ५ मेघावाट, पातारासी चुकेनी ५ मेघावाट,

गिरिखोला ५ मेघावाट र ताम्ती ईमिल्छा २ मेघावाट बेसलाईन सम्भावना अध्ययन् गरी सकेको छ । तर कार्यान्वयनमा आउन सकेको छैन । जुम्ला जिल्लाको चन्दननाथ नगरपालिका मा आ.व.०७८/०७९ मा राष्ट्रिय विद्युत प्रशारण लाईन जोडिएको छ । वैकल्पिक सामाधानका लागि चन्दननाथ नगरपालिकाको लगानीमा जुवा नदी ठिन्केवाध लघु जलविद्युत आयोजना १०० किलोवाट र जुगाँड खोला लघु जलविद्युत आयोजना ५८ किलोवाट विद्युत प्रशारण भई वितरण भइरहेको छ । यसै गरी यहाँ खानेपानीको लागि प्रचुर सम्भावना भएको ठाँउ भएकाले धौलिगाड वृहत खानेपानीकोलागि कार्य संचालन भईरहेको छ । विद्युत नपुगेको स्थानमा संस्थागत सौर्य उर्जा उत्पादन गरिएको छ । त्यसैगरि वैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धन केन्द्रको सहयोग र चन्दननाथ नगरपालिकाको सहयोगमा सौर्य सडक वत्ती विभिन्न ३५ स्थानमा जडान गरिएको छ । यस जिल्लामा जाडोको अधिक समस्या हुने हुदाँ गोवर ग्यासको सम्भाव्यता न्यून देखिन्छ ।

५.३.२ समस्या तथा चूनौति

बढ्दो जलवायू परिवर्तन साथै अधिकमात्रामा भएको वनजंगल फडानी र वातावरणीय प्रभाव मुल्यांकन नगरी विकास निर्माणकार्यले गर्दा मूलहरू दिनानुदिन सुक्दै गइरहेको छ । जसले तत्कालका लागि धैरै समस्या निम्त्याएता पनि दीर्घकालीन रुपमा खानेपानी र विद्युत आपूर्तिका लागि ठुलो चुनौतिको रुपमा रहेका छन् । चन्दननाथ नगरपालिकामा रहेका नदी जुगाड र तिला नदीमा विद्युत क्षमता बढी रहेता पनि निम्न आर्थिक समस्याका कारण विद्युत सोँचे जस्तो मात्रामा उत्पादन नभई अधिकांस वडामा विद्युत वितरण कार्य चुनौतिको रुपमा रहेका छ ।

५.३.३ सोँच

"विद्युत उत्पादन र दिगो उपयोग"

५.३.४ उद्देश्य

१. पानीका मुहानहरूलाई संरक्षण र दिगो उपयोग गर्नु ।
२. वायु तथा जल उर्जाको सम्भाव्यता अध्ययन गरी वैकल्पिक उर्जा उत्पादन गर्नु ।
३. सबै क्षेत्रमा जलविद्युत सुबिधा विस्तार गर्नु ।

५.३.५ रणनीति

१. संघ तथा प्रदेश सरकारसँगको सहकार्यमा वितरण प्रणाली सुदृढीकरण गर्दै विद्युत् खपत बढाउने र खनिज इन्धनमाथिको निर्भरता कम गर्ने ।
२. पर्याप्त विद्युत उत्पादन गर्न सरोकारवाला निकायसँग साझेदारीका लागि पहल गर्ने ।
३. विद्युत जडान गर्न नसक्ने अति विपन्न घरधुरीलाई अनुदानमा विद्युत जडान गर्ने ।
४. रात्रिकालीन सौर्य सडक वत्ती जडान गर्ने ।
५. जलस्रोतका मुहान तथा जलाधार क्षेत्र संरक्षण र संवर्द्धनमा समुदायको क्षमता विकास गरी परिचालन गर्ने ।

५.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
विद्युत्मा पहुँच भएका जनसंख्याको अनुपात	प्रतिशत	६०	८०	९०	९५	१००

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
खाना पकाउन ऊर्जाको प्राथमिक स्रोतका रूपमा दाउरा प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	८०	७०	६०	५०	४०
खाना पकाउन र पानी तताउन एलपी ग्यास प्रयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	१५	१६	२०	२४	२८
खाना पकाउन र पानी तताउन विद्युत प्रयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	५	५	५	५	१०
विद्युत्बाट चल्ने सवारी साधन	प्रतिशत	०.५	१	१.५	२	५

५.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा जलश्रोत, विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	३६९४	३६९	३३२५	०	०	३६९४	०	०
२०८०/८१	४०५८	४०६	३६५२	०	०	४०५८	०	०
२०८१/८२	४४६०	४४६	४०१४	०	०	४४६०	०	०

५.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु.हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	सौर्य सडक बत्ती व्यवस्थापन कार्यक्रम	सहज आवागमन तथा दुर्घटना नियन्त्रण गर्नु ।	२०७९/८०-२०८१/८२	३५९०	नगरका मुख्य सडक मा ८० वडा सडक वत्ति जडान गर्ने
२	सुधारीएको फलामे चुलो अनुदान कार्यक्रम	जैविक उर्जाको खपत तथा वातावरण प्रदुषण कम गर्नु ।	२०७९/८० -२०८१/८२	८६१९	२०० घर परिवारलाई फलामे चुल्हे उपलब्ध गराउने ।

६.३.९ जोखिम पक्ष तथा अनूमान

उपलब्ध प्रविधिको उपयोग, जग्गा प्राप्ती, बजेटको सुनिश्चिता, नदीजन्य निर्माण सामग्रीको सहज उपलब्धता, मानव संशाधन उपलब्ध भएमा र विपद् तथा अन्य विवादको कारण आयोजनाका लागत बढ्न नगएमा उल्लेखित उपलब्धि हासिल हुनेछ । बढ्दो शहरीकरण र जनसंख्या वढ्दि, जलवायु परिवर्तनको असर, वातावरणीय प्रभाव र जग्गा व्यवस्थापन लगायत स्थानीय सरोकारका विषयलाई सम्बोधन गर्न नसक्दा यसबाट अपेक्षित हासिल गर्न नसकिने जोखीम रहेको छ ।

५.४ सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि

५.४.१ पृष्ठभूमि

नगरपालिकामा २ वटा एफ.एम. रेडियो, अनलाईन पत्रपत्रिका, ल्याण्डलाइन फोन, मोवाइल, टेलिभिजन तथा इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध रहेको छ । पछिल्लो समय विद्युतीय सूचना प्रविधिको विस्तार तथा उपयोगमा तिब्र वृद्धि भएको छ । मोबाइल तथा टेलिफोनमा प्रत्यक्ष पहुँच हुने जनसंख्या ९० प्रतिशत रहेको छ । प्रति १०० जनामा इन्टरनेट घनत्व ६० प्रतिशत रहेको छ । सार्वजनिक कार्यालय, होटेल, र ब्यक्तिगत रुपमा निजी आवासमा ईन्टरनेट प्रयोग कर्ताको वृद्धि भईरहेको छ भने नगरका ग्रामिण क्षेत्रमा मोबाइल डाटा तथा अन्य प्रविधिबाट समेत इन्टरनेटको सेवा लिने अभ्यास रहेको देखिन्छ । नगर कार्यपालिका कार्यालय, वडा कार्यालय, स्वास्थ्य संस्था र केही विद्यालयमा इन्टरनेट सुबिधा उपलब्ध रहेको यस क्षेत्रमा नगर कार्यपालिका कार्यालयबाट हुने सेवा प्रबाहलाई सूचना प्रविधिसँग आवद्ध गर्ने अभ्यास वृद्धिहुँदै गएको छ ।

५.४.२ समस्या तथा चूनौती

सूचना प्रविधिको उपयोग सही तथा सृजनशिल क्षेत्रमा भन्दा अन्यत्र बढी हुँदै गएको छ । मोवाइल तथा टेलिफोन, टेलिभिजन तथा इन्टरनेट सुविधामा सबै नगरवासीको प्रत्यक्ष पहुँच हुन सकेको छैन । विपन्न वर्गका लागि आधुनिक सूचना प्रविधिका उपयोग कठिन रहेको छ । शिक्षा, स्वास्थ्य, व्यवसाय, सेवा प्रवाहमा विद्युतीय सूचना प्रविधिको व्यवहारिक उपयोगमा कमी रहेको छ । सबै विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था, सेवा केन्द्र र वडा कार्यालयमा इन्टरनेट सुबिधा उपलब्ध हुन सकेको छैन र उपलब्ध भएका केन्द्र र कार्यालयमा सेवाको गुणस्तर कमजोर रहेको छ । विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था र वडा कार्यालयहरूमा पावर व्याकअप सहित सूचना प्रविधिमा आधारित सेवा सुचारु हुन सकेको छैन ।

५४.३ सोँच

“सहज र सर्बसुलभ सुचना, प्रविधि आधारित सेवा प्रवाह”

५.४.४ उद्देश्य

१. सर्बसुलभ र गुणस्तरीय सूचना प्रविधिको विस्तार, सहज पहुँच र उपयोगमा वृद्धि गर्नु ।

५.४.५ रणनीति

१. नगरका सबै वडाहरूमा सुचना प्रविधिको सञ्जाल विस्तार गरी डिजिटल नगरका रुपमा विकास गर्ने ।
२. सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको अत्यधिक प्रयोग गर्दै नगरबाट प्रवाहहुने सबैप्रकारका सेवालाई अनलाईनमा रुपान्तरण गर्ने ।
३. नगरमा एक सूचना केन्द्र स्थापना गरी एकिकृत रुपमा स्थानीय तथ्याङ्कको व्यवस्थापन गर्ने ।

५.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक योजना तथा कार्यक्रम तथा आयोजनाको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
इन्टरनेट सेवा उपलब्ध परिवार	प्रतिशत	३०	३५	४०	४५	५०

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
नगरमा सञ्चालित सफ्टवेयर र सुचना व्यवस्थापन प्रणाली	संख्या	३	४	५	६	७
इन्टरनेट सुबिधा उपलब्ध वडा कार्यालय, स्वास्थ्य संस्था र विद्यालय	प्रतिशत	८०	८५	९०	१००	१००
ईमेल अकाउन्ट बनाई प्रयोग गर्ने कर्मचारी	प्रतिशत	६५	७०	८०	९०	९८
ईमेल अकाउन्ट भई प्रयोग गर्ने जनप्रतिनिधि	प्रतिशत	३०	२०	४०	६०	८०

५.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

यस नगरमा उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमानदेहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुंजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	३०७८	१२३१	१८४७	०	०	३०७८	०	०
२०८०/८१	३३८२	१३५३	२०२९	०	०	३३८२	०	०
२०८१/८२	३७१७	१४८७	२२३०	०	०	३७१७	०	०

५.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रवर्द्धन कार्यक्रम	विद्युतीय सुशासन प्रवर्द्धन गर्नु ।	सालबसाली	१०१७७	कार्यपालिका कार्यालय, १९ विषयगत शाखा र १० वडा कार्यालयमा विद्युतीय सुशासनको अभ्यास सुचारु हुनेछ ।

५.४.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान

उपलब्ध प्रविधिको उपयोग, बजेटको सुनिश्चिता, दक्ष मानव संशाधन उपलब्ध भएमा उल्लिखित उपलब्धि हासिल हुनेछ । सो हुन नसकेमा योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य प्राप्त नहुने जोखिम रहन सक्छ ।

परिच्छेद छ : वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन

६.१ वन, हरियाली तथा जैविक विविधता

६.१.१ पृष्ठभूमि

नगरपालिका चारैतिर डाँडाकाँडाहरूले घेरिएका स्थानहरूमा समशितोष्ण कोणधारी जंगल रहेको छ । नगरपालिकाभित्र १९ वटा सरकारी संरक्षित वनले ८०९७ हेक्टर क्षेत्रफल ओगटेको र १८ वटा सामुदायिक वन १७१६ हेक्टर क्षेत्रफलमा रहेको देखिन्छ । ती मध्ये ११३०० हेक्टर वन तथा चरण क्षेत्र र ९१८ हेक्टर नदीनालाले ओगटेको छ । हरियालीयूक्त वातावरण रहेको र स्थानीय रैथाने जातका रुख विरुवा भएको कारणले पनि नगरको वातावरण हराभरा, स्वच्छ र सफा देखिन्छ । वन संरक्षणको लागि हरेक वडाहरूमा सामुदायिक वन समितिबाट जंगल संरक्षण गरी वन पैदाबारको समुचित प्रयोग गर्ने प्रयास गरिएको छ । साथै नगरपालिका क्षेत्रमा विभिन्न प्रजातीका रुख विरुवा ,फलफूल स्याउ, आरु, ओखर लगायतका रुख विरुवा रोपेर हरियाली कायम रहेको पाईन्छ ।

६.१.२ समस्या तथा चूनौति

यस नगरमा बढ्दो जनसंख्या, शहरीकरणका कारण वन जंगललाई सडा(बारी)को रुपमा प्रयोग गर्ने कार्य तिव्र भएको छ । वनजंगल फडानी गरेर पाखो बारी तयार पारिनु, काठ दाउराको प्रयोगका लागि रुख विरुवा काट्नु, घर निमार्ण गर्दा काठदाउराको अत्याधिक प्रयोग हुनु, वन जंगलमा आगलागी लगायतका समस्याबाट वन दिन प्रतिदिन विनाश हुने क्रममा रहेको छ । आगलागीबाट वर्षेनी वन जलेर नोक्सान हुनेक्रम रोकिएको छैन । जथाभावी काठ दाउराको रुपमा वन जंगलको प्रयोगका कारण वन विनाश भई रहेको छ । वन, हरियाली र जैविक विविधताको संरक्षण र दिगो व्यवस्थापनमा यथोचित ध्यान पुग्न सकेको छैन । वातवरणीय स्वच्छता, प्राकृतिक स्रोत र साधनको समुचित उपयोग र संरक्षण हुन सकेको छैन । जलवायु परिवर्तनका कारण केही कमजोर क्षेत्रमा पहिरो जस्ता प्राकृतिक प्रकोपको प्रतिकूल असर परेकोछ भने स्थानीयवासीहरू वनको जैविक विविधता तथा पर्यावरणीय प्रणालीको बारेमा सचेत हुन सकेका छैनन् ।

६.१.३ सौँच

"व्यवस्थित वन, जलाधार तथा पर्यावरणको संरक्षण"

६.१.४ उद्देश्य

१. जलवायू अनुकुलनका विषयमा सचेतना र वन पैदावारको प्रयोग र संरक्षणमा जोड दिनु,
२. वन, वातावरण, ताल तथा प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थपान नीति नियम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नु,
३. नगर भित्रका वनहरूको दिगो व्यवस्थापन मार्फत वनबाट प्राप्त अवसरहरूको समानुपातिक वितरण गर्नु

६.१.५ रणनीति

१. एकघर एकविरुवाको अवधारणा कायम राख्दै जैविक विविधताको संरक्षण र हरियाली शहर, हरित सडक निर्माण गर्ने ।
२. वन जंगलको संरक्षण गरी जैविक विविधता कायम राख्न हरियाली नगर घोषणा गर्ने ।

३. नांगा डाँडा पाखाहरूमा रुख विरुवा लगाउने ।

४. उत्पादन वन पैदावारबाट उद्यमशीलता र रोजगारी वृद्धि गर्ने ।

६.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
सामुदायिक वन	संख्या	१८	१८	१८	१९	१९
पार्क तथा उद्यान	संख्या	१	२	२	३	३
संरक्षित तालतलैया	संख्या	१	१	१	१	१
बृक्षरोपण गरिएको क्षेत्र	हेक्टर	१९	१९	१९	१९.२५	१९.५०

६.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा वन, हरियाली तथा जैविक विविधता उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	७६९६	१५३९	६१५७	०	०	६१८४	५१२	१०००
२०८०/८१	८४५५	१६९१	६७६४	०	०	६८९२	५६३	१०००
२०८१/८२	९२९२	१८५८	७४३४	०	०	७६७३	६१९	१०००

६.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	बन, हरियाली तथा जैविक विविधता संरक्षण तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	बृक्षा रोपण, हरियाली क्षेत्र विस्तार, जैविक विविधता संरक्षण तथा वनको दिगो व्यवस्थापन गर्नु ।	सालबसाली	२५४४३	सामुदायिक वनहरूमा दिगो व्यवस्थापन मार्फत प्राप्त बन पैदाबारबाट जिविकोपार्जन तथा रोजगारीमा सहयोग हुनेछ ।

६.१.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान

नेपाल सरकार र स्थानीय तहहरूका वन संरक्षण सम्बन्धी नीति, कानून, योजना र कार्यक्रम सहितको व्यवस्थाले समुदाय तथा सरोकारवालाको सहभागिता, यस क्षेत्रमा श्रोत साधनको लगानीमा प्राथमिकता प्राप्त भएमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल हुने अनुमान गरिएको छ । जलवायु परिवर्तनको असर, अन्य विपद् जोखिममा वृद्धि, स्रोतको अनियन्त्रित दोहन र उत्खनन तथा अनियन्त्रित निर्माण जस्ता जोखिम पक्षहरू रहेका छन् । उल्लिखित जोखिम पक्षको सम्बोधन भएमा अपेक्षित नतिजा हासिल नहुन सक्छ ।

६.२ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन

६.२.१ पृष्ठभूमि

जुम्ला जिल्लाको एकमात्र नगरपालिका वातावरणीय रुपमा निकै सुन्दर छ । बढ्दो शहरीकरणले तिव्र बस्ती विकास र फोहोरमैलाको उचित व्यस्थापन गरि सफा, स्वच्छ र सुन्दर नगरपालिका निर्माणका आधारहरू रहेका छन् । अधिकांश क्षेत्र ग्रामिण रुपमा रहेको नगरपालिकाका केही मुख्य क्षेत्रमा बजारीकरणको बढ्दो प्रभाव परेको देखिन्छ । बढ्दो शहरीकरण, सानो क्षेत्र, थोरै जनसंख्या, स्थानीय सरकार जनताको बढी अपेक्षा, सिमित स्रोत साधनको उपलब्धताका कारण नगरपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन मुख्य चुनौतिको रुपमा रहेको छ । यस नगरपालिकामा फोहरमैला व्यवस्थापनका लागि १ वटा ल्यान्डफिल्ड साइट रहेको छ । यस कार्यमा नगरपालिकाबाट २ वटा गाडी ६ जना कर्मचारीहरू दैनिक रूपमा परिचालन भइरहेको अवस्था छ ।

६.२.२ समस्या तथा चुनौति

बढ्दो शहरीकरण र फोहोर उत्पादन हुने घरपरिवाको संख्या बढ्दै जानु, सिमित स्रोत साधनका कारण फोहर संकलन तथा स्रोतमै वर्गीकरण, प्रशोधन र व्यवस्थापन गर्न नसक्नु महत्पुर्ण चुनौतिका रुपमा रहेको छ । योसँगै स्थानीय नागरिकहरूमा सचेतनाको कमी, स्थानीय सरकारको नै जिम्मेबारी हो भन्ने मानसिकता, आनीवानी परिर्वतन हुन नसक्नु, प्रर्याप्त स्रोत साधनको अभाबजस्ता समस्या रहेकाछन् । नगरको वातावरण संरक्षण र फोहोरमैला व्यवस्थापन सार्वजनिक निजी साझेदारीको नीति अवलम्बन गरी फोहर मैला व्यवस्थापनको दिगो समाधान हुन सकेको छैन । फोहोरमैलालाई प्रत्येक घरबाट नै फोहोरको वर्गिकरण गरी शुन्य फोहोरको अवधारण अनुसार कुहिने, नकुहिने, सिसाजन्य, फलाम, कागज, धातु, काठ, कपडा र प्लाष्टिकजन्य फोहोरलाई व्यवस्थीत गरी वातावरणलाई स्वच्छ, हरीयाली र सफा राख्नु चुनौतिका रुपमा रहेको छ ।

६.२.३ सौँच

“फोहोरको दिगो व्यवस्थापन, स्वच्छ ,सुन्दर र हरियाली नगर”

६.२.४ लक्ष्य र उद्देश्य

१. नगरलाई स्वच्छ, सफा र हराभरा गराउनु ।
२. फोहोरको स्रोतमै वर्गीकरण, प्रशोधन र पुनः प्रयोगलाई प्रोत्साहन गरी प्रविधिमैत्री फोहोरमैला व्यवस्थापन र आन्तरिक अर्थतन्त्रलाई प्रवर्द्धन गर्नु ।

६.२.५ रणनीति

१. आधुनिक, दिगो र उपयूक्त ल्याण्डफिल्ड साईडको व्यवस्था गर्ने ।
२. प्रविधिको प्रयोग गरी फोहोरमैला प्रशोधन तथा व्यवस्थापनको वैकल्पिक व्यवस्था गर्ने ।
३. फोहोरलाई स्रोतमा नै वर्गीकरण गरी प्रशोधन गर्न सार्वजनिक निजी साझेदारी गर्ने ।

६.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
ल्यान्डफिल्ड साइट (अस्थाई)	संख्या	१	१	२	२	२
फोहोर संकलन साधन	संख्या	२	२	३	३	३
शौचालय प्रयोग गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	९५	९७	९८	९९	१००
स्रोतमानै फोहर वर्गिकरण तथा व्यवस्थापन गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	१२	१४	१६	२०	२५
सजल व्यवस्थापन केन्द्र(अस्थायी	संख्या	०	१	१	१	१
डस्विन प्रयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	५०	५५	६०	६५	७०

६.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	६१५७	१८४७	४३१०	०	१४५२	१७०५	०	३०००
२०८०/८१	६७६४	२०२९	४७३५	०	१६०३	२१६०	०	३०००
२०८१/८२	७४३४	२२३०	५२०४	०	१७७२	२६६१	०	३०००

६.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.स	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यक्रम	फोहोरलाई शुन्यमा ल्याएर सफा, स्वच्छ सुन्दर नगर बनाउनु ।	सालबसाली	२०३५५	दैनिक फोहोर मैलाको संकलन तथा व्यवस्थापन गरी स्वच्छ, सफा नगर हुने छ ।

६.२.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान

नगरको फोहरमैला व्यवस्थापनका लागि सार्वजनिक निजी साझेदारी, उपलब्ध प्रविधिको उपयोग, बजेटको सुनिश्चिताको अवस्था भएमा उल्लिखित उपलब्धि हासिल हुनेछ । सो हुन नसकेमा योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य प्राप्त नहुने जोखिम रहन सक्छ ।

६.३ विपद् जोखिम व्यवस्थापन र जलवायु परिवर्तन अनुकुलन

६.३.१ पृष्ठभूमि

चन्दननाथ नगरपालिका बहु-प्रकोपको दृष्टिले अत्यन्त जोखिममा रहेको छ । यस नगरपालिकामा आगलागी, वाढी, पहिरो, अतिवृष्टि, अनावृष्टि, खडेरी, लागयतका प्राकृतिक तथा मानविय प्रकोपका घटना दिन प्रतिदिन बढ्दै गएको देखिन्छ । नगरपालिकाभित्र मुख्य डाँडाहरूमा सडक बाटो खन्नु, वन जंगलको विनाश हुनु, सचेतनाको कमी, लापरवाहीपूर्ण व्यवहारका कारण प्रकोपबाट प्रभावितहरूको संख्या बढ्दै गई

रहेको छ । विपद्को समयमा गरिने खोज तथा उद्धार र विपद् पश्चात् हुने पुनः निर्माण तथा पुनः स्थापनका कार्यलाई जोड दिन विपद् जोखिम न्यूनिकरण तर्फ नगरपालिका अग्रसर रहेको छ ।

६.३.२ समस्या तथा चूनौति

योजना तर्जुमा गर्दा भौतिक विकासलाई बढी प्राथमिकता दिएको देखिन्छ तर विपद् जोखिम न्यूनीकरण, पूर्वतयारी र प्रतिकार्यलाई मूलधारमा ल्याउने सकिएको छैन । नगरमा विपद् जोखिम न्यूनिकरणमा भन्दा विपद् व्यवस्थापनमा जोड दिईनु पनि अर्को समस्या रहेको छ । अधिकांश ग्रामिण बस्ती रहेका र बस्ती सम्म सजिलै दमकल जाने बाटो नहुदाँ पनि आगलागी नियन्त्रणमा समस्या रहेको छ । विपद् जोखिम व्यवस्थापनको लागि आवश्यक खोज तथा उद्धार सामग्री प्रयाप्त नहुनु, सचेतनाको कमी र पुराना घरहरू भत्किने जोखिम रहेको देखिन्छ । भुकम्पीय जोखिम उच्च रहेका कारण बन्ने घरहरू भुकम्प प्रतिरोधी वनाई कुनै पनि विपद् पुर्व तयारीकोलागि आपत्तकालिन प्रतिकार्य योजना तयारीमा कमी रहेको छ । विपद् जोखिम सम्बन्धी सूचना संकलन तथा सञ्चार प्रणालीको कमी तथा योजना र रणनीतिहरूमा विपद् जोखिम सूचनाको एकीकरण नहुनुका कारण केही हदसम्म विपद् जोखिम व्यवस्थापनमा संस्थागत तयारीको कमी देखिन्छ । वातावरण संरक्षण, वृक्षारोपण, तटवन्ध, नदी नियन्त्रण कार्यक्रम प्रभावकारी कार्यान्वयन नहुनु, विपद् जोखिम व्यवस्थापन र जलवायू अनुकुलनका कार्यक्रमहरू स्थानीय, बस्तीस्तरबाट योजना छनौटको अभ्यास नहुनु यस सम्वन्धित नीति नियमहरूको प्रभाबकारी कार्यान्वयनमा कमी रहेको देखिन्छ । पूर्व मनसुन र मनसुनको समयमा मनसुनी वर्षाले नियमित रूपमा असिना, हावाहुरी, बाढी, पहिरो, उच्च हिमपात जस्ता समस्या सिर्जना गर्ने गरेको छ । नगरका विभिन्न क्षेत्रमा सडक निर्माणका लागि डोजरको जथाभावी प्रयोगले भूक्षय भई खेतीबारी र बन क्षेत्रमा पुग्ने समस्या बढदै गएको छ ।

६.३.३ सोँच

“प्रकोप व्यवस्थापनमा पूर्वतयारी, प्रतिकार्य र रोकथामका लागि सक्षम नगर”

६.३.४ उद्देश्य

१. विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई मुलप्रवाहिकरण गरी पुर्वतयारी, प्रतिकार्य, रोकथाम र व्यवस्थापनका लागि नीतिगत र संरचनागत व्यवस्था गर्नु ।
२. विपद्का सम्भाव्य जोखिमको लेखाजोखा, पहिचान, अनुगमन र पूर्व सुचना प्रणाली स्थापना तथा सुदृढ गर्नु ।

६.३.५ रणनीति

१. नगरपालिकामा विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापना गरी आवश्यक व्यवस्थापन गर्ने ।
२. विपद्बाट हुने क्षति कम गर्न तथा विपद् व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन प्रकोप नक्शांकन, जोखिम आँकलन तथा पूर्वतयारी गर्ने ।
३. विपद् जोखिम न्यूनिकरण र जलवायू अनुकुलनका कार्यक्रमहरू तयार गरी सञ्चालन गर्ने ।

६.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
विपद्बाट भएको मानवीय क्षति(	संख्या	६	६	०	०	०

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
विगत ३ वर्षको) घाइते समेत						
तालिम प्राप्त स्थानीय खोज, उद्दार र प्राथमिक उपचार कार्यकर्ता	संख्या	३	३	१०	२०	३०
विपद्बाट वार्षिक क्षती (जग्गा, बाली नाली, संरचना, पशु र अन्य सम्पत्ती)	रु. करोड	१७०	२५०	२००	१५०	१००
सुरक्षित खुल्ला स्थान र आपत्कालीन सामुहिक आश्रयस्थल	संख्या	१०	१०	११	१२	१३
विपद् व्यवस्थापन कोष रकम	रु.हजार	१०००	५०००	५०००	६०००	७०००
कोभिड १९ विरुद्धको दुई मात्रा खोप प्राप्त गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	०	९१	१००	१००	१००
तत्काल राहत प्राप्त गर्ने प्रकोप पिडित नागरिक	प्रतिशत	१७०	५८	५०	३०	२०
प्रकोप जोखिम क्षेत्र	संख्या	१०	१०	७	४	३

६.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

यस नगरपालिकामा उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु प्रकोप न्यूनीकरणउप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	९२३५	५५४१	३६९४	०	०	६२३५	०	३०००
२०८०/८१	१०१४६	६०८७	४०५८	०	०	७१४६	०	३०००
२०८१/८२	१११५१	६६९०	४४६०	०	०	८१५१	०	३०००

६.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन कार्यक्रम	विपद् जोखिम न्यूनिकरण र उत्थानशीलता अभिवृद्धि गर्नु ।	सालबसाली	३०५३२	विपद्बाट हुने क्षतिमा वार्षिक ३३ प्रतिशत कमी भएको हुनेछ ।

६.३.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

विपद् व्यवस्थापनको कार्यमा स्थानीय सरकारले तयार गरेको नीति, कार्यक्रम र सस्थागत संरचना, विपद् पुर्वतयारी, प्रतिकार्य र रोकथाम र व्यवस्थापनका लागि कार्यहरू कार्यान्वयन हुनेछ । स्थानीय सरकारले विकास साझेदार, समुदाय तथा सरोकारवालासँग साझेदारी तथा सहकार्यमा अभिवृद्धि गरेको हुनेछ । विपद् व्यवस्थापन योजनाको तर्जुमा र सोही बमोजिम बजेट विनियोजन तथा आयोजनाको कार्यान्वयन भएमा अपेक्षित उपलब्धी हासिल हुने अनुमान गरिएको छ । जलवायु परिवर्तनको असर र अन्य विपद् जोखिममा वृद्धि र उत्खनन् तथा अनियन्त्रित निर्माण जस्ता जोखिम पक्षहरू रहेका छन् ।

परिच्छेद सात : संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र

७.१ नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन

७.१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानको व्यवस्थापन अनुसार यस नगरपालिकाले नीति, कानून, संरचनामा स्थानीय सरकारको अभ्यास गरेको छ । स्थानीय विकास प्रक्रिया, सेवा प्रवाह र प्रशासनलाई चुस्त, पारदर्शी र जवाफदेही बनाउन ऐन ११ वटा, कार्यविधि ११, नियमावली ३, निर्देशिका ३, आचारसंहिता १, नीति १ र मापदण्ड १ गरी जम्मा ३१ वटा स्थानीय कानूनहरू तर्जुमा गरी राजपत्रमा प्रकाशन गरिएको छ । नगरपालिकाले शिक्षा ऐन, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन ऐन, कार्यसम्पादन नियमावली, न्यायिक समितिको उजुरी कार्यविधि सम्बन्धमा बनेको ऐन, विपद्व्य व्यवस्थापन ऐन, बजार अनुगमन लगायतका क्षेत्रमा कानूनहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरेको छ । नगरमा न्यायिक समिति गठन भई कार्य सम्पादन गर्दै आएको छ । १० वडा स्तरीय मेलमिलाप केन्द्रहरू स्थापना भएका छन् र तालीम प्राप्त मेलमिलापकर्ताबाट विवादको समाधान गरिदै आएको छ । न्यायिक समितिमा जम्मा १०१ (आ.व २०७४/०७५ देखि २०७८/७९ सम्म)जसमा ९७ वटा उजुरी फछ्र्यौट भएको र ३ वटा अदालत पठाईएको छ । र यस आ.व २०७८/७९ मा जम्मा ३ वटा उजुरी दर्ता भएका छन् जसमध्ये १ वटा दरपिठमा रहेको छ भने २ वटा निरुपणको प्रक्रियामा रहेकाछन् ।

७.१.२ समस्या तथा चूनौति

नगरको प्रशासकीय भवन सम्पन्न भईरहेको छ तर पनि कार्यालयको काम सञ्चालन गर्नुपर्ने वाध्यता रहेको छ । सबै वडामा व्यवस्थित वडा कार्यालय निर्माण भइ सकेको छैन । स्थानीय तहमा कार्यक्रम बजेट प्रणाली लागु हुन नसक्दा विषयगत क्षेत्र तथा उप-क्षेत्रगत रुपमा कार्यक्रम तर्जुमा हुन सकेको छैन । मापदण्ड अनुसार योजना अनुशासनको अभ्यास संस्थागत गर्न आवश्यक छ । श्रोत, साधन तथा दक्ष जनशक्तिको तयार गरी सुशासन, विकास तथा समृद्धिका लक्ष्य हासिल गर्ने सम्भावना रहेको छ ।

७.१.३ सोँच

“स्वच्छ, निश्पक्ष प्रशासन र पारदर्शी जवाफदेही सेवा प्रवाह”

७.१.४ उद्देश्य

१. नगरको सेवा प्रवाह सरल, सहज छरितो र जवाफदेही बनाउनु ।
२. न्याय प्रशासनलाई स्वच्छ, शिष्पक्ष र पारदर्शी बनाउनु ।

७.१.५ रणनीति

१. नगरमा तर्जुमा हुने नीति, कानून, निर्णयलाई सहभागीतात्मक रुपमा तर्जुमा गर्ने

२. सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी, जवाफदेही र प्रभावकारीरुपमा कार्य सम्पादन गर्ने,

३. न्यायमा नागरिकको पहुँचका लागि सरलीकृत र स्तरीय न्यायिक सम्पादन गर्ने,

७.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नीति, कानून तथा सुशासन उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार रहेको छः

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
नीति, कानून, निर्णय र सेवा प्रवाहबाट सन्तुष्ट सेवाग्राही	प्रतिशत	६५	७०	७५	८०	८५
स्वीकृत नीति, कानून र कार्यविधि	संख्या	२१	२२	२९	३५	४०
१. नीति	विषय	१	१	२	३	४
२. ऐन	विषय	१०	१०	१२	१४	१६
३. नियम तथा विनियम	विषय	२	२	३	४	५
४. निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड	विषय	८	९	१२	१४	१५

७.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

यस नगरमा उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा नीति, कानून तथा सुशासन उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	२४६३	२४६३	०	०	२४६३	०	०	०
२०८०/८१	२७०६	२७०६	०	०	२७०६	०	०	०
२०८१/८२	२९७४	२९७४	०	०	२९७४	०	०	०

७.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१.	नीति कानून सुशासन तथा न्याय प्रवर्द्धन कार्यक्रम	नगर प्रशासन, सेवा प्रवाह तथा विकास नीति र कार्य सञ्चालन प्रणाली एवम् प्रक्रिया सरल, स्पष्ट र पारदर्शी बनाउनु ।	सालबसाली	८१४३	नीति, कानून तथा कार्यविधि परिपालनामा ५० प्रतिशतले वृद्धि हुनेछ ।

७.१.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान

संविधान, सङ्घीय, प्रदेश र स्थानीय नीति र कानून बमोजिम प्रशासन सञ्चालन, सेवा प्रवाह र विकास कार्य सम्पादन हुन सकेमा अपेक्षित नतिजा हासील हुनेछ । उपरोक्त व्यवस्था नहुदा अपेक्षित नतिजा हासिल हुन नसक्ने जोखिम रहेको छ ।

७.२ संगठन, मानव संशाधन र सेवा प्रवाह

७.२.१ पृष्ठभूमि

चन्दननाथ नगरपालिकाले नयाँ निर्मित भवनबाट नगरको सेवा प्रवाह गरिहरहेको छ भने ६ वटा वडा कार्यालयको आफ्नै भवनबाट र अन्य ४ वटा वडा कार्यालयले भाडामा कार्यलय सञ्चालन गरी सेवा प्रवाह गरिरहेका छन् । यस नगरमा जम्मा १० वडा रहेका छन् । स्वीकृत संगठन संरचना अनुसार

नगरपालिकामा १९ वटा विभिन्न शाखाहरू रहेकाछन् जसमा ८५ जना कर्मचारी संलग्न भई सेवा प्रवाह गरिहेका छन् । जसमा ४१ जना स्थायी र ४४ जना करार कर्मचारीहरू छन् भने १० वडामा ३१ जना कर्मचारी रहेका छन् जसमा १९ स्थायी र १ करारमा कर्मचारी भर्ना गरी वडा कार्यालयबाट सेवा प्रवाह भईरहेको छ । नगरपालिकाको कार्यसम्पादनमा सहजताका लागि कम्प्युटर सफ्टवेयर प्रणालीहरू स्थापना गरी नगर र वडामा समेत प्रयोगमा ल्याइएको छ ।

७.२.२ समस्या तथा चूनौति

नगरपालिकाको योजनावद्ध विकासका लागि एकिकृत नगर विकास योजना, राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा, दिगो विकास लक्ष्य स्थानीयकरण खाका र नगर पार्श्वचित्र (डिजिटल प्रोफाइल)का आधारमा योजना तर्जुमा गर्ने अभ्यास रहेको छ । नगरको विकासका लागि तर्जुमा गरिएका समिति, उपसमितिहरूको गतिशिलताका लागि लिखित कार्य जिम्मेवारी प्रदान गरी सक्रिय रहेका छन् । नगरको क्षमता विकास विश्लेषण गरी सोको आधारमा योजना र कार्यान्वयन गरी सेवा र सुविधा गुणस्तरीय र कार्य सम्पादन नतिजामुखी बनाउने अवसर सृजना गरेको छ ।

७.२.३ सोँच

“सक्षम र जवाफदेही प्रशासन, सूचना प्रविधिमा आधाारित सेवा प्रवाह”

७.२.४ उद्देश्य

१. छिटो, सहज र सरल सेवा प्रवाह गर्नु ।

७.२.५ रणनीति

१. नगर र वडामा रहेको जनशक्तिको क्षमता विकास गरी सेवामा विशिष्टीकरण गर्ने ।

२. सेवा प्रवाहलाई सूचना प्रविधिमा आधारित सेवा प्रवाह गर्ने ।

३. कार्यविधि निर्माण गरी सेवा प्रवाह तथा कार्यसम्पादनलाई व्यवस्थित गर्ने ।

७.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

नतिजाको आधारमा तयार संगठन, मानव संशाधन र सेवा प्रवाह उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार रहेको छ :

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
नगरमा कार्यरत मानव संशाधन	संख्या	८५	८५	९०	९५	१००
नगर कार्यरत प्राविधिक जनशक्ति	संख्या	१०	१२	१५	१७	२०
मासिक रूपमा वडाको आम्दानी र खर्च सार्वजनिक गर्ने वडाहरू	प्रतिशत	१०	१२	१३	१५	२०
संस्थागत स्वमूल्याङ्कन प्राप्त अंक	प्रतिशत	५९	६५	७०	७५	८०

७.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

यस नगरमा उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा संगठन, मानव संसाधन र सेवा प्रवाह उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)	बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)

	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	११०८१८	११०८१८	०	०	११०८१८	०	०	०
२०८०/८१	१२१७४८	१२१७४८	०	०	१२१७४८	०	०	०
२०८१/८२	१३३८०८	१३३८०८	०	०	१३३८०८	०	०	०

७.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र. सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१.	संगठन, मानव संशाधन, क्षमता विकास र सेवा प्रवाह सुदृढीकरण कार्यक्रम	स्थानीय सेवा, संगठन, मानव संशाधन र कार्यसम्पादनमा अभिवृद्धि गर्नु	सालबसाली	३६६३७४	कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन प्रणाली लागू भई सेवा प्रवाहको स्तरमा ५० प्रतिशतले सुधार हुनेछ।

७.२.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान

स्थानीय नीति र कानून बमोजिम क्षमता विकास योजना तर्जुमा गरी संगठन, दक्ष मानव संशाधन, सीप र दक्षतामा अभिवृद्धि भएमा अपेक्षित नतिजा हुनेछ। उपरोक्त व्यवस्था हुन नसकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुन नसक्ने जोखिम रहेकोछ।

७.३ राजस्व तथा स्रोत परिचालन

७.३.१ पृष्ठभूमि

संविधानको व्यवस्था र सङ्घीयताको कार्यान्वयन सँगै स्थानीय तहको दोस्रो कार्य अवधिको निर्वाचन सम्पन्न भई यस नगरपालिकामा राजस्व परामर्श समितिको गठन भएको छ। राजस्व परामर्श समितिको छलफल र निर्णयका आधारमा कर तथा गैर करको दर र दायरा निर्धारण गरी आन्तरिक आय संकलन गरिएको छ। नगरपालिकाको आन्तरिक स्रोत बढ्दै गएको र संस्थागत सबलीकरण र क्षमता विकासमा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा विकास साझेदारहरूको सहयोग पनि क्रमशः बढ्दै गएको छ। यो नगरपालिकामा जम्मा बजेटको २.३३ प्रतिशत आन्तरिक आयस्रोत रहेको छ। सबै १० वटा वडाहरूबाट राजस्व संकलन गर्ने अभ्यास गरिएको छ। यद्यपी यस नगर क्षेत्र भित्र सबै करको दायरा विस्तार गर्न नसक्नुले नगरपालिकामा राजस्व सोँचे जस्तो राजस्व संकलन गर्न सकिएको छैन। नगरले राजस्व सुधार योजना तयार गरी करका दायरा पहिचानमा अध्ययन गरी राजस्व योजना निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याएमा नगरको राजस्व वृद्धिको प्रवल सम्भावना रहेको छ।

७.३.२ समस्या तथा चूनौति

यस नगरको राजस्व संकलनको प्रचुर सम्भावना रहेको वडा तथा नगरबाट अनलाईन सफ्टवेयर मार्फत राजस्व संकलन व्यवस्था नहुनु, स्पष्ट कार्यविधि तथा मापदण्ड, कर्मचारीको अभाब जस्ता कारणले गर्दा सम्भावनाको न्यून राजस्व मात्र संकलन भइरहेको छ। यस नगरमा फोहोर मैला व्यवस्थापन कर असुल गर्न नसकिएको साथै व्यवसाय कर र बहाल कर समेत सन्तोष जनक रुपमा उठाउन सकिएको छैन। ढुङ्गा, गिट्टि र बालुवा जस्तो क्षेत्रमा आम्दानी हुने राजस्वमा राजस्व संकलन गर्न नसकिएको अवस्था छ। राजस्वको दायरा पहिचान गर्न नसक्नु र राजस्व प्रवर्द्धनात्मक कार्य नहुनु समस्या रहेको छ।

७.३.३ सोँच

"सुदृढ राजस्व संकलन प्रणाली र करदाता मैत्री प्रगतिशिल राजस्व"

७.३.४ उद्देश्य

१. आन्तरिक तथा बाह्य स्रोत परिचालनमा वृद्धि गर्नु र राजस्व प्रणाली सुदृढ बनाउनु ।

२. नागरिकमा कर शिक्षाको जनचेतना सञ्चालन गर्दै कर प्रतिको दायित्व बोध गर्नु ।

७.३.५ रणनीति

१. राजस्वको सम्भाव्यता अध्ययन गरी न्यूनकर र फराकिलो दायरा सहितको राजस्व सुधार योजना तयार गरी कायान्वयन गर्ने ।

२. राजस्वको दायरा, दर र प्रशासनलाई सूचना प्रविधिमा आधारित र व्यवस्थित गरी आन्तरिक तथा वाह्य स्रोत परिचालनमा जोड गर्ने,

३. समुदाय स्तर र विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूमा कर शिक्षालाई व्यापकता गर्ने ,

४. स्रोत परिचालनका लागि गैसस, निजीक्षेत्र, समुदाय, विकास साझेदार, प्रदेश र सङ्घीय सरकारका निकायहरूसँग समन्वय र साझेदारीको विकास गर्ने ।

७.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

कार्यक्रम तथा आयोजनाको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार राजस्व तथा स्रोत परिचालन उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार रहेको छ :

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
प्रतिव्यक्ति वार्षिक बजेट लगानी	रु.हजार	२.९४	३.४८	३	३.५	४
वार्षिक आन्तरिक आय रकम	रु.लाखमा	१८०	१५०	१८०	२००	२२५
कुल वार्षिक बजेट	रु.हजारमा	६०३१५४	६३९३६६	६२८३३४	६९०४१८	७५८८२२
मासिक रूपमा वडाको आम्दानी र खर्च सार्वजनिक गर्ने वडाहरू	प्रतिशत	१०	२०	४०	५०	६०

७.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

नगरको उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा तयार राजस्व तथा स्रोत परिचालन उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार रहेको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	१५३९	१३८५	१५४	०	१५३९	०	०	०
२०८०/८१	१६९१	१५२२	१६९	०	१६९१	०	०	०
२०८१/८२	१८५८	१६७३	१८६	०	१८५८	०	०	०

७.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको राजस्व तथा स्रोत परिचालन उप-क्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र. सं.	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१.	राजस्व सुधार सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि, राजस्व व्यवस्थापन तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम	आन्तरिक तथा बाह्य स्रोत परिचालनमा वृद्धि गर्नु ।	सालबसाली	५०८८	आन्तरिक आय तथा राजस्वमा वार्षिक रुपमा १० प्रतिशतले वृद्धि हुनेछ

७.३.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान

राजस्व सुधार योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन र राजस्व संकलनका लागि वडा र नगरका अनलाईन सफटवयर मार्फत राजस्व संकलनको विधि अवलम्बन भएको हुनेछ । नागरिकस्तरमा कर शिक्षालाई प्रवर्द्धन भएमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुनेछ । उपरोक्त व्यवस्था नहुँदा अपेक्षित नतिजा हासिल नहुने जोखिम रहन्छ ।

७.४ तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन

७.४.१ पृष्ठभूमि

यस नगरले विगत वर्षदेखि वार्षिक नीति, बजेट तथा कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरी योजनाहरूको कार्यान्वयनको अभ्यास रहेको छ । नगरपालिकाले न्यायिक समिति, विधान समिति, लेखा समिति र कार्यपालिकाबाट योजना तर्जुमा, शिक्षा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन लगायत विषयगत समिति गठन भई विभिन्न विषयमा क्रियाशील रहेकाछन् । सेवाग्राही तथा लक्षित समुदाय र नागरिक समाजको समेत सहभागितामूलक योजना तर्जुमाको अभ्यास गरी नगरसभाबाट स्वीकृत नीति तथा बजेट र कार्यक्रमलाई बजेट पुस्तिका, वेवसाइट र सूचना पाटीमार्फत् सार्वजनिक गर्ने अभ्यास भइरहेको छ ।

७.४.२ समस्या तथा चूनौति

नगरपालिकाले नगरको एकिकृत विकासका लागि नगर पार्श्वचित्र, आवधिक योजना, मध्ययमकालीन खर्च संरचना, राजस्व सुधार योजना निर्माण गरी वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा, वित्तीय व्यवस्थापन, लेखा परीक्षण र निर्णय प्रक्रियामा समावेशीता, सहभागिता र पारदर्शितामा सुधार गर्नुपर्ने प्रर्याप्त स्थान छन् । योजनावद्ध विकास तथा मापदण्ड अनुसार सेवा तथा सुबिधा प्रवाह गर्न आवश्यक स्रोत परिचालन र दक्षतामा कमी रहेको छ । सेवा प्रवाह र कार्यसम्पादनमा अन्तरसरकार, निजी क्षेत्र र गैसस र समुदायमा आधारित संस्थासँग संयन्त्रको विकास गरी प्रभावकारी समन्वय, सहकार्य र साझेदारी हुन सकेको छैन । प्रचुर सम्भावनाका बाबजुद निजी क्षेत्र र गैरसरकारी क्षेत्रसँगको साझेदारीलाई अपेक्षाकृत परिचालन गर्न सकिएको छैन ।

७.४.३ सोच

"तथ्यगतमा आधारित योजना तर्जुमा, एकिकृत र दिगो विकास"

७.४.४ उद्देश्य

१. तथ्यमा आधारित योजना तर्जुमा, समावेशी, सहभागितामूलक तथा नतिजामूलक विकास गर्नु ।

७.४.५ रणनीति

१. नगरको वस्तुस्थिति झल्कीने गरी डिजिटल प्रोफाईल निर्माण गर्ने ।

२. तथ्यमा आधारित वार्षिक योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाउने ।

३. तथ्यगत सूचनामा आधारित, सहभागितामूलक र नतिजामूलक विकास गर्ने ।

४. गैसस, निजीक्षेत्र, समुदायमा आधारित संस्थासँग समन्वय र साझेदारीमा अभिवृद्धि गर्ने ।

७.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

कार्यक्रम तथा आयोजनाको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार तथ्याकं, योजना तथा विकास व्यवस्थापन उप-क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य देहायअनुसार रहेको छ :

सूचक	एकाइ	२०७७/७८ सम्मको उपलब्धि	२०७८/७९ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
तर्जुमा भएका दीर्घकालीन, मध्यमकालीन रणनीतिक तथा गुरुयोजना योजना	संख्या	१	१	२	३	४
अद्यावधिक नगर पार्श्वचित्र	संख्या	०	०	१	१	१
अद्यावधिक आवधिक योजना	संख्या	०	०	१	१	१
क्रियाशिल र साझेदार गैसस, सहयोगी र नागरिक समाज संस्था	संख्या	१०	११	१३	१४	१५

७.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

यस नगरमा उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा तथ्याकं, योजना तथा विकास व्यवस्थापन उप-क्षेत्रको खर्च र सोको स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०७९/८०	२७७०	२७७०	०	०	२७७०	०	०	०
२०८०/८१	३०४४	३०४४	०	०	३०४४	०	०	०
२०८१/८२	३३४५	३३४५	०	०	३३४५	०	०	०

७.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको योजना तथा विकास व्यवस्थापन उप-क्षेत्रको संक्षिप्त विवरण देहायअुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र. स	कार्यक्रम तथा आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१.	तथ्याङ्क, योजना तथा अन्य विकास व्यवस्थापन कार्यक्रम	नगरको योजना तथा विकास प्रक्रियालाई तथ्यमा आधारित, नतिजामूलक बनाउनु,	सालबसाली	९१५९	३ वटा दीर्घकालीन योजना तयार भएको हुने छ । र सोही अनुसार वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा हुनेछ ।

७.४.९ जोखिमपक्ष तथा पूर्वानूमान

स्थानीय नीति बमोजिम बजेट विनियोजन भई नगरको पार्श्वचित्र, आवधिक योजना र वार्षिक योजना तर्जुमा भएको हुनेछ । स्थानीय तहका सरकारका निकायहरू र गैसस, समुदाय, सहकारी र निजी क्षेत्र बीचको समन्वय भएमा अपेक्षित नतिजा हुनेछ । उपरोक्त व्यवस्था हुन अपेक्षित नतिजा हासिल हुन नसक्ने जोखिम रहन्छ ।

अनुसूची १ : मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी कार्यदल गठन

क.सं.	समितिका पदाधिकारी	जिम्मेवारी
१.	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	- संयोजक
२.	प्रमुख, युवा तथा खेलकुद विकास शाखा	- सदस्य
३.	प्रमुख, स्वास्थ्य शाखा	- सदस्य
४.	प्रमुख, आर्थिक प्रशासन शाखा	- सदस्य
५.	प्रमुख, प्रशासन शाखा,	- सदस्य
६.	पूर्वाधार विकास शाखा	- सदस्य
७	प्रमुख पर्यटन विकास शाखा	- सदस्य
८.	प्रमुख, उद्योग , पर्यटन तथा सहकारी शाखा	- सदस्य
९.	प्रमुख, महिला तथा वालवालीका शाखा	- सदस्य
१०.	प्रमुख , सामाजिक सुरक्षा तथा पंञ्जिकरण शाखा	- सदस्य
११.	प्रमुख, पशु विकास शाखा	- सदस्य
१२	प्रमुख, कृषि विकास शाखा	- सदस्य
१३.	प्रमुख विपद् व्यबस्थापन तथा वातावरण शाखा	- सदस्य
१४.	प्रमुख, योजना तथा अनुगमन शाखा	- सदस्य सचिव

अनुसूची २ : मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तर्जुमा सम्बन्धी मार्गदर्शन

(आ.व. २०७९/८०-२०८१/८२)

पृष्ठभूमि

नेपालमा संङ्घीय शासन व्यवस्थाको अभ्याससँगै स्थानीय सरकार संचालनका लागि संरचनागत एवम् व्यवस्थापकीय क्षेत्रमा उपलब्धिमूलक कार्यहरू भएका छन् । जसबाट स्थानीय शासन सञ्चालन, सेवा प्रवाह र विकास उपलब्धी हासिलगर्ने गति तिब्र बनाउँदै जनअपेक्षालाई सम्बोधनका लागि अनुकूल वातावरण बन्दै गएको छ । स्थानीय सरकार, अन्तर सरकार, निजीक्षेत्र, सहकारी र समुदाय तथा नागरिक बीचको समन्वय, साझेदारी र सहकार्य प्रभावकारी रहेको छ ।

जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकारका रूपमा स्थानीय सरकारले दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तिलाई मध्यनजर गर्दै नागरिकको जीवनस्तरमा गुणस्तरीय परिवर्तन ल्याउन वस्तुपरक ढंगले विकासको मार्गचित्र तयार गर्नुजरुरी देखिन्छ । संङ्घीय संरचनामा आधारित संवैधानिक, नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्था अनुसार स्थानीय सरकारहरूले स्थानीय धरातलिय विशिष्टता तथा नागरिकको वास्तविक आवश्यकता र चाहाना प्रतिबिम्बित हुने गरी आफ्ना प्रयासहरू अगाढी बढाउनु आवश्यक छ । यसका लागि स्थानीय सरकारले हालको राजनीतिक, सामाजिक, सांस्कृतिक तथा प्राविधिक परिस्थितिले सिर्जना गरेको अवसरहरूको पूर्ण सदुपयोग हुने गरी योजना तथा बजेट तर्जुमालाई योजनाबद्ध, व्यवस्थित र नतिजामूलक बनाउन आवश्यक छ । स्थानीय सरकारले विकास प्रक्रियालाई निदृष्ट गन्तब्यतर्फ उन्मुख गराई अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न सरोकारवाला पक्ष समेतको सहभागितामा सहभागितामूलक तथा समावेशी विकासको अवधारणा बमोजिम योजना तथा बजेट तर्जुमा प्रक्रिया अबलम्बन गर्न आवश्यक छ । दीर्घकालीन, आवधिक तथा विषयगत रणनीतिक/गुरुयोजनाले दिशानिर्देश गरे बमोजिमको सोँच, लक्ष्य, उद्देश्य र प्राथमिकताको आधारमा वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार गरी स्थानीय समस्याको सम्बोधन गर्ने, जनताको मनोभावना बुझ्ने र चाहना सम्बोधन गर्ने गर्नुपर्दछ । योजनाले उपलब्ध हुनसक्ने सम्भाब्य श्रोत साधन परिचालन गरी अनुमानित र विनियोजन बजेटको बीचमा रहने खाडलको पूर्तिलाई सुनिश्चित गर्न सक्नुपर्दछ ।

कानूनी रूपमा हेर्दा अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा (२१) को उपदफा (३) बमोजिम नगर कार्यपालिकाले प्रत्येक वर्षको असार १० गते भित्र आगामी आर्थिक वर्षको राजस्व र व्ययको अनुमान सम्बन्धित स्थानीय सभामा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । यसै गरी उपदफा (५) ले राजस्व र व्ययको अनुमान नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड अनुसार हुनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । तसर्थ नेपाल सरकारबाट स्वीकृत आय र व्ययका शिर्षकहरूको वर्गीकरण र एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४ अनुसार बजेट तर्जुमागर्न अधिकतम प्रयासगर्ने समेत यस मार्गदर्शनको उद्देश्य रहेको छ । दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तिलाई केन्द्रविन्दुमा राखी व्यवस्थित, प्रभावकारी र नतिजामूलक रूपमा मध्यमकालीन खर्च संरचना समेत आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा प्रक्रियामा स्थानीय विषयगत समिति पदाधिकारी, विषयगत शाखा, वडा समिति र स्थानीय सरोकारवालाई उपलब्ध गराउन यो मार्गदर्शन तयार गरिएको छ । स्रोत अनुमान तथा सिमा निर्धारण समितिबाट प्राप्त बजेट सीमा तथा प्राथमिकता निर्धारणको आधार तथा प्रक्रिया बमोजिम यस मार्गदर्शन अनुसार आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम समेत मध्यमकालीन खर्च संरचना प्रस्ताव तयार गर्नुपर्नेछ ।

कार्यक्रम तथा उपलब्धिको संक्षिप्त समीक्षा

चन्दननाथ नगरपालिकाको चालु आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को वार्षिक नीति, बजेट तथा कार्यक्रम कोभिड १९ को अवरोध एवम् विश्वव्यापी रूपमा देखापरेको अस्वाभाविक मूल्यवृद्धिका बावजुद प्रदेश तथा संङ्घीय सरकार र विकास साझेदार निकायसँग समन्वय, साझेदारी र सहकार्य गरी लक्ष्य अनुसार कार्यान्वयन तर्फ उन्मुख रहेको छ । स्वीकृत भएका केही आयोजना तथा कार्यक्रमहरू सम्पन्न भएका छन् भने बाँकी सम्पन्न हुने अवस्थामा रहेका छन् । बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको समय तालिका पालना, प्रक्रिया तथा नतिजा अनुगमन गरी कार्यतालिका र निर्धारित मापदण्ड र अपेक्षित नतिजा अनुसार कार्यान्वयनलाई व्यवस्थित गर्न नगरको पाश्वचित्र(डिजीटल प्रोफाईल), आवधिक योजना, राजस्वसुधार योजना र संस्थागत क्षमता विकास योजनाको कमी महशुस गरिएको छ । आगामी वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा देखि नै कार्यान्वयन कार्ययोजना, खरिद योजना र अनुगमन योजना बनाई यसलाई व्यवस्थित गर्नु पर्ने सिकाई समेत भएको छ । चालु आर्थिक वर्षको प्रमुख आयोजना तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयनको अवस्था र हालसम्मको उपलब्धी समेतलाई मध्यनजर गरी आगामी तीन आर्थिक वर्षका लागि यथासम्भव आयोजना र कार्यक्रमगत रूपमा नभएमा उप-क्षेत्रगत रूपमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नुपर्नेछ ।

योजना तथा बजेट तर्जुमाका आधारहरू

नेपालको संविधानले तिनै तहका सरकारले सरकारी कोषबाट वार्षिक बजेट अनुरूप बजेटको उपयोग गर्ने व्यवस्था गरेको छ । स्थानीय सरकारको सन्दर्भमा बजेट राजनीतिक, कानूनी र प्राविधिक विषय पनि हो । संङ्घीय शासन व्यवस्था संचालन र उपरोक्त सन्दर्भमा बजेट तर्जुमाको अभ्यास अत्यन्त गहन र महत्वपूर्ण विषय हो । तसर्थ बजेट तर्जुमाको अभ्यासमा संलग्न नगरपालिका निर्वाचित पदाधिकारी, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमासँग सम्बन्धित समिति तथा विषयगत निकाय/शाखाका कर्मचारी, संलग्न सरोकार पक्ष र व्यक्तिहरू बजेट तर्जुमाको नीतिगत र कानूनी व्यवस्थाको बारेमा जानकार हुन जरुरी छ । मध्यमकालीन खर्च संरचनामा समेत आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तर्जुमा गर्दा देहायअनुसारका सान्दर्भिक नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्थालाई आधार लिइनेछः

१. नेपालको संविधानका सान्दर्भिक धाराहरू (भाग ३: मौलिक हक र कर्तव्य, भाग ४: राज्यको निर्देशक सिद्धान्त, नीति र दायित्व, भाग ५: राज्यको संरचना र राज्यशक्तिको बाँडफाँड, भाग १७: धारा २१४ देखि २३०)

२. नगरपालिकाको कार्य सम्पादन तथा कार्य विभाजन नियमावली

३. प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४ का सान्दर्भिक दफाहरू (परिच्छेद ४: प्राकृतिक श्रोतको परिचालन, राजस्व बाँडफाँट र अनुदान)

४. स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को सान्दर्भिक दफाहरू (परिच्छेद ६: दफा २४ र २५, परिच्छेद ९: दफा ५४ देखि ६८ र परिच्छेद १०: दफा ६९ देखि ८०)

५. अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ का सान्दर्भिक दफाहरू (परिच्छेद २: राजस्वको अधिकार, परिच्छेद ३: राजस्वको बाँडफाँड, परिच्छेद ४: अनुदानको अवस्था, परिच्छेदः वैदेशिक सहायता र आन्तरिक ऋण, परिच्छेद ६: सार्वजनिक खर्च व्यवस्था, परिच्छेद ७: राजस्व र व्ययको अनुमान, परिच्छेद ८: वित्तिय अनुशासन)

६. आर्थिक कार्यविधि वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ तथा नियमावली, २०७७ का सान्दर्भिक दफा तथा नियमहरू (बजेट निर्माण, निकासा, खर्च, रकमान्तर र नियन्त्रण, बजेट र कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यक्रम स्वीकृती र संशोधन, प्रगति समीक्षा)

७. सार्वजनक खरिद ऐन, २०६३ र नियमावलीका सान्दर्भिक दफाहरू (ऐनको परिच्छेद २: खरिद कार्यको जिम्मेबारी र खरिद विधीसम्बन्धी व्यवस्था, नियमको परिच्छेद २: खरिद कारवाहीको तयारी, खरिद योजना र लागत अनुमान)

८. दिगो विकास लक्ष्य (लक्ष्य १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३, १५, १६ तथा १७)

९. दीर्घकालीन सोँच तथा पन्धौ योजनाको सार्न्दभिक बुँदाहरू

१०.समपुरक तथा विशेष अनुदानसम्बन्धी कार्यविधि, २०७६

बजेट सीमा

बजेट वर्ष आ.व. २०७९/८० समेत आगामी ३ आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमाको लागि आयोजना तथा उप-क्षेत्रगत रूपमा बजेट सीमा निर्धारण गरिएको छ। बजेट सीमा आयोजना तथा कार्यक्रम एवम् उप-क्षेत्रको कुल खर्च, चालु खर्च, पुँजीगत खर्च र वित्तिय व्यवस्था तथा सोको स्रोत समेत समावेश गरिएको गरिएको छ, जुन देहायअनुसार रहेको छ :

क्र सं	विषय क्षेत्र/उप-क्षेत्र	आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
			कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तिय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
१.	**आर्थिक विकास**	**२०७९/८०**	**३५४००**	**२०३४७**	**१५०५३**	**०**	**१४५२**	**२७४०१**	**२०४७**	**४५००**
		२०८०/८१	**३८८९२**	**२२३५४**	**१६५३७**	**०**	**१६०३**	**३०५३६**	**२२५२**	**४५००**
		२०८१/८२	**४२७४४**	**२४५६९**	**१८१७६**	**०**	**१७७२**	**३३९९५**	**२४७७**	**४५००**
क	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	२०७९/८०	१०७७४	८६१९	२१५५	०	१४५२	६४९९	१०२४	१८००
		२०८०/८१	११८३७	९४६९	२३६७	०	१६०३	७३०७	११२६	१८००
		२०८१/८२	१३००९	१०४०७	२६०२	०	१७७२	८१९८	१२३९	१८००
ख	सिंचाई	२०७९/८०	२७७०	५५४	२२१६	०	०	१२७०	०	१५००
		२०८०/८१	३०४४	६०९	२४३५	०	०	१५४४	०	१५००
		२०८१/८२	३३४५	६६९	२६७६	०	०	१८४५	०	१५००
ग	पशु सेवा	२०७९/८०	४९२५	३९४०	९८५	०	०	४९२५	०	०
		२०८०/८१	५४११	४३२९	१०८२	०	०	५४११	०	०
		२०८१/८२	५९४७	४७५८	११८९	०	०	५९४७	०	०
घ	उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय	२०७९/८०	४६१७	२७७०	१८४७	०	०	४६१७	०	०
		२०८०/८१	५०७३	३०४४	२०२९	०	०	५०७३	०	०
		२०८१/८२	५५७५	३३४५	२२३०	०	०	५५७५	०	०
ङ	पर्यटन तथा संस्कृति	२०७९/८०	६१५७	१८४७	४३१०	०	०	४४४५	५१२	१२००
		२०८०/८१	६७६४	२०२९	४७३५	०	०	५००१	५६३	१२००
		२०८१/८२	७४३४	२२३०	५२०४	०	०	५६१४	६१९	१२००
च	भूमि व्यवस्था, सहकारी र वित्तीय सेवा	२०७९/८०	१५३९	१२३१	३०८	०	०	१५३९	०	०
		२०८०/८१	१६९१	१३५३	३३८	०	०	१६९१	०	०
		२०८१/८२	१८५८	१४८७	३७२	०	०	१८५८	०	०
च	श्रम तथा रोजगारी	२०७९/८०	३८८६	११६६	२७२०	०	०	३४५९	४२७	०
		२०८०/८१	४२८२	१२८५	२९९७	०	०	३८११	४७१	०
		२०८१/८२	४७१२	१४१४	३२९८	०	०	४१९४	५१८	०
छ	गरिबी निबारण	२०७९/८०	७३१	२१९	५१२	०	०	६५१	८०	०
		२०८०/८१	७९१	२३७	५५४	०	०	७०४	८७	०
		२०८१/८२	८६३	२५९	६०४	०	०	७६८	९५	०
२.	**सामाजिक विकास**	**२०७९/८०**	**२२७७९२**	**१८५३१२**	**४२४८०**	**०**	**८७१०**	**१८९७३५**	**२५८४७**	**३५००**
		२०८०/८१	**२५०२५९**	**२०३५८९**	**४६६७०**	**०**	**९६२१**	**२०८७०७**	**२८४३२**	**३५००**
		२०८१/८२	**२७५०५०**	**२२३७५७**	**५१२९३**	**०**	**१०६३५**	**२२९६४०**	**३१२७५**	**३५००**
क	शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य	२०७९/८०	१४७७५७	१२५५९३	२२१६४	०	५८०७	१३०२१४	१०२३६	१५००
		२०८०/८१	१६२३३०	१३७९८१	२४३५०	०	६४१४	१४३१५७	११२६०	१५००
		२०८१/८२	१७८४११	१५१६४९	२६७६२	०	७०९०	१५७४३५	१२३८६	१५००
ख	स्वास्थ्य तथा पोषण	२०७९/८०	६१५६५	४९२५२	१२३१३	०	२९०३	४३८६६	१२७९६	२०००
		२०८०/८१	६७६३८	५४११०	१३५२८	०	३२०७	४८३५६	१४०७५	२०००

क्र सं	विषय क्षेत्र/उप-क्षेत्र	आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
			कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
		२०८१/८२	७४३३८	५९४७०	१४८६८	०	३५४५	५३३१०	१५४८३	२०००
ग	खानेपानी तथा सरसफाइ	२०७९/८०	६१५७	१२३१	४९२५	०	०	४६२१	१५३५	०
		२०८०/८१	६७६४	१३५३	५४११	०	०	५०७५	१६८९	०
		२०८१/८२	७४३४	१४८७	५९४७	०	०	५५७६	१८५८	०
घ	महिला, बालबालिका, सामाजिक संरक्षण र समावेशीकरण	२०७९/८०	९२३५	८३११	९२३	०	०	८२११	१०२४	०
		२०८०/८१	१०१४६	९१३१	१०१५	०	०	९०२०	११२६	०
		२०८१/८२	११११५१	१००३६	१११५	०	०	९९१२	१२३९	०
ङ	युवा, खेलकुद तथा नवप्रवर्तन	२०७९/८०	३०७८	९२३	२१५५	०	०	२८२२	२५६	०
		२०८०/८१	३३८२	१०१५	२३६७	०	०	३१००	२८२	०
		२०८१/८२	३७१७	१११५	२६०२	०	०	३४०७	३१०	०
३.	**पूर्वाधार विकास क्षेत्र**	**२०७९/८०**	**२११७८५**	**२२१०२**	**१८९६८३**	**०**	**१५९६८**	**१७३०४१**	**२२७७६**	**०**
		२०८०/८१	**२३२६७४**	**२४२८२**	**२०८३९२**	**०**	**१८३३१**	**१८९२८९**	**२५०५४**	**०**
		२०८१/८२	**२५५७२२**	**२६६८७**	**२२९०३५**	**०**	**२१०७९**	**२०७०८३**	**२७५५९**	**०**
क	बस्ती विकास, आवास, भवन तथा शहरी विकास	२०७९/८०	१२३१३१	१२३१३	११०८१८	०	०	११०३३५	१२७९६	०
		२०८०/८१	१३५२७५	१३५२८	१२१७४८	०	०	१२१२००	१४०७५	०
		२०८१/८२	१४८६७५	१४८६८	१३३८०८	०	०	१३३१९३	१५४८३	०
ख	सडक तथा यातायात	२०७९/८०	८१८८२	८१८८	७३६९४	०	१५९६८	५५९३३	९९८०	०
		२०८०/८१	८९९५८	८९९६	८०९६२	०	१८३३१	६०६४९	१०९७९	०
		२०८१/८२	९८८६९	९८८७	८८९८२	०	२१०७९	६५७१३	१२०७६	०
ग	जलश्रोत, विद्युत् तथा वैकल्पिक ऊर्जा	२०७९/८०	३६९४	३६९	३३२५	०	०	३६९४	०	०
		२०८०/८१	४०५८	४०६	३६५२	०	०	४०५८	०	०
		२०८१/८२	४४६०	४४६	४०१४	०	०	४४६०	०	०
ङ	सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि	२०७९/८०	३०७८	१२३१	१८४७	०	०	३०७८	०	०
		२०८०/८१	३३८२	१३५३	२०२९	०	०	३३८२	०	०
		२०८१/८२	३७१७	१४८७	२२३०	०	०	३७१७	०	०
४.	**वन तथा वातावरण क्षेत्र**	**२०७९/८०**	**२३०८७**	**८९२७**	**१४१६०**	**०**	**१४५२**	**१४१२३**	**५१२**	**७०००**
		२०८०/८१	**२५३६४**	**९८०७**	**१५५५७**	**०**	**१६०३**	**१६१९८**	**५६३**	**७०००**
		२०८१/८२	**२७८७७**	**१०७७९**	**१७०९८**	**०**	**१७७२**	**१८४८५**	**६१९**	**७०००**
क	वन, पार्क, हरियाली, भूसंरक्षण र नदी नियन्त्रण	२०७९/८०	७६९६	१५३९	६१५७	०	०	६१८४	५१२	१०००
		२०८०/८१	८४५५	१६९१	६७६४	०	०	६८९२	५६३	१०००
		२०८१/८२	९२९२	१८५८	७४३४	०	०	७६७३	६१९	१०००
ख	वातावरण तथा फाहोरमैला व्यवस्थापन	२०७९/८०	६१५७	१८४७	४३१०	०	१४५२	१७०५	०	३०००
		२०८०/८१	६७६४	२०२९	४७३५	०	१६०३	२१६०	०	३०००
		२०८१/८२	७४३४	२२३०	५२०४	०	१७७२	२६६१	०	३०००
ग.	विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलता	२०७९/८०	९२३५	५५४१	३६९४	०	०	६२३५	०	३०००
		२०८०/८१	१०१४६	६०८७	४०५८	०	०	७१४६	०	३०००
		२०८१/८२	११११५१	६६९०	४४६०	०	०	८१५१	०	३०००
५.	**संस्थागत विकास क्षेत्र**	**२०७९/८०**	**११७५९०**	**११७४३६**	**१५४**	**०**	**११७५९०**	**०**	**०**	**०**
		२०८०/८१	**१२९१८८**	**१२९०१९**	**१६९**	**०**	**१२९१८८**	**०**	**०**	**०**
		२०८१/८२	**१४१९८५**	**१४१७९९**	**१८६**	**०**	**१४१९८५**	**०**	**०**	**०**
क.	नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन	२०७९/८०	२४६३	२४६३	०	०	२४६३	०	०	०
		२०८०/८१	२७०६	२७०६	०	०	२७०६	०	०	०
		२०८१/८२	२९७४	२९७४	०	०	२९७४	०	०	०
ख.	संगठन, मानव संशाधन र क्षमता विकास	२०७९/८०	११०८१८	११०८१८	०	०	११०८१८	०	०	०
		२०८०/८१	१२१७४८	१२१७४८	०	०	१२१७४८	०	०	०
		२०८१/८२	१३३८०८	१३३८०८	०	०	१३३८०८	०	०	०
ग.	राजस्व तथा राजस्व परिचालन	२०७९/८०	१५३९	१३८५	१५४	०	१५३९	०	०	०
		२०८०/८१	१६९१	१५२२	१६९	०	१६९१	०	०	०
		२०८१/८२	१८५८	१६७३	१८६	०	१८५८	०	०	०
घ.	तथ्याङ्क, योजना	२०७९/८०	२७७०	२७७०	०	०	२७७०	०	०	०

क्र सं	विषय क्षेत्र/उप-क्षेत्र	आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु.)				बजेटको श्रोत (रु.)			
			कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
	तथा विकास	२०८०/८१	३०४४	३०४४	०	०	३०४४	०	०	०
	परिचालन	२०८१/८२	३३४५	३३४५	०	०	३३४५	०	०	०
	जम्मा	२०७९/८०	६१५६५४	३५४१२४	२६१५३०	०	१४५१७२	४०४३००	५११८२	१५०००
		२०८०/८१	६७६३७७	३८९०५२	२८७३२५	०	१६०३४७	४४४७३०	५६३००	१५०००
		२०८१/८२	७४३३७७	४२७५९१	३१५७८७	०	१७७२४४	४८९२०३	६१९३०	१५०००

बजेट तर्जुमा मार्गदर्शन

आगामी आर्थिक वर्ष र त्यसपछिका थप दुई आर्थिक वर्षको लागि उपलब्ध बजेट सीमा भित्र रही विषयगत क्षेत्र रणनीतिक, आगामी वर्षको लागि प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रमको आधारमा देहायमा उल्लिखित विषयहरूलाई मध्यनजर गरी आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको छनौट, प्राथमिकता निर्धारण, बजेट अनुमान तथा सांकेतीकरण र आयोजना तथा कार्यक्रमको संक्षिप्त विवरण समेत तयार गरी तोकिएको समय सीमाभित्र पेश गर्नु हुन अनुरोध छ :

१. नेपालको संविधानको मौलिक हक, राज्यका निर्देशक सिद्धान्त, नीति तथा दायित्व र अनुसुची ८ र ९ मा उल्लेखित अधिकारहरूसँग तालमेल हुने आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट गर्नुपर्नेछ ।

२. मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा सार्वजनिक खर्च विवरणमा उल्लिखित खर्चलाई ध्यान दिई आयोजना तथा कार्यक्रमको प्राथमिकता निर्धारण र छनौट गर्नुपर्नेछ ।

३. विषयक्षेत्र रणनीति सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा प्राथमिकता, विषयगत लक्ष्य तथा उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति तथा प्रमुख कार्यक्रम अनुसार आयोजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्नुपर्नेछ ।

४. चालु आर्थिक वर्षमा संचालित स्थानीय गौरव, रूपान्तरणकारी, क्रमागत, बहुवर्षीय र अधुरा आयोजना तथा कार्यक्रमलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखी बजेट अनुमान गर्नुपर्नेछ।

५. आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट गर्दा साना, टुक्रे र संख्यात्मक रूपमा धेरै आयोजना छनौट भन्दा ठोस, उपलब्धीमूलक र कार्यान्वयन योग्य आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको छनौट गर्नु पर्नेछ ।

६. नगरस्तरीय योजना छनौट गर्दा आयोजना बैंक तथा मध्यमकालीन खर्च संरचना समावेश भएका वा कानून अनुसार वातावरण प्रभाव अध्ययन लगायत सम्भाव्यता अध्ययन भई डिजाईन, लागत अनुमान तथा विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन तयार भएका आयोजना तथा कार्यक्रमलाई छनौट गर्नुपर्नेछ ।

७. आम नागरिकको आधारभूत स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसरफाई, सशक्तीकरण, रोजगारी र उद्यमशिलता विकास हुने तथा सामाजिक आर्थिक पुनर्लाभका कार्यक्रमलाई समावेश गर्नु पर्नेछ ।

८. स्थानीय तहमा राजस्व अभिवृद्धि गर्ने र आयमूलक आयोजना तथा कार्यक्रमलाई अनिवार्य रूपमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।

९. कृषि, खाद्यान्न, पशुपंक्षी तथा पर्यटन उपजको उत्पादन, व्यवसायीकरण, विविधिकरण र औद्योगीकरणलाई सहयोग पुऱ्याउने कार्यक्रमहरू छनौट गर्नु पर्नेछ ।

१०. बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा स्थानीय तहको नीति तथा कानूनले निर्धारण गरेका दायित्वलाई अनिवार्य रूपमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।

११. विज्ञान, प्रविधि तथा खेलकुद लगायत युवाको सिर्जनशिलता, नवप्रर्वतनशिलता र उद्यमशिलता विकासमा सघाउ पुग्ने आयोजना तथा कार्यक्रमहरू छनौट गर्नु पर्नेछ ।

१३. योग, ज्ञान तथा सीप विकास, अध्ययन, खोज, अनुसन्धान र नवप्रवर्तनसँग सम्बन्धित आयोजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी समावेश गर्नु पर्नेछ ।

१२. भूउपयोग योजना र क्षेत्र, बस्ती विकास तथा भौतिक विकास योजना तर्जुमा लगायत यस्ता योजनामा प्रस्तावित आयोजना तथा कार्यक्रममा कार्यान्वयन गर्ने योजना छनौट गर्नु पर्नेछ ।

१३. बालबालिकालाई केन्द्रविन्दुमा राखी उनीहरूको बचाउ, संरक्षण, विकास र सहभागिता सम्बन्धी आयोजना तथा कार्यक्रमलाई विशेष प्राथमिकता दिनु पर्नेछ ।

१४. बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको नीति, लक्ष्य, उद्देश्य, समयसीमा र प्रक्रियासँग अनुकुल हुने गरी सुशासन, वातावरण, बालमैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकुलन, विपद् व्यवस्थापन, लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरणजस्ता अन्तरसम्बन्धित विषयहरूलाई ध्यान दिनुपर्नेछ ।

१५. विकास निर्माण आयोजनाको हकमा ठोस तथा उपलब्धिमूलक आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट गर्नुपर्नेछ । महिला, विपडिएको वर्ग, विस्थापित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिलक्षित कार्यक्रम महत्व र प्राथमिकता साथ छनौट गर्नुपर्नेछ।

१६. आयोजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा वातावरणीय प्रभाव अध्ययन र सम्भाव्यता अध्ययन, सर्वेक्षण, ड्इङ्ग तथा डिजाइन समेत लागत अनुमान तयार भएका प्राविधिक, वातावरणीय, सामाजिक र सांस्कृतिकरूपमा सम्भाव्य देखिएका आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट गर्नुपर्नेछ । आयोजना तथा कार्यक्रमको छनौट गर्दा बजेटको स्रोत समेत खुलाइ प्रस्ताव गर्नु पर्नेछ । यसबाट आयोजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा समयमा संचालन गर्न र बजेट अपुग हुन पाउँदैन ।

१७. बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा चालु आर्थिक वर्षको खरिद गुरुयोजनालाई समेत ध्यान दिनु पर्नेछ ।

१८. आयोजना तथा कार्यक्रम प्रस्ताव गर्नु अगावै सो आयोजना तथा कार्यक्रमबाट लाभान्वित तथा प्रभावित वर्ग तथा समुदाय, साझेदार तथा सहयोगी निकाय र संघ/राय परामर्श गरी सहमती भएको अवस्थामा मात्र आयोजना तथा कार्यक्रम प्रस्ताव तथा छनौट गर्नु पर्नेछ ।

१९. बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा उपलब्ध बजेट सीमा र मार्गदर्शन अनुसार आयोजना तथा कार्यक्रमगत र विषयगत उप-क्षेत्रअनुसार छुट्टाछुट्टै रूपमा तर्जुमा गर्नु पर्नेछ ।

२०. उपभोक्ता समिति, नागरिक तथा सामुदायिक संस्था, गैससँग साझेदारी गर्न र सो मार्फत कार्यान्वयन गर्न सकिने आयोजना तथा कार्यक्रमलाई विशेष प्राथमिकता दिनु पर्नेछ ।

२१. स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को व्यवस्था अनुसार बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको लक्ष्य, उद्देश्य, समय सीमा प्रक्रिया सँग अनुकुल हुने गरी दिगो विकासका लक्ष्य लगायत वातावरण, सुशासन, बालमैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकुलन, विपद् जोखिम व्यवस्थापन, लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणजस्ता अन्तरसम्बन्धित विषयलाई ध्यान दिनु पर्नेछ ।

२२. स्थानीय तहको योजनातर्जुमा दिग्दर्शनमा उल्लेखित ढाँचा तथा फाराममा आयोजना र कार्यक्रम विवरण तयार गर्नु पर्नेछ ।

२३. योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा नगरपालिकाको पार्श्वचित्र (प्रोफाइल) ले लक्षित गरे अनुसारका क्षेत्र तथा सबाललाई सम्बोधन गर्नु पर्नेछ ।

अनुसूची ३ : तीन आर्थिक वर्षको खर्च तथा स्रोतको अनुमान, कार्यक्रम तथा आयोजनागत बजेट, प्राथमिकीकरण र सांकेतीकरण

क्र स	कार्यक्रम/ आयोजना	पहिलो आ.व.२०७९/८० को विनियोजन				दोश्रो आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण				तेश्रो आ.व.२०८१/८२ को प्रक्षेपण				साङ्केतीकरण				
		कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकीकरण	दिगो विकास लक्ष्य संकेत	लैङ्गिक संकेत	जलवायु संकेत
	आर्थिक विकास	३५३९९	२२५०६	१२८९३	०	३८८९३	२२६८७	१६२०६	०	४२७४३	२४४९०	१८९२३	०					
	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	१०७७४	८६१९	२१५५	०	११८३७	९४७०	२३६७	०	१३००९	१०४०७	२६०२	०					
१	कृषि यान्त्रीकरण आयोजना	५४०	४३२	१०८	०	६००	४८०	१२०	०	६८०	५४४	१३६	०		P1	SDG2	GRB2	CC2
२	स्याउ ओखर साना ब्यबसायी कृर्षि उत्पादन केन्द्र पकेट विकास कार्यक्म	८३२२	६६५८	१६६४	०	९१५६	७३२५	१८३१	०	१००७४	८०५९	२०१५	०		P1	SDG2	GRB2	CC2
३	कृषी प्रशार, उन्नत विउविन वितरण र अन्य सालवसाली कार्यकम	१९१२	१५३०	३८२	०	२०८१	१६६५	४१६	०	२२५५	१८०४	४५१	०		P1	SDG2	GRB2	CC1
	सिंचाई	२७७०	५५४	२२१६	०	३०४४	६०९	२४३५	०	३३४५	६६९	३३४६	०					
४	सिंचाई संरचना निर्माण तथा मर्मत संभार कार्यक्रम	२७७०	५५४	२२१६	०	३०४४	६०९	२४३५	०	३३४५	६६९	३३४६	०		P1	SDG2	GRB3	CC2
	पशु सेवा	४९२५	३९४०	९८५	०	५४११	४३२९	१०८२	०	५९४७	४७५८	११८९	०					
५	ब्यसायिक फार्म प्रवर्द्धन र युवा स्वरोजगार कार्यकम (२५ लागत साझेदारी)	१०००	८००	२००	०	१०५०	८४०	२१०	०	११५५	९२४	२३१	०		P1	SDG2	GRB1	CC3
६	बाख्रा, भेडा, कुखुरा चल्लापकेट तथा प्याकेज कार्यकम	२५००	२०००	५००	०	२५७३	२०५८	५१५	०	२७३६	२१८९	५४७	०		P1	SDG2	GRB1	CC3
७	पशु सेवा प्रसार तथा अन्य पशु स्वास्थ्य शिविर सालवसालीका कार्यकम	१४२५	११४०	२८५	०	१७८८	१४३०	३५८	०	२०५६	१६४५	४११	०		P1	SDG2	GRB1	CC3
	उद्योग, व्यापार तथा व्यावसाय	४६१७	२७७०	१८४७	०	५०७३	३०४४	२०२९	०	५५७५	३३४५	२२३०	०					
८	लघु, घरेलु तथा साना उद्योग प्रबर्द्धन कार्यक्रम	४६१७	२७७०	१८४७	०	५०७३	३०४४	२०२९	०	५५७५	३३४५	२२३०	०		P1	SDG8	GRB2	CC3
	पर्यटन तथा संस्कृति	६१५७	३६९४	२४६३	०	६७६४	२०२९	४७३५	०	७४३४	२२३०	५२०४	०					

क्र स	कार्यक्रम/ आयोजना	पहिलो आ.व.२०७९/८० को विनियोजन				दोश्रो आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण				तेश्रो आ.व.२०८१/८२ को प्रक्षेपण				साङ्केतीकरण				
		कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकीकरण	दिगो विकास लक्ष्य संकेत	लैङ्गिक संकेत	जलवायु संकेत
९	पर्यटन प्रवर्द्धन तथा अन्य सालबसाली कार्यक्रम	६१५७	३६९४	२४६३	०	६७६४	२०२९	४७३५	०	७४३४	२२३०	५२०४	०		P2	SDG8	GRB2	CC2
	भूमि व्यवस्था, सहकारी र वित्तीय सेवा	१५३९	१२३१	३०८	०	१६९१	१३५३	३३८	०	१८५८	१४८६	३७२	०					
१०	वित्तिय साक्षरता कक्षा सन्चालन	६००	४८०	१२०	०	६६०	५२८	१३२	०	७२६	५८१	१४५	०		P1	SDG1	GRB1	CC2
११	सहकारी सस्थाहरुको क्षमता विकास मार्फत प्रवर्द्धन	९३९	७५१	१८८	०	१०३१	८२५	२०६	०	११३२	९०६	२२६	०		P1	SDG1	GRB2	CC2
	श्रम, रोजगारी	३८८६	१४७८	२४०८	०	४२८२	१६१७	२६६५	०	४७१२	१३३६	३३७६	०					
१२	प्रधानमन्त्री रोजगार चथा अन्य रोजगार प्रवर्द्धन सालवसाली कार्यक्रम	३२६२	९७९	२२८३	०	३६१७	१०८५	२५३२	०	३९३५	११८१	२७५५	०		P1	SDG7	GRB2	CC1
१३	ईलेक्टोनिक तथा हाउस वायरीङ तालिम तथा अन्य पलम्बरिङ सालवसाली कार्यक्रम	६२४	४९९	१२५	०	६६५	५३२	१३३	०	७७७	१५५	६२२	०		P1	SDG7	GRB3	CC3
	गरिबी निवारण	७३१	२१९	५१२	०	७९१	२३७	५५४	०	८६३	२५९	६०४	०					
१४	मुख्यमन्त्री रोजगार कार्यक्रम तथा अन्य गरिवी निवारण कार्यक्रम	७३१	२१९	५१२	०	७९१	२३७	५५४	०	८६३	२५९	६०४	०		P1	SDG7	GRB2	CC1
	सामाजिक विकास	२२७७९२	१८५१६२	४२६३०	०	२५०२६०	२०३४२५	४६८३५	०	२७५०५१	२२३५८८	५१४६३	०					
	शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य	१४७७५७	१२५५९३	२२१६४	०	१६२३३०	१३७९८१	२४३५०	०	१७८४११	१५१६४९	२६७६२	०					
१५	प्रारम्भिक बाल विकास कार्यक्रम	७६४१	६४९५	११४६	०	८४०५	७१४४	१२६१	०	९२४६	७८५९	१३८७	०		P1	SDG4	GRB1	CC2
१६	आधारभूत शिक्षा कार्यक्रम	६०३००	५१२५५	९०४५	०	६६३३०	५६३८१	९९५०	०	७२९६३	६२०१९	१०९४४	०		P1	SDG4	GRB2	CC2
१७	माध्यमिक शिक्षा कार्यक्रम	३०१००	२५५८५	४५१५	०	३३११०	२८१४४	४९६७	०	३६४२१	३०९५८	५४६३	०		P1	SDG4	GRB2	CC1
१८	अनौपचारिक तथा जीवनपर्यन्त सिकाइ कार्यक्रम	१३०३	११०८	१९५	०	१४३५	१२२०	२१५	०	१५८०	१३४३	२३७	०		P1	SDG4	GRB2	CC2

क्र स	कार्यक्रम/ आयोजना	पहिलो आ.व.२०७९/८० को विनियोजन				दोश्रो आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण				तेश्रो आ.व.२०८१/८२ को प्रक्षेपण				साङ्केतीकरण				
		कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकीकरण	दिगो विकास लक्ष्य सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत
१९	नगर शिक्षा विकास सालवसाली अन्य कार्यक्रम	४८४१३	४११५१	७२६२	०	५३०५०	४५०९३	७९५८	०	५८२०१	४९४७१	८७३०	०		P1	SDG4	GRB1	CC2
	स्वास्थ्य तथा पोषण	६१५६५	४९२५२	१२३१३	०	६७६३८	५४११०	१३५२८	०	७४३३८	५९४७०	१४८६८	०					
२०	आधारभूत स्वास्थ्य कार्यक्रम	६१५६५	४९२५२	१२३१३		६७६३८	५४११०	१३५२८		७४३३८	५९४७०	१४८६८	०		P1	SDG3	GRB2	CC3
	खानेपानी तथा सरसफाइ	६१५७	१०८१	५०७६	०	६७६४	११८९	५५७६	०	७४३४	१३१७	६११७	०					
२१	एक घर एक धारा आयोजना	१५००	१५०	१३५०	०	१६४३	१६४	१४७९	०	१७००	१७०	१५३०	०		P2	SDG12	GRB1	CC2
२२	खानेपानी तथा सरसफाई ब्यबस्थापन र अन्य सालबसाली कार्यक्रम	४६५७	९३१	३७२६	०	५१२१	१०२४	४०९७	०	५७३४	११४७	४५८७			P2	SDG6	GRB2	CC2
	महिला, बालबालिका, सामाजिक संरक्षण र समावेशीकरण	९२३५	८३१२	९२४	०	१०१४६	९१३१	१०१५	०	११९५१	१००३६	१११५	०					
२३	सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम	६०००	५४००	६००	०	६६००	५९४०	६६०	०	७२००	६४८०	७२०	०		P2	SDG5	GRB1	CC2
२४	अपाङ्गता भएका व्यक्ति संरक्षण तथा सशक्तीकरण कार्यक्रम	४००	३६०	४०	०	४५०	४०५	४५	०	५००	४५०	५०	०		P1	SDG10	GRB1	CC2
२५	ज्येष्ठ नागरिक संरक्षण कार्यक्रम	५००	४५०	५०	०	५५०	४९५	५५	०	६००	५४०	६०	०		P1	SDG10	GRB1	CC2
२६	बालबालिका र किशोकिशोरी कार्यक्रम	४००	३६०	४०	०	४५०	४०५	४५	०	५००	४५०	५०	०		P1	SDG5	GRB1	CC2
२७	लैङ्गिक हिंसा पिडितहरुका लागी दिर्घकालिन पुर्नस्थापन केन्द्रको व्यवस्थापन	३००	२७०	३०	०	३५०	३१५	३५	०	४००	३६०	४०	०		P1	SDG5	GRB1	CC1
२८	महिला सशक्तिकरण तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम	१६३५	१४७२	१६४	०	१७४६	१५७१	१७५	०	१९५१	१७५६	१९५	०		P1	SDG5	GRB1	CC2
	युवा, खेलकुद तथा नवप्रवर्तन	३०७८	९२३	२१५५	०	३३८२	१०१५	२३६७	०	३७१७	१११५	२६०२	०					
२९	खेलकुद विकास तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	३०७८	९२३	२१५५	०	३३८२	१०१५	२३६७	०	३७१७	१११५	२६०२	०		P1	SDG2	GRB2	CC2
	पूर्वाधार विकास क्षेत्र	२११७८५	२२१०२	१८९६८३	०	२३२६७०	२४२८२	२०८३८८	०	२५५७२१	२६६८७	२२९०३४	०					

क स	कार्यक्रम/ आयोजना	पहिलो आ.व.२०७९/८० को विनियोजन				दोश्रो आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण				तेश्रो आ.व.२०८१/८२ को प्रक्षेपण				साङ्केतीकरण				
		कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकीकरण	दिगो विकास लक्ष्य संकेत	लैङ्गिक संकेत	जलवायु संकेत
	बस्ती विकास, आवास, भवन तथा शहरी विकास	१२३१३१	१२३१३	११०८१८	०	१३५२७५	१३५२८	१२१७४८	०	१४८६७५	१४८६८	१३३८०८	०					
३०	आवास, भवन तथा शहरी विकास अन्य सालवसाली कार्यक्रम कार्यक्रम	१२३१३१	१२३१३	११०८१८	०	१३५२७५	१३५२८	१२१७४८	०	१४८६७५	१४८६८	१३३८०८	०		P2	SDG11	GRB2	CC3
	सडक तथा यातायात	८१८८२	८१८८	७३६९४	०	८९९५८	८९९६	८०९६२	०	९८८६९	९८८७	८८९८२	०					
३१	सडक तथा पुल निर्माण र मर्मतसंभार अन्य सालबसाली कार्यक्रम	८१८८२	८१८८	७३६९४	०	८९९५८	८९९६	८०९६२	०	९८८६९	९८८७	८८९८२	०		P2	SDG9	GRB3	CC3
	जलश्रोत, विद्युत् तथा वैकल्पिक ऊर्जा	३६९४	३६९	३३२५	०	४०५५	४०६	३६५०	०	४४६०	४४६	४०१४	०					
३२	सौर्य सडक बत्ती ब्यबस्थापन कार्यक्रम	१०७०	१०७	९६३	०	१२००	१२०	१०८०	०	१३२०	१३२	११८८	०		P1	SDG7	GRB2	CC3
३३	सुधारीएको फलामे चुलो अनुदान तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम	२६२४	२६२	२३६२	०	२८५५	२८६	२५७०	०	३१४०	३१४	२८२६	०		P1	SDG7	GRB2	CC3
	सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि	३०७८	१२३१	१८४७	०	३३८२	१३५३	२०२९	०	३७१७	१४८७	२२३०	०					
३४	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम	३०७८	१२३१	१८४७	०	३३८२	१३५३	२०२९	०	३७१७	१४८७	२२३०	०		P1	SDG9	GRB2	CC2
	वन तथा वातावरण क्षेत्र	२३०८८	८९२७	१४१६१	०	२५३६५	९८०८	१५५५७	०	२७८७७	१०७७९	१७०९८	०					
	वन, पार्क, हरियाली, भूसंरक्षण र नदी नियन्त्रण	७६९६	१५३९	६१५७	०	८४५५	१६९१	६७६४	०	९२९२	१८५८	७४३४	०					
३५	बन, हरियाली तथा जैविक विविधता संरक्षण तथा प्रवर्द्धन सालबसाली कार्यक्रम	७६९६	१५३९	६१५७	०	८४५५	१६९१	६७६४	०	९२९२	१८५८	७४३४	०		P1	SDG15	GRB3	CC1
	वातावरण तथा फाहोरमैला व्यवस्थापन	६१५७	१८४७	४३१०	०	६७६४	२०२९	४७३५	०	७४३४	२२३०	५२०४	०					
३६	वातावरण संरक्षण तथा	६१५७	१८४७	४३१०	०	६७६४	२०२९	४७३५	०	७४३४	२२३०	५२०४	०		P1	SDG13	GRB3	CC1

क्र स	कार्यक्रम/ आयोजना	पहिलो आ.व.२०७९/८० को विनियोजन				दोश्रो आ.व. २०८०/८१ को प्रक्षेपण				तेश्रो आ.व.२०८१/८२ को प्रक्षेपण				साङ्केतीकरण				
		कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकीकरण	दिगो विकास लक्ष्य सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत
	फोहर मैला व्यवस्थापन सालबसाली कार्यक्रम																	
	विपद जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलता	९२३५	५५४१	३६९४	०	१०१४६	६०८८	४०५८	०	१११५१	६६९१	४४६०	०					
३७	विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन सालबसाली कार्यक्रम	९२३५	५५४१	३६९४	०	१०१४६	६०८८	४०५८	०	१११५१	६६९१	४४६०	०		P1	SDG13	GRB3	CC1
	संस्थागत विकास क्षेत्र	११७५९०	११७४३६	१५४	०	१२९१८९	१२९०२०	१६९	०	१४१९८५	१४१७९९	१८६	०					
	नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन	२४६३	२४६३	०	०	२७०६	२७०६	०	०	२९७४	२९७४	०	०					
३८	नीति कानुन शुसाशन तथा न्याय अन्य प्रवर्धन कार्यक्रम	२४६३	२४६३	०	०	२७०६	२७०६	०	०	२९७४	२९७४	०	०		P2	SDG16	GRB3	CC3
	संगठन, मानव संशाधन र क्षमता विकास	११०८१८	११०८१८	०	०	१२१७४८	१२१७४८	०	०	१३३८०८	१३३८०८	०	०					
३९	संगठन, मानव संशाधन, क्षमता विकास र सेवा प्रवाह सुदृढीकरण कार्यक्रम	११०८१८	११०८१८	०	०	१२१७४८	१२१७४८	०	०	१३३८०८	१३३८०८	०	०		P2	SDG16	GRB3	CC3
	राजस्व तथा राजस्व परिचालन	१५३९	१३८५	१५४	०	१६९१	१५२२	१६९	०	१८५८	१६७२	१८६	०					
४०	राजस्व व्यवस्थापन तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम	१५३९	१३८५	१५४	०	१६९१	१५२२	१६९	०	१८५८	१६७२	१८६	०		P2	SDG17	GRB3	CC3
	तथ्याङ्क, योजना तथा विकास परिचालन	२७७०	२७७०	०	०	३०४४	३०४४	०	०	३३४५	३३४५	०	०					
४१	तथ्याङ्क, योजना तथा अन्य विकास परिचालन सालवसाली कार्यक्रम	२७७०	२७७०	०	०	३०४४	३०४४	०	०	३३४५	३३४५	०	०		P2	SDG17	GRB3	CC3
	जम्मा	**६१५६५४**	**३५६१३३**	**२५९५२१**	**०**	**६७६३७७**	**३८९२२२**	**२८७१५५**	**०**	**७४३३७७**	**४२७३४४**	**३१६७०४**	**०**					

अनुसूची ४ : मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यशालाको उपस्थिति विवरण

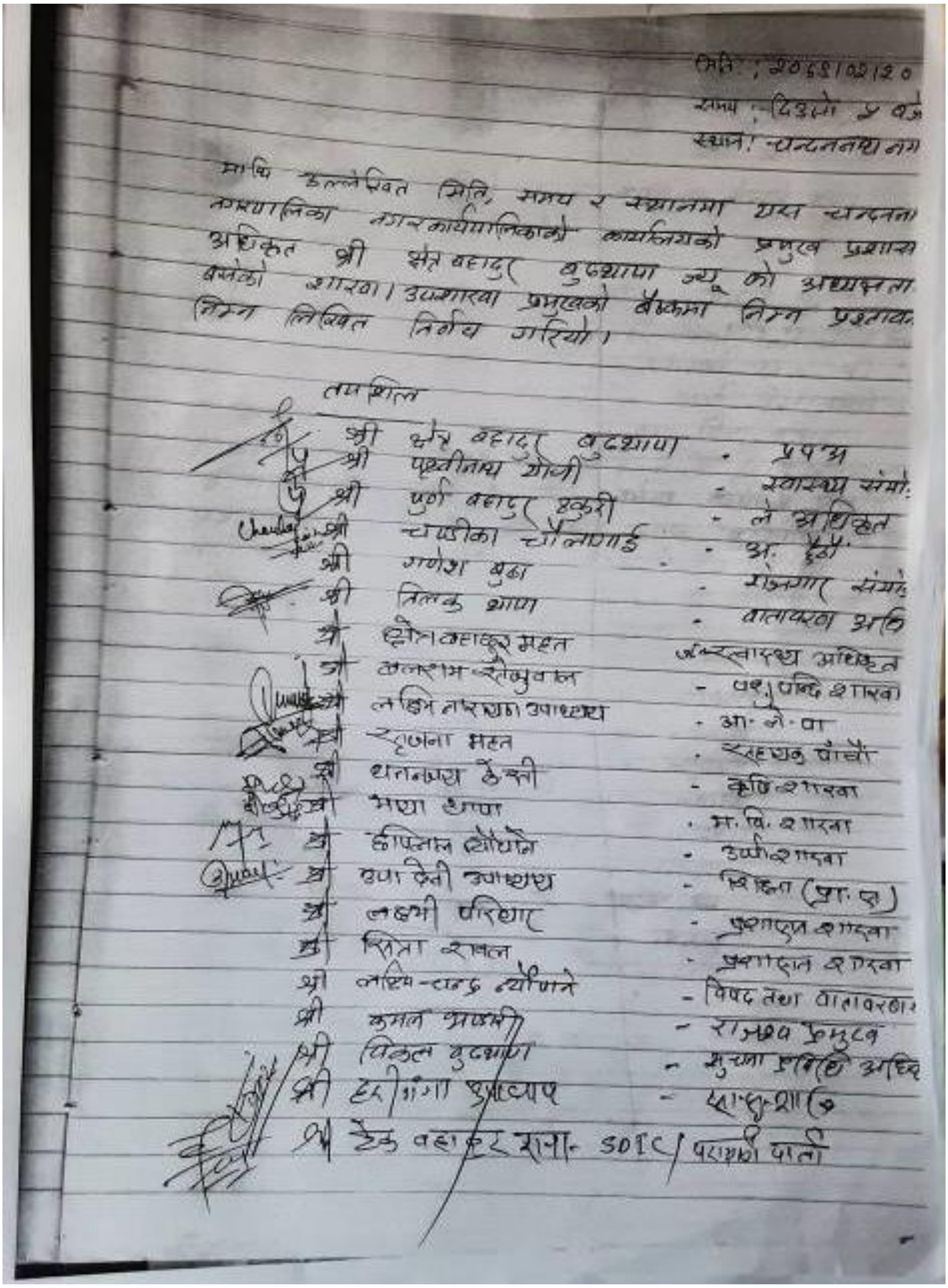

मिति : २०६१।०२।२०
समय : दिउँसो ४ बजे
स्थान : चन्दननाथ नग

माथि उल्लेखित मिति, समय र स्थानमा यस चन्दनना नगरपालिका नगरकार्यपालिकाको कार्यालयको प्रमुख प्रशास अधिकृत श्री क्षेत्र बहादुर बुढथापा ज्यू को अध्यक्षता बसेको शाखा। उपशाखा प्रमुखको बैठकमा निम्न प्रस्ताव निम्न लिखित निर्णय गरियो।

तपशिल

श्री क्षेत्र बहादुर बुढथापा - प्र प्र अ
श्री पृथ्वीनाथ योगी - स्वास्थ्य संयो.
श्री पूर्ण बहादुर ठकुरी - ले अधिकृत
श्री चण्डीका चौलागाई - अ. हे.
श्री गणेश बुढा - रोजगार संयो
श्री तिलक थापा - वातावरण अधि
श्री छोल बहादुर महत - जनस्वास्थ्य अधिकृत
श्री बलराम रोकाया - पशुपन्छि शाखा
श्री लक्ष्मि नारायण उपाध्याय - आ. ले. पा
श्री सृजना महत - सहायक पाँचौं
श्री धनप्रसाद कैरनी - कृषि शाखा
श्री मिणा थापा - म. वि. शाखा
श्री डिल्लीराज चौधरी - उर्जा शाखा
श्री उषा देवी उपाध्याय - शिक्षा (प्रा. स)
श्री लक्ष्मी परियार - प्रशासन शाखा
श्री चित्रा रावल - प्रशासन शाखा
श्री लक्ष्मि-चन्द्र न्यौपाने - विपद तथा वातावरण
श्री कमल अधिकारी - राजस्व प्रमुख
श्री विकल बुढथापा - सुचना प्रविधि अधि
श्री हरीगंगा उपाध्याय - स्वा. प्र. शा
श्री टेक बहादुर रावल - SDIC / परामर्श दाता

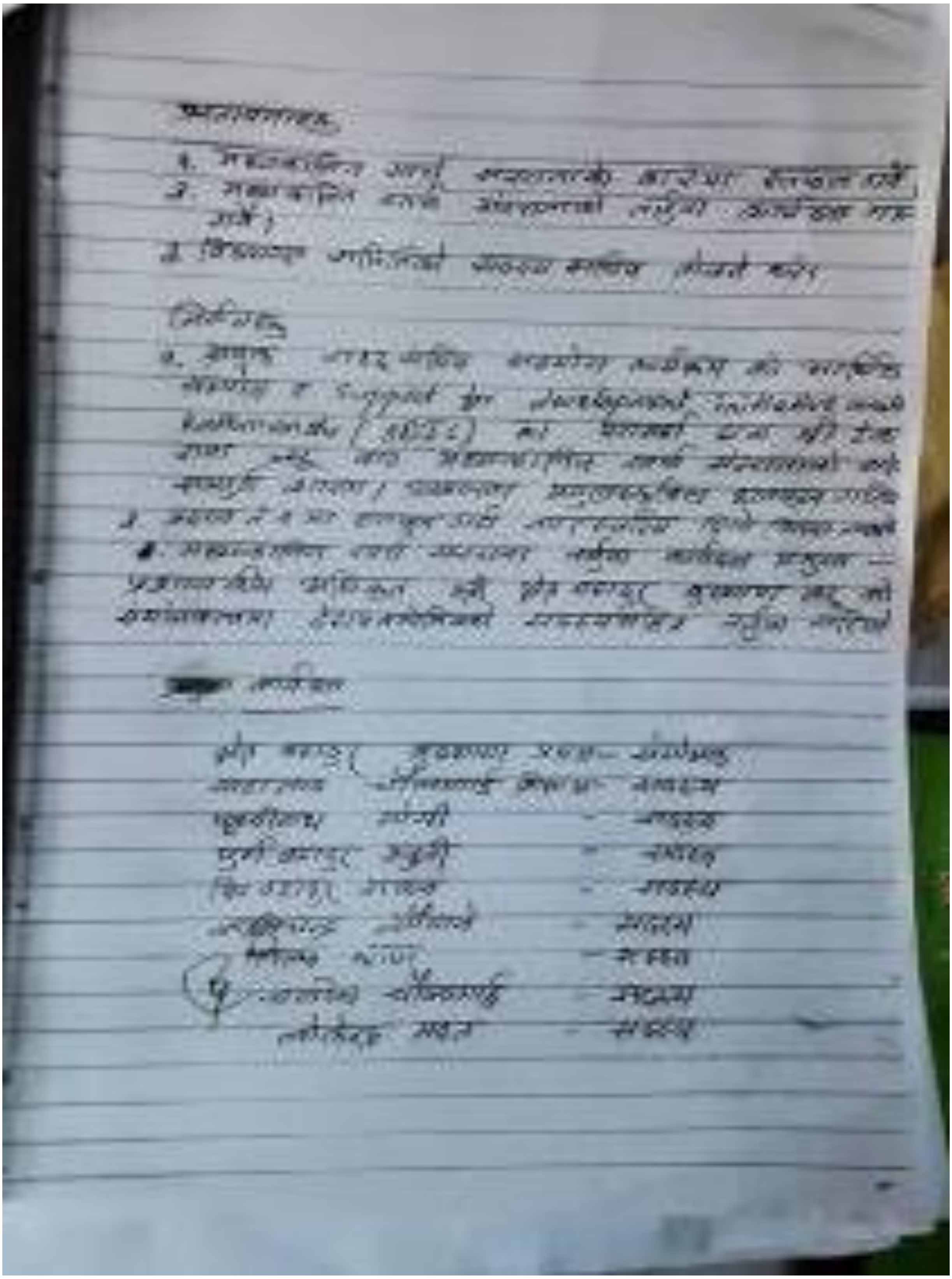

समाप्त ।।।